195999

VAJDA ERNŐ

HUSZONÖT VASÁRNAP

NOVELLÁK

A M.K. MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

VAJDA ERNŐ

HUSZONÖT VASÁRNAP

NOVELLÁK

BUDAPEST.
WEISS L. ÉS F. KÖNYVNYOMDÁJA
V., Korall-utca 9.

p. hung
1570 k.

R
1965

195999

R 2

ORGONAHANGOK.

Két kis csomagot vitt a kezében, kora délután apró bevásárlásokat tett a városban: szines pamukot, egy teknősbéka-fésüt és most hazafelé tartott. Mikor a karmeliták temploma előtt elment, hirtelen elhatározással felszaladt a kőlépcsőn és a félig nyitott ajtón belépett.

— Csak egy miatyánkra, — mondotta magában, bár a délutáni imádkozás nem volt szokása, sőt maga előtt is furcsának tünt fel. Jól nevelt urileány volt, akinél be volt osztva minden, a lelki ájtatoskodás is. Mint minden leány, meggyőződésből imádkozott, de csak reggel, egy keveset délben és sokat — ha nem tudott elaludni — igen sokat és nagyon buzgón este lefekvéskor. De most, ha szabad igy mondani, gusztusa támadt egy miatyánkra, bár délután volt, meleg nyári délután, a templom üres, csak egy kegyelemkenyéren élő nénike porolgatta a padokat. Ez felejtette nyitva a templomajtót, amikor a rongyából kirázta a port. Először, amikor meglátta a leányt, ki akarta küldeni, de aztán, amint ez odatérdelt egy kis Szüz Mária szobor elé, nem volt lelke többé megzavarni. Morgott magában és szép lassan elvonult a főoltár mögé a gyertyatartókat tisztogatni.

A leány pedig ott térdelt a szent Szüz előtt. Csak gépiesen imádkozott, de az esze nem ott járt, jól esett a napsütéses utca után a kőfalu templom hüse. Igazitott egyet a ruháján, lehuzta a keztyüjét, a vastag szőnyegről letérdelt a hideg márványra és amikor elvégezte a miatyánkot, el-

szégyelte magát, hogy ilyen üres lélekkel imádkozott. Ujra kezdte. De megint nem tudott ájtatos hangulatba jönni, a szent szobrot nézte, a kis ajándék ezüst- és aranysziveket, amiket hálából tettek oda ájtatos emberek.

Nem tudott imádkozni. Tele volt a feje mindennel, rossz kedve volt, legjobban szeretett volna sirni és ugy beszélni az istennel, mert inkább panaszkodni akart, mint hálálkodni.

Menyasszony volt, közel a naphoz, amikor ránézve megváltozik minden, uj élet kezdődik, de amiből még nem tud semmit és amitől inkább félt, mint örült.

Nem szerette a vőlegényét. Igen okos és egy kicsit tulszép volt ahhoz, hogy igazán szeretni tudott volna. Menyasszony lett, mert husz éves lett és nem akart tovább várni, mert nem igen bizott azokban a nagy álmokban, amiket a leányok ebben a korban kitalálnak a maguk boldogságára.

Egy férfi, egy becsületes férfi, aki jó férj, jó kenyérkereső, jó apa: ennyi az egész, tudta, hogy ez a jövője, ez az övé, ebben benne van minden és ezért nem tudott valami nagyon lelkesedni. A tiszta, okos szemével látta a külsőségeket a maguk meztelenségében, ami azon belül van, az eddig elzárt gyönyörüségek, örömök, nem tudták valami nagyon felviditani.

Miatyánk . . . és megint elgondolkozott. Hát ennyi, hát csak ennyi? kérdezte magától, mert igy nevelték őket, ugy hallotta, ugy olvasta, hogy a hivatása, a sorsa, az élete, a boldogsága az elkövetkezendő állapot. Rossz érzés szállta meg, sirni szeretett volna, de csak imádkozott, amikor egyszerre fent a karzaton megszólalt az orgona . . .

A finom, tiszta hangok belevágtak a levegőbe, a rengeteg teremben harsogva szállt szét a szent melódia.

Délutáni gyakorló óráját tartotta egyik szerzetes. Azt hitte, egyedül van a templomban, azt hitte,

nem hallja senki; ott ült az orgona mellett és játszott a billentyűkön. Az imádságos könyvét ki sem nyitotta, csak játszott a szivével.

A leány figyelt. Ezek a bánatos hangok neki szóltak, hozzá szóltak, őbelőle jöttek. A gondolatai, a panaszai formát találtak és az ő érzése, az ő bánata beszélt ottan az istennek.

Ki az, aki igy beszél ott fent, erre ő nem gondolt, szinte természetesnek találta, hogy hangokkal telik meg a templom . . . És ott fent elmélyedve kesergett tovább egy szent ember, akinek szintén nincs semmije az életből, csak az igéret.

Miatyánk . . . most már tudott imádkozni, most már tudott sirni. És a fájdalmas hangokon, a könnyeken keresztül megvigasztalódott. A jövő, ami változást hoz, csak jó lehet, csak jobb lehet és szép . . . A megalkuvásban van csak az igazi, maradandó boldogság, aki mindig többet akar és remél, az sohasem jut helyhez.

Hozzámegy ahhoz a férfihoz és ugy fogja szeretni, amint kötelessége az asszonynak ragaszkodni az urához. Szeretni! Most kezdte sejteni, mi ez a szó, amit legtöbbet emlegetnek és amelyik szóval a legtöbbször élnek vissza. Szeretni — a fájdalmán át, a csalódásán át, megérezte, hogy ez az a végső menedék, ami megőrzi az ostoba cselekedetektől, a lelki kinoktól. Szeretni egy férfit, aki nem több, csak becsületes ember és jó férj, de ennyi kell és ennyi elég, hogy megálljon a világ, hogy maradjon az erkölcs és visszatartsanak mindenkit a szent hazugságok . . .

És fönt orgonázott a szent életü pap, nyári forró délutánon az üres templomban és a legszentebb hangszer hangjaival kergette el a rossz gondolatait . . .

Az öreg asszony megelégelte az imádkozást és oda ment a térdeplőhöz.

— Kisasszonykám, bezárom a templomot.

A leány ment. Az ajtónál hatost adott a szegény asszony kezébe.

Ez megnézte a pénzt, zsebre tette és igy szólt:

— Ez a leány vagy szerelmes, vagy valami rosszban töri a fejét. Különben csak krajcárt adott volna.

És bezárta a templomot.

EGY HOMOLAY LEÁNY BEÜL A KASSZÁBA.

A mátkasága gyönyörü volt. A négyhónapos menyasszonysága alatt minden reggel beállitott pontosan a házukba egy tucat fehér rózsával a virágcsarnok kifutó leánya. Az eljegyzésére tizezer koronát érő fülbevalókat kapott a vőlegényétől, az esküvő előtt két nappal pedig egy huszezer koronás nyakéket akasztott a fehér nyakába remegő kézzel Székely Károly, a gazdag üveg- és porcellánkereskedő, a boldog, fiatal vőlegény.

Ez is egy olyan házasság volt, amiről kissé tulsokat beszéltek az emberek. A vőlegény a város egyik leggazdagabb embere volt. Amikor huszonnégy éves lett, az anyák ilyen szavakkal bocsátották szárnyukra a leányaikat az első bálon:

— Végcélod Székely Károly legyen. Annak minden zsebében százezer forintja van és minden két-három évben egy uj zsebet varrathat a ruhájára az uj százezerje számára.

De Székely nem sokat törődött az anyákkal, meg a leányokkal. Amilyen kellemes tudott lenni, ha valahol társaságba került, ugy huzódott minden szórakozástól. Dolgozott, felügyelt, reggel nyolc órakor már az üzletében volt és vevőivel kedves szóval, az alkalmazottakkal szigoru szemmel és modorban bánt. Az üzlete pedig fejlődött, a megyében ugy nevezték, hogy üveggyáros, pedig csak kész árui voltak, az igaz, hogy kevés gyári raktárban van olyan készlet, mint az ő

tizenkét hatalmas magazinjában. Az üzlete pedig külső pompára, tágasságra is első volt a városban, a főutcában, saját házában. Hét kirakata volt, harminc alkalmazottja, a velencei műüvegdiszektől a legolcsóbb lámpacilinderig minden volt nála és mindent nála vettek . . . Üveggyáros — a köznép igy nevezte. Virilista lett, tekintélyes polgár lett és közben szépen harminc éves is lett.

Harminc éves lett, csupa munka, szakadatlan vagyongyüjtés között. Ekkor egyszer valamelyik nap bejött az üzletébe a legszebb Homolay leány, Homolay Sári, vett nála egy terracotta vázát három koronáért és amig ez a kis üzlet simán, alig öt perc alatt létrejött, Székely, a dusgazdag üveges, a harmincéves, hidegszivü, komoly férfi olyan kedvesnek, kivánatosnak találta a csibészsapkában, testhez álló zöld kosztümben a leányt, a mosolygó, energiátlan, de csupa szende bájt sugárzó arcát, hogy az ajtóig kisérte ki, a bucsuzásnál egy fél pillanattal tovább tartotta a kezét a magáénál, mint a többi ismerős vevőiét és este a kaszinóban engedelmet kért az öreg Homolaytól, hogy minél előbb vizitelhessen náluk. Másnap vizitelt, ötször ment még oda, egy hét mulva megkérte a szőke Sári kezét és a nyolcadik nap az egész város csóválta a fejét.

— Na, de ilyet! A gazdag Székely ezt a szegény mókust!

Mások meg ezt:

— A kétpredikátumos Homolay odaadja a leányát egy kereskedőnek! Na!

Mert a Homolay név is jelentett még valamit, pedig az öreg urnak az adósságánál csak a családja volt nagyobb. Valamikor nagyon fent volt a familia; egy főispán is került ki belőle, képviselő, huszártiszt meg volt egy tucatnál is több. De a diszmagyaros ősök elkártyázták lassan a könnyen röpülő ezreseket, hozzá keresni egyikük

sem tudott, mig végre az utolsó Homolaynak alig maradt valami a rengeteg földből. Régi adósságai nyomták a vállát és most hiába emberelte meg magát, hiába igyekezett összeszoritani a család uri igényeinek, gavalléros passzióinak addig tágraeresztett szijját, hat leánya volt, hat szebbnél szebb, fürge és életvidám leánya, akiknek a tenniszcipőjétől a báli keztyűjükig adósságra ment minden, mindaddig, amig lassanként és egyenkint férjhez nem mentek.

Kettőnek sikerült eddig. Egyiket elvette a szomszéd megye legduhajabb, de leggazdagabb földesura. Ennek már nem maradt ezután kifizetetlen számlája. Csakhamar férjhez ment a második is. Egy miniszteri osztálytanácsos bolondult bele negyvenhétéves fejjel, de erős államtitkári kilátásokkal. Megesküdtek és ennek a leánynak is ujra megadatott a jó, élvezni egy tizenkét szobás urasági lakás kényelmét.

A harmadik volt Sári. Homolapusztai és homolaszigeti Homolay Sári. És Székely Károly, csak igy, Székely Károly kereskedő, nagykereskedő, de kereskedő mint vőlegénye.

Az emberek csóválták a fejüket. Részint azért csóválták, mert nem gondolták volna, hogy ez a reális életet élő, egyszerü, komoly, számokkal, árukkal dolgozó férfi egy selyembe takart, elkényeztetett, elvekben ferdére nevelt, fényhez szoktatott, de szegénységbe kényszerült leányt fog elvenni. És még inkább csóválták a fejüket a fölött, hogy az a letöröttségében is büszke család odaereszkedik egy közönséges, kérgeskezü emberhez. Igaz, hogy ez a közönséges ember az iskolában diplomát szerzett, a szakképzettségét külföldön szerezte és külsőre finom, kellemes uriember volt, de az egész familiájában villanylámpással sem lehetett mást találni, mint kereskedőt és ő maga is csak a pult mögé állott, tiz fillérért akárkinek köszönnie kellett. És igaz, hogy a

Homolay-házban a végrehajtó is tudta már a járást, de a nagyapjukig minden ősük négyesfogatról nézett le a világra, a megyeház disztermében pedig ott van ma is a család fénykorának emlékeként a vad kinézésü Homolay Barnának, a volt főispánnak a képe.

A csodálkozó tekintetek és megjegyzések mögött pedig a két fiatal szivben boldogság volt, szép, mámoros, álmodozó szerelmi láz. A férfi, mint azok, akik még soha nem szerettek, szinte vad szenvedélylyel becézte körül a menyasszonyát. Nem hallott, nem nézett, nem gondolt semmire, csak az aráját látta, a szőke, fehérarcu, kivánatosan friss gyerekleányt, akit szeretett, akit el akart érni és mert igazi férfi volt, mert gazdag, független, erősakaratu természet volt, el is érte.

A leány is szerette. Máshogyan, de szerette. Ő a nővérei házasságából, odahaza, a szülei beszédéből megértette és megtanulta, hogy a férjválasztásnál majd el kell felejtenie az álmait. Ép azért okos leány volt, az álmokat nem engedte közel magához. Ez ugyan egy kissé nehezen ment, mert ünnepelt, szép leány volt, akibe minden egészséges szivü férfi egy kicsit beleszeretett. Egy telet valami kis hadnagygyal táncolt végig, aki aztán hamvazószerda reggelén, anélkül, hogy Sári előtt egyszer is beszélt volna a szerelméről, szépen agyonlőtte magát.

Sári egy kicsit megsiratta, egy kicsit büszke volt erre a szomoru eseményre, de álmok, lelki megégés nélkül mosolygott ezután is bele a világba.

Most, amikor megkérték a kezét és egy, majdnem minden tekintetben kitünő kérője volt, először a leány mivolta, azután az okossága mondatta ki vele az igent. A leánynak tetszett Székely, nem szerette, de tetszett neki a határozott fellépésü, külsőre is kellemes férfi. Azt látta,

milyen erős tüzet fog pár nap alatt mellette és ebből a tüzből pár szikra átpattant őbelé is.

A kérő, a vőlegény szóban már magában van annyi vonzó, titokzatos, csábitóan hizelgő, biztató erő, hogy egy leány, ha különben nem szerelmes, könnyen, hamar és sokszor lángol fel az addig észre sem vett kérőért.

Odahaza nem erőltették erre a házasságra, nővérei még ki is csufolták.

— Sári, boltosné leszel?

De az ő okossága elvégezte a többit. Neki megfelel ez a férfi, ő szivesen hozzámegy, mert ennek a férfinak a szavában, karjában megbizhat. És hogy boltosnénak kell lennie, ez egy kis keserüséget okozott neki is, pedig nem tudta miért, de mindig olyan levegőben élt, ahol a foglalkozás és munka értékével nem voltak nagyon tisztában. Hanem a természete volt olyan jó, hogy bánatot nem engedett magában. Majd csak beletalálja magát ő ott is. Hamar leszámolt mindennel és az eljegyzésre már szivesen, könnyü szivvel, majdnem boldogsággal készült.

Aztán jött a menyasszonyságának az ideje, a legszebb korszak, ami alatt ő is megszerette a vőlegényét. Az annyi jóval, figyelemmel, gyengédséggel halmozta el, hogy muszáj volt szeretnie.

A család, a rokonság morgott még egy darabig, a jó barátnék egy kicsit irigykedve, egy kicsit kárörömmel célozgattak előtte is arra, hogy kalmár lesz az ura, akinek sok minden nem fog tetszeni, ami egy Homolay leánynak passzió, de ő mosolygott, megelégedett volt és közben elkészült a menyasszonyi ruhája.

Az esküvőn nagyon megsiratták a testvérei, mintha elveszett volna rájuk nézve, ugy sajnálták, közben szent áhitattal nézték a hófehér ruháját és minduntalan megkérdezték tőle: Nem félsz, Sári?

Sári nem félt, gyönyörü menyasszony volt, vig és boldog. A rettenetesen hosszu lakodalmas ebédről ugy szöktek meg és négy hétig Párisból árasztották el az ismerősöket képeslapokkal.

Négy hét mulva hazajöttek. Teljesen összeforrva, egymást megértve, szivben, lélekben egyként: megtalálták egymást, összeillettek.

Odahaza a szép, nagy lakás készen várta őket. Még egy pár napig lustálkodtak, viziteltek, aztán egy este a férj másnapra pont nyolc órára rendelte a reggelit.

— Holnap már be kell állnom a munkába. Ezután minden reggel nyolckor lemegyek.

Majd nyugodt, természetes hangon folytatta:

— Téged is kérlek, Sárikám, naponta nézz le az üzletbe. Segits nekem. És a közönség is megkivánja ezt. A kereskedő felesége legyen szintén kereskedő. Délelőtt két órát, délután két órát vedd át a kasszát. Ez imponálni fog a személyzetnek is.

Amikor ezeket mondta, félhomály volt a szobában, nem láthatta, mint sápad el a fiatal asszony. Sári nagyon jól átértette a szavakat és a helyzetet. Tejbe, vajba fürészti az ura, mindent megtesz neki, amit csak kiván, de viszont, amit most mondott, azt tőle is megkivánja. Itt nem alkuszik meg, itt nem fog engedni, itt nem szabad finnyáskodni. Belesápadt, elrémült, kétségbeesett, de egy szót nem mert ellenvetésül mondani. Sőt félénk engedelmességgel felelte az urának:

— Igen.

Azon az éjjelen nem aludt, ugy érezte, hogy láz járja át az egész testét. Félt a reggeltől, félt az egész élete folyásától, lent a lelke mélyén olyan érzések akartak feltörni és gondolatokká formálódni, hogy kétségbeesett erőlködéssel kellett elfojtani azokat.

Holnap be fog ülni a kasszába, érezte, hogy ezt meg kell tennie, érezte, hogy ez a jó módjáért a büntetés, a csere és nagyon szenvedett. A nővérei jutottak eszébe, az államtitkár-jelölt felesége, a méltóságos asszony és a másik, a félelmetesen gazdag földbirtokos neje, aki külön vonatot szokott küldeni a vadászvendégei elé. Az eddig elrejtett, nem érzett büszkesége, a nemes fajának minden csepp vére fel akart lázadni. Tudta, ha ez megtörténik, ha egy erős gondolata támad, egy szó a környezetéből megbántja, vége mindennek . . .

Rettenetes éjszaka volt, de elmult. Reggel Sári maga kérte az urát, hogy egyszerre menjenek le az üzletbe. Az készséggel egyezett bele.

És lement. Uralkodott magán, kivül és belül. Megpróbálja ezt is, el volt tökélve. Az uráért rászánta magát, hogy megteszi azt, amitől mint a haláltól félt: beül a kasszába. Nem tudta, mi az, de ugy érezte, hogy ez valami rettenetes dolog, lealázása magának, lesülyedése a családjának, halála a büszkeségének. De beül. Megpróbálja . . .

Odalent szertartásos tisztelettel fogadta a személyzet.

Az ura mosolyogva vezette oda a pénztárhoz és maga tanitotta meg, hogy kell átvenni a pénzt, hová kell tenni a szelvényeket, hol az aprópénz, hol az arany és hol a papir. A pénztáros kisasszonyt félórára elküldték reggelizni és Sárinak most — csak próbakép — be kellett ülnie a kasszába.

Nem volt ördöngős munka, hamar megtanulta. Az ura mosolygó, biztató tekintetétől ő is bátorságot kapott. Az első pénzt még ijedős mozdulatokkal vette át, aztán kezdte beletalálni magát. Tiz percen belül, az első nagyobb tételnél, ahol több husz koronáról szólott a block, kedvet kapott a munkához, a pénz, a hozzáömlő, tisztán megkeresett pénz szent varázsa megfogta. Ugy

érezte most, hogy amig itt ül, egy nehéz életküzdelem, előtte ismeretlen és érthetetlen tevékenység tejfelét szedi le a finom, puha kezével. Körülötte izzad, fárad, dolgozik ez a kis világ, látta az urát, amint az üzlet másik felében szorgoskodik és őneki alig kell a kezét mozgatnia, egyik ember a másik után jön eléje és odateszi a pénzét: ezüstöt, nikkelt, papirost és aranypénzt. Tisztelettel, udvariasan bánik vele mindenki és a pénz az ő kezén át gyűlik oda, szinte az ölébe, folyton és folyton. Megérezte, hogy mit jelent ez: keresni, megszolgálni a pénzt, amiben verejték, becsület, gyönyör van egyaránt. Egy pillanatra, de csak egy pillanatra hazagondolt a nyelvet öltögető, csufolkodó testvéreire, az apja pózára, a frázisokra, amiket hallott, megtanult az előbbi környezetétől és most látta, érezte itt maga előtt a valót, a prózát, az életet, a p é n z t. Szeretett volna odamenni az urához és sirva csókolni össze, de szégyelte magát és nem is lehetett: a kasszája előtt egy csomó ember állott, az egyik kezükben a blockkal, a másikban a pénzzel, ezüsttel, aranynyal, papirral . . .

SERPOLETTE.

Páholyban ültem egy fiatal hadnagygyal, az első felvonását unatkoztuk végig a legszebb Planquette operettnek, amikor hirtelen felugrott mellőlem.

— Hová mész, Imre? — kiáltottam halkan utána.

— Mindjárt — szólt hátra és magamra hagyott.

Tudtam róla, hogy lelkesedik a kis szubrettért, mindennap erőszakkal cipelt magával a szinházba, hogy „ne legyen olyan feltünő", dolmányában, fehérkeztyüs kézzel gukkerozta a fiatal szinésznőt, aki néha fel is nézett hozzánk, véletlenül vagy készakarva, nem tudom, a fiu azt állitotta, hogy készakarva, de én nem sokat törődtem a dologgal.

Most, hogy kiszaladt a páholyból, Serpolette meg éppen nem volt a szinen, hamarosan azt gondoltam, ez a bolond gyerek egyenesen az öltözőjébe szalad és megismerkedik vele. De hát azt még sem lehet, meg mi célja volna annak?

Nemsokára visszajött. A szeme ragyogott, a halántéka alatt veszedelmesen piros volt. Mindjárt odatelepedett mellém, egészen elbágyadva a gyönyörüségtől.

— Megismerkedtem vele.

— Serpolette-vel?

— Igen.

— Mikor?

— Most.

— Ugyan? Hát azt hogyan csináltad?

— Könnyen. Mindent lehet, ha az ember erősen

akarja. A szinházi orvos bevitt a portás szobájába, onnan csak egy folyosó választ el a szinpadtól. Én is tettem egy lépést, ő is, az orvos elvégezte a többit.

— És most?

— Magam sem tudom mit? Ez a leány mintha szerelmes volna belém. Én ezt már napok óta észrevettem. De hogy én szerelmes vagyok beléje, azt már hetek óta érzem.

Pár szót mondtam neki, hogy ne bolondozzon, ennek nincs semmi értelme, aztán folytatták az előadást, én unatkoztam, a hadnagy gukkerezett és tapsolt, Serpolette pedig fel-fel kacérkodott, ugy látszik, tényleg célzatosan.

Szinház után vacsorázni mentünk. Én ettem, a hadnagy ivott és ábrándozott.

— Te, mondd — kérdezte egyszer hirtelen — meddig maradnak ezek a szinészek itt?

— Három hónapig.

Mennyibe kerül egy szinésznőt három hónapon át kitartani? De gavallérosan.

— Szamár vagy.

— No mennyibe?

— Az attól függ. Kinek husz koronájába kerül egy olyan viszony, kinek a karrierjébe.

— Hatezer korona elég?

— Szamár vagy.

És többet nem beszéltünk erről, ő nem mert, én nem akartam.

Másnap délben együtt látom őket a korzón. Délután nem jön a fiu a rendes időben a kávéházba. Hm! Végre este elfog és boldogan meséli.

— Bájos teremtés, barátom, a világ legbájosabb teremtése!

— No csak vigyázz!

— Ugyan ne légy olyan utálatos. Szerelmes belém. Neked megmondom, te is megmondanád. Szerelmes. Mindjárt ki is kötötte, soha semmi

ajándékot nem fogad el. Cukrot, meg virágot, ha éppen akarok, de semmi értéktárgyat.

— Szóval husz korona.

— Mindig ez az utálatos hang nálad. Igazán megharagszom. Hát olyan lehetetlen dolog az, hogy egy szép, fiatal nő, színész vagy nem az, mindegy ilyen esetben, önzetlenül vonzódik egy fiatal emberhez?

Tényleg nem olyan lehetetlen. A hadnagy szép gyerek volt, husz éves, naiv, könnyelmü, egy kedves pubi, aki se nem szoroz, se nem oszt a társadalmi életben, de akit, ha mellénk telepedik, hát szivesen látunk és ha sokszor telepedik mellénk, hát szeretünk is. Finom, uri zérus volt, akit szerettek az ezredénél, akit megszerettem én is, hát miért ne szerethetett volna meg egy színésznő is?

Erről a hölgyről nem tudtam mást, minthogy alig husz éves, igen akaratos, igen tehetséges, szép fekete leány volt. A fekete szubrettek veszedelmes fajta, nem tudom miért, megmagyarázni sem tudnám, de ez a kettő: szin és foglalkozás igy nem passzol össze. A szőke szubrett — ez harmónia, a fekete szubrett, az abnormis, veszedelmes. De hát ha szeretik egymást! Éljenek át három jókedvü hónapot.

A legközelebbi este, amikor fellépett a kis müvésznő, a hadnagy egy virágkosarat adatott fel neki.

— Muszáj, barátom — mentegette magát előttem. Valamit mégis csak muszáj. Ez a virág ötven korona, a legkevesebb, amit tehetek. Ismered a doktor Schwarzot? Az 100 koronás kosarakat adatott fel neki és nem tudott vele megismerkedni. Hát valamit nekem is kell. Egy kis virág, meg mindennap egy doboz Kugler. Mást ugy sem szabad, nem is engedné.

Jó, csak csináld, gondoltam magamban, bár tudtam, hogy a hadnagyi fizetéséből még erre az ötven koronás muszáj-valamikre sem igen tellik.

De hát tény, ha önzetlen szerelem, egy kis virág mégis csak kell.

Egyszer aztán hosszu képpel ujságolja:

— Kétszáz koronát kért kölcsön.

Nem annyira csodálkoztam, mint boszankodtam az eseten. Már kezdődik!

— Na és adtál neki?

— Nem. Nincs. De holnapra kérte. És akkorra meglesz.

— Honnan lesz meg?

— Az mindegy. Most már benne vagyok, hát csinálnom kell. Ha az embernek szubrett szeretője van, hát az pénzbe kerül, én tudom. A Schwarz doktor mit adott volna érte, de tőlem nem kér semmit. Az a kétszáz korona az csak semmi!

Sajnáltam a fiut, már tisztán láttam a helyzetet. Most még meg lehetne fogni, vissza lehetne tartani. Minek menjen bele szegény piszkos kis adósságokba, minek forgassa föl az egész életrendjét, semmiért, hogy azután az első kifizetetlen számla után kidobják a hadseregből.

— Barátom, ne légy őrült. Én megszakitok veled minden összeköttetést, ha ezt tovább csinálod. Hadd az ilyen dolgokat másnak.

— Nem lehet, nem lehet visszalépnem, barátom. Szakitsak vele? Ez őrültség volna és szégyen. Ha már kezdtem, hát folytatom.

— De nincs pénzed, te nem tudsz lépést tartani a Schwarzokkal.

— Irtam a nagyanyámnak. Az egy ijedős gazdag asszony. Megirtam neki, ha nem küld azonnal ötezer koronát, fejbe lövöm magam.

— Lődd magad fejbe az ötezer korona előtt.

— Nem. Majd csak aztán.

A pénzt megkapta. Az ijedős nagymama küldött neki kétezer koronát. Aznap kapott a szubrett kétszáz koronát. Másnap vetetett a fiuval egy téli kabátot. Háromszáz korona. Aztán egy brilliáns

gyürü. Ötszáz korona. Mindennap egy virágóriás, mindennap elrepült egy százas.

Felkerestem a fiut. Még egyszer akartam vele beszélni.

— Gondold meg, meddig birod ezt. Mennyi pénzed van még?

— Az utolsó százas.

— Szóval két hét alatt eluszott a pénz. És ha ez is elfogy?

— Pedig holnap elfogy.

— És aztán mi lesz?

— Nem tudom. Örült vagyok, gazember vagyok, de te is ezt csinálnád, mindenki igy csinálna, ha ilyen helyzetbe jutna.

Kérdőjellel az arcomon vártam a fejleményeket. És másnap reggel — az utolsó százas napján, váratlanul megjött a kis hadnagy áthelyezése. Szolgálati érdekből, azonnal.

Én boldog voltam, ő kétségbeesve szaladt hozzám.

— Mit tegyek? Mit tegyek? Itt hagyjam ezt az isteni nőt?

— Pakolj és fuss. Mint egy gavallér távozol innen, szépen, de a legkellőbb pillanatban.

Még én segitettem neki csomagolni. Este még el akart menni a szinházba, hát elmentem vele. Sajátságos, megint Cornevilleit adták és Serpolette a felvonás végén szomoruan integetett fel hozzánk.

— Ez a leány mégis csak szeretett engem — érzékenyedett el a fiu.

Én meg siettettem, tiz órakor indult a vonat, a második felvonás után kocsira ültünk és ki a pályaudvarra . . .

Mély sóhajok között bucsuzott, a vonat is szinte nehezen akart elindulni vele. Én meg visszafiakereztem a városba . . .

Mikor a szinház előtt haladtunk el, ép akkor jött ki Serpolette, a doktor Schwarz várta, karonfogta és ment vele vacsorázni. A szegény kis hadnagy háromszázkoronás kabátjában.

MAGYAROK.

Berlinben, a Café Bauerben ültünk egy téli éjszaka, az emeleten. A szalonzenekar az imént hagyta abba a muzsikát, a közönség is meggyérült. Mi a sarokasztalunkból gyönyörködve nézegettünk le az utcára, az egyik oldalon az Unter den Linden nagyszerü reklám tüzcsikjaira, a másik oldalon pedig a Friedrichstrassera, ahol ebben az órában torlódott legjobban össze a bumlizó emberek rengetegje.

Egy fehérkötényes, csinosarcu pincér az ételkártyát tette elénk, éhesek voltunk, csirkelevest rendeltünk és miközben az orosz ballettről, amit az este megnéztünk, vitatkoztunk, a pincér arcán többször vettünk észre mosolyt.

— Te, ez a pincér ért magyarul — szólt az asztaltársam és erre a fiu hangosan, de nem illetlenül elnevette magát.

— Nem tetszett csalódni. Magyar vagyok.

— Hát akkor mit hagy itt bennünket németül rendelni? Miért nem szólt előbb?

A fiu meghajtotta magát:

— Mert külföldön eltagadom a magyarságomat.

— Eltagadja? Miért?

— Tizenhét hónapja vagyok itt Berlinben, de azóta nem beszéltem magyarul, sem a vendégekkel, senkivel.

— De miért?

— Mert én német nyelvet tanulni jöttem ide.

Mikor idekerültem, még nem tudtam semmit, ma már folyékonyan beszélek. Sietni kell.

— Sietni? Hát mi a célja?

— Magam sem tudom. De lenni akarok valami. Huszonkét éves vagyok, már négy nyelvet beszélek. Voltam Horvátországban és két évig Florenzben. Itt sem maradok már soká. Megyek Párisba. Még két nyelvet akarok megtanulni, azután mehetek mindenhova, mindenhol két kézzel kapnak utánam.

Belenéztünk ennek a fiunak a lelkes szemébe. Látszott rajta, hogy lelkesedik az életért, a sikerért és láttuk azt is rajta, hogy van energia is benne. Tizenhét hónapig nem árulni el a magyar mivoltát; holott a Café Bauer a magyarok találkozó helye! Ez imponált nekünk és valami olyan érzés hatott át, hogy ezt az erős akaratu fiut meg kellene ölelni itt az idegenben, ahol képes a szivét elhallgattatni, mert komolyan veszi az életet, a jövőjét. Igazi munkásember, akinek ökle, akaratereje van. Láttam magam előtt a rongyos kis magyar kölyket, amint beadják valami kis kocsmába, a ruhája csupa piszok, az üzletben csak gorombaságot kap és aztán talán valamelyik vendég beszédjéből megtudja, megsejti, hogy kint a nagyvilágban milyen az élet, milyen nagystilü városok, üzletek és emberek vannak, aztán a rongyos ruhájában nekivág az igazi életnek, felkapaszkodik az Expressz étkezőkocsijába, ott tányért mosogat, de már kikerült a szükfejü emberek köréből, már világot lát, mindenféle nyelvet hall, figyel, tanul és most itt van ez a rongyos fiu a világ egyik legnagyobb városának legelső üzletében, mosolyog, terveket sző és gunyolódva kérdi tőlünk:

— Mit tetszik szólni ezekhez a lajhár berlini pincérekhez? Amig ezek egy vendégtől egy kávé megrendelést felvesznek, azalatt odahaza egy magyar pincér harminc vendéget ellátott.

— Hja, a magyar pincér ügyes! — mondottuk.

— A magyar pincér ügyes, de az idegen pincér intelligens.

— Csakhogy a vendégnek fontosabb, ha a pincér ügyesebb, mint intelligens.

— A vendégnek igen, de a pincérnek nem. Ennek a másik a fontosabb.

Többet nem is beszéltünk vele, egyszer, amikor az ujságjainkat elvitte, akkor szólt hozzánk diszkréten:

— Ott annál az oszlopnál az a hölgy szintén magyar.

Egy pillanatra odanéztünk, csak a hátát láttuk, az nem volt érdekes, később az arcát is meglátuk, az nem volt szép, nemsokára hazamentünk és nem is gondoltunk rá.

Másnap megint ott ültünk az emeleti helyiségben, véletlenül közel a tegnapi magyar hölgy asztalához, mert ő megint ott volt és ugy ült ott, mintha abban a karosszékben született volna és azóta ott ülne. Igy közelről nem is volt olyan csunya, az arca sápadtságában, a szeme szürke nézésében volt valami különös. Nem öltözött elegánsan, nem volt egy értékes darab rajta, de isten tudja, milyen a magyar nő öltözködése, azért nem állott rosszul rajta semmi, az olcsó dolgok mutattak, feltünő volt, de nem kihivó, az egész összeállitásban nem volt izlés, de nem is volt semmi bántó. Mindenesetre ezer berlini nő között a ruhájáról rá kellett volna ismernünk, hogy a mi hazánkból való.

Az asztalunkon volt néhány magyar ujság és ő egyszerre csak áthajolt hozzánk:

— Szabad? — kérdezte és elvett egyet belőlük.

Mikor átnézte, elkérte a másodikat, a többit és mire mind átnézte, már diskuráltunk vele.

— Nagysád állandóan Berlinben él? — kérdeztük.

— Oh nem! Tanulmányuton vagyok.
— És mit tanulmányoz?
— Az életet. A férfit. A szerelmet.
Ez elég őszinte válasz volt.
— Nagysád müvésznő?
— Iró vagyok.
Most már közelebb huzódtunk, bemutatkoztunk és ő nagyon közlékeny volt.
— Még nem irtam semmit. Én csak egy munkát fogok megirni. De azzal világsikert akarok elérni.
Mikor a kétkedő tekintetünket látta, magyarázni próbálta a szavait.
— Én a nő szerelmét fogom megirni. A magam életét. Ehhez nem kell irói véna, nem kell gyakorlat, stilus és rutin. Amikor én egy nőnek a szerelmi életét akarom megirni, ahhoz csak őszinteség kell, meg egy kis bátorság, más semmi. Ez lesz az első értékes könyv, amit egy nő megirt, mert őszinte lesz.
— És mit fog abban megirni?
— Az életemet.
— No és van abban megirni való? Ami érdekes?
— Hallják! Egy nő életében? Az enyémben! Én sokat éltem.
— A szerelem terén?
— Csakis ott. Hiszen csak az az érdekes.
— Nagysád férjes asszony?
Elnevette magát.
— Maguk szerint is az az alapfeltétel? Különben igen, volt uram. De meghalt. Én azonban már előbb kezdtem az ismeretek gyüjtését.
Erre az őszinteségre diszkréten hallgattunk, de ő kérdezősködés nélkül is folytatta:
— Tudják, a házaséletben nincs sok tapasztalni való. Ott hamar kész lesz az ember. Az lesz a legszárazabb fejezete a munkámnak.
— Hogyan, hát azt is megirja?

— Meg. Mindent. A kis leány első vágyakozásától az utolsó felhevülésig. Mindent s őszintén.

— És mikor kezdi meg az irást?

— Még nem. Mert még nem jött meg az ideje az utolsó felhevülésnek. Oh, még nem!

Ez a nő csunyán őszinte volt, de hogy az ideájára valami vérbeli ösztön vezette-e rá, vagy csak egy kalandornő mániája volt-e ez, nem tudtuk hamarosan megállapitani.

Nemsokára ez is sikerült.

— Tudják, — folytatta — én ujat akarok teremteni és ez nagy szó manapság. Ujat! És meg is fogom ezt csinálni. Bár nem érdemli meg a magyarság, hogy uj hirt, uj népszerüséget adjak nekik. A kultuszminisztertől hiába kértem ösztöndijat, elutasitottak. Én azonban segitettem magamon. Most a magyar nemzet ösztöndiján folytatom a tanulmányozást.

— Hogyan a magyar nemzetén?

— Ugy, hogy ahány Berlinbe került magyarral találkozom, az mind segit rajtam. És egyszer legalább megfordul itt minden valamirevaló magyar.

Szóval csunyán megpumpolt bennünket. Egy darabig fintorgattuk az orrunkat, dehát a magyar nemzet ösztöndijához nekünk is adni kellett valamit, ha már szóba állottunk egyik diszpéldányával hazánknak.

A magyar pincér és ez a kalandornő! Két napnak két alakja. Az egyik, aki letagadja a magyarságát, mert tanulni, haladni, élni akar. A másik a nemzeti kokárdát tüzi a nyelvére és ebből él.

Ennek a két embertipusnak a megismerése megérte azt az ösztöndijat, amiből ez a nő a holnapi vacsoráját fogja megrendelni és az utánunk jövő ártatlan magyarokat fogja becsapni.

HARMINC LEÁNY.

Harminc kis leányt tanitott az első esztendőben. A gimnáziumban ő volt a legfiatalabb tanár, nagy protekció segitette be a hires iskolába. Harminc leányt adtak a keze alá, harminc puhahusu, copfos, fehérkötényes kis leányt, akiket, mikor először látott meg a szük, zöld padok közé szorulva, csaknem sirva fakadt magában.

— Hát nem gazság ennyi fiatal lelket megrontani? Hát hóhér lettem én is, aki most már egész életemen át nem fogok mást csinálni, mint lelkeket gyilkolni, arcok rózsáit letörülni?

És fel akart állni a katedra székéből, hogy elszökik, vagy valami ilyet csinál, de maradt, mert jól fegyelmezett természet volt.

Ettől a perctől kezdve félt a mesterségétől. Nagyon fiatal ember volt még; szép férfi, uri megjelenésü, akiről öltözködése után el sem akarták hinni, hogy professzor. A szeme és a szakálla fekete volt, fényes; mikor az intézetben először meglátták, féltek is egy kicsit, hogy baj lesz ezt az embert beereszteni a tanterembe.

De nem lett baj, mert ő nem abból a fajtából való volt. A leányokban csak a növendékeit nézte, ez meg neki esett rosszul. Összeszorult a szive, ha arra kellett gondolnia, hogy ennek a harminc leánynak és ott a többi tiz teremben ugyanannyi harmincnak megtörik, megfásul a lelke a tanulásban, a komisz, okoskodó tudomány ellopja tőlük a napsugarat. Ugy szeretett volna őszintén szólni hozzájuk:

— Leányok, menjetek haza, tépjétek el a könyveket. Álljatok a tükör elé, rózsát tüzzetek a hajatokba. Szeressétek a zenét, a táncot. Csak innen meneküljetek!

De nem szólt semmit. Mert tudta, hogy ezek a leányok maguktól is szivesebben tennének ugy. A pénztelenség, jobban mondva, a hozománytalanság és a kenyérkeresés hozza ide valamennyit.

És tanitotta őket. Rossz kedvvel, de nagy szeretettel. Nem gyötört senkit, nem okoskodott soha. Inkább tanitott, mint kérdezett és ő fogta meg a nehezebb végét a dolognak. A leányokat hagyta. Ugyis gyilkosa nekik, hát legalább udvarias, kellemes hóhér akart lenni. Amiért aztán rajongtak érte és kinevették. „Vajsziv tanár ur" lett a csufneve, mig magyarázott, a szép okos leányszemek huncutkodva néztek rá.

Ő észre sem akarta venni a mosolygó szemeket, az elharapott tréfás suttogásokat. Bent a lelkében fájt valami és nem akarta tréfára venni a szerinte igen komoly ügyet.

Egyszer aztán nagy elhatározásra jutott. Ő ebből a harminc leányból megment valakit, egyet. Az egyiket, a legérdemesebbet, a legszebbet — feleségül veszi.

A legszebb, a legérdemesebb leány a legjobb tanulója volt. Egy korán kifejlett, tizenhat éves leányzó, akinek a magas homlokán ott ült az erős akarat, az elhatározás. Külföldi egyetemeken, vagy még inkább müvészakadémiákon látni ilyen leányokat, akik összeszoritott ajakkal, szent lelkesedéssel vágnak neki a nehézségeknek. Piszkos kis dependencekben laknak, évekig nem esznek meleg ételt, de tanulnak és végül nagy karriert csinálnak. Ez a leány is olyan volt, az eszéről csodákat beszéltek az intézetben, a szépségéről pedig mintákat vehettek volna a müvészek.

— Ezt megmentem — mondotta magában a tanár. — Ezt a csoda-leányt kiragadom az iskola-

padból. Asszonynyá teszem és azt hiszem, én csinálom ez által a jobbik üzletet.

Óra alatt kereste a szemével a leány tekintetét. Az vagy lenézett a könyvébe vagy hidegen nézett vissza rá. Ilyenkor kezdett félni attól, hogy nem választott szerencsésen, hátha a leány hideg marad. De aztán magamagát nyugtatta meg. Dehogy nem, dehogy is nem. Azt teszek velük, amit akarok. Azt szerzem meg, amelyik legjobban megtetszik. Csak foglalkozni kell egy keveset vele, egy kicsit bekopogtatni a lelkébe. Háromszor beszéljen egy fiatal ember egy leánnyal és nyert ügye van.

Az utcán egyszer délután találkozott vele. Megszólította.

— Könyvek, mindig csak könyvek ezekben a szép kezekben. Hát olyan nagyon komolyan veszi a tanulást?

A leány őszintén a szemébe nézett.

— Komolyan veszem. Az apám mondását egy percre sem felejtem el: Tanulj, hogy ne kelljen férjhez menned!

— Okos mondás, de tudok ennél én egy még szebb, okosabb, kedvesebb mondást is: Menj férjhez, hogy ne kelljen tanulnod!

— Férjhez menni? — nevetett a leány. — Kihez, minek? Én inkább csak tanulok. Ha elkezdtem, be is fejezem. Látni akarom, mire megyek, mit tudok, mit érek.

És nem is sikerült ez alkalommal vidámabb témára hangolni őt. Az első beszélgetés hát nem sikerült. Pedig most már vágyott a leányra. Amikor a katedrán ült, szégyenkezve érezte, hogy most már mindig a leányt figyeli és nem a szemét, nem a haját nézi, hanem fürkészi alakját. Sunyi pillantásokkal kémlelte, mit csinál. A harminc leány kezdett terhére lenni, legjobban szerette volna őket óra elején kiküldeni: Menjetek le a kertbe, sétáljatok, adok a kezetekbe bolondos

szerelmekkel tele regényeket, de hagyjatok engem egyedül azzal az egygyel.

Egyszer már majdnem megtette. Egy álmatlan éjszaka után ugy érezte, hogy szólnia kell, de valami kicsiségen mult az egész. Tanitás után aztán odament a leányhoz.

Az már kerülte, félt tőle, haragos is volt, mert nem tudta, mit akar tulajdonképpen tőle ez a fiatal ember. Mit néz annyit rá, mit törődik annyit vele. Ómaga sietett a kérdéssel:

— Tanár ur, akar tőlem valamit!

A tanár ur — ha szép is volt, fiatal, de tanár volt — megijedt ettől a kérdéstől és ügyetlen őszinteségében kimondott mindent.

— Igen, azt akarom, hogy hagyja abba a tanulást és legyen a feleségem. Minek tanul annyit? Én tudom, a leány, ha még olyan erős is, fejfájást kap, megsápad ettől a munkától. Ne tegye, én kérem, ne tegye. Mi lehet magából, mi a célja? Még mi férfiak sem tudunk érvényesülni, a mamlaszok, az ostobák elveszik előlünk a jó falatokat. Mit akar egy leány, egy gyenge nő? Tanulás, tanulás, megöli magát, elfásul a lelke, fiatalon öregszik meg és semmi. Akar sokat csalódni, elvérezni? Lehetetlenségre vágyakozik? Hát miért veszi olyan komolyan a dolgot?

A leány elpirult, de azért erősen belenézett a férfi arcába.

— És? — siettette a beszélőt.

— Igen és azt akarom mondani, hogy én elveszem magát, mert nagyon megszerettem.

Furcsa helyen mondotta ezeket, cugos folyosón, a leányok messziről mosolyogva nézték a jelenetet, már csak azért is hamar be kellett fejezni a beszélgetést. Szegény tanár, ha ért valamit ehhez, tudhatta volna előre, hogy micsoda feleletet kap. Ambiciójánál igyekezni leszoritani a leányt, előkészületek nélkül kivágni a bátor szót: ez maga is ügyetlenség. És hozzá a szerencsétlen helyzet.

Az ember rosszul választhat meg mindent, de a szerelem vallomásának a helyét és idejét jól ki kell lesni. Kertben, szobában, napsugaras délután, hangulatos meleg estén, édes csendben, vagy éppen zenétől zajos alkalomkor biztos a siker, de itt, egy iskolaszagu folyosón mit várhatott?

— Nem, — mondotta a leány. És felemelte a fejét. — Köszönöm, de nem megyek önhöz.

— Hát tanulni akar?

— Most már azt sem.

És másnap kimaradt az intézetből. Egy hét mulva menyasszony volt, a tanár is kapott egy eljegyzési kártyát.

Egyszerüen nem szimpatizált a tanárral és különben is volt már komoly udvarlója. Otthon aztán elmondott mindent: hogy a fiatal tanár szemet vetett rá, ez siettette az eljegyzést.

A tanár pedig — a maga szempontjából — egész helyesen magyarázta félre a dolgot.

— Tettető, hamis mind. Idejönnek, olyanok mint a személylyé vált ártatlanság. Komoly arcot csinálnak, azt mondják: tanulni akarunk, aztán mindnek meg van a maga gavallérja. Előbb vagy utóbb, de mind itt hágy minket. Hát miért tanitom én ezeket? Hogy kinevessenek, hogy végül mind becsapjon?

Végig nézett a tanitványain. Egy hiányzott. Huszonkilencen voltak. Huszonkilenc copfos, kötényes leány, beszorulva a szük, zöld iskolapadok közé. Haragudott rájuk, mert látta, hogy sok a szép köztük. Azok meg vigan voltak, hozzászoktak a pajkossághoz, mert tudták, hogy a Vajszin tanár mindenre szemet huny. Lárma volt, nevettek, mindenki mást csinált.

Még idegesebbé tette ez a zaj. Nagyot csapott az asztalra és rákiáltott a leányokra.

— Csend! Eztán tanulni fogunk. Ez komoly dolog. És sokkal nehezebb, mint — férjhez menni.

VONATOK JÖNNEK, VONATOK MENNEK.

A MŰVÉSZ.

Érsekujvárnál csókolta meg először magyar földön az asszonyát. Angolországból jöttek, nászutjáról hozta haza a bájos gyerekasszonyt.

— Érsekujvár!

A gyors megállt, a kocsikból szürkeruhás fáradt utasok szállottak le szivart, ujságot vásárolni. Valamelyik sarokból czigányzene hallatszott, rossz, cincogó walzer-muzsika. Sok ember, sok piszok, magyar pályaudvar . . .

Most csókolta meg először magyar földön az asszonyát. Az asszony, egy agyondédelgetett, szőke teremtés, boldogan, elnyult szempillákkal nézett körül, amiben benne volt a kiváncsiskodó kérdés: Ez hát az uj hazám?

A férje, hires rajzoló művész, örült, hogy nemsokára otthon lesznek, magyarázta a feleségének az embereket, a szokásokat. Tudta, hogy nagy küzdelme lesz átformálni ezt a nőt, a szeretete, a nagy intelligenciája dacára. Elvégre is London és Budapest, ez csak nem mindegy, pedig ugy akarta, hogy mire anya lesz, már magyar anyanyelven tudjon beszélni a gyermekével. A művész vagy teljesen érzéketlen az ilyenek iránt, vagy a legvadabb sovén. Ő az volt, sokat élt külföldön, tudta mi a szép, mi az érték ebben a magyar népben, de látta és kereste a hibáit is.

Most egy darab idegen vért ojt bele, jó, finom, nemes vért. A magyar művész vére összefoly egy egészséges, hatalmas erejü vérrel, ez jó, ebben bizott, itt lesz fejlődés.

És boldogan nézte a szép asszonyát, a pompás szőkeséget, ő, a kemény, fekete magyar.

A kupéban megcsókolta, a vonat megindult, a kopott cigányok muzsikája hangosabb lett és fél perc mulva már csak a kerekek kattogása hallatszott, befelé menet, az ország szivébe . . .

*

ÁTOK.

Egy kis fészek vasuti állomásának volt a főnöke. Rongyos kis falu, ahol csak a parasztszagu személyvonatok állottak meg egy lélekzetvételre, a büszke gyors csattogó sikoltással szaladt el az ötablakos házikó előtt.

Öt ablak, két ajtó frontban, három petroleumlámpa és két szolga: ez volt az ő birodalma. Állandóan szolgálatban volt, soha három óránál többet egyfolytában nem aludt. Ha ünnepet akart csapni, ha már nagyon a vérébe szállott az unalom és a keserüség, hát bement a falu korcsmájába ecetszagu bort inni.

És a két pár sinen ott szaladt el mellette minden félórában az Élet, a Kultura, ezer gyönyörü szinével, gazdagságával, bünével.

Katt, katt, katt . . . Sapkájához emelte kezét, a vonatból visszaszalutált egy-két uniformis, halk fütty és félórára csend lett megint. Otromba parasztok utálatos batyukkal, káromkodó közegei a közigazgatásnak jöttek és vártak a következő vonatra.

Az állomásfőnök husz év alatt megtanulta lelki háborgások nélkül élni ezt az életet. Már nem várt semmit: semmi szépet, semmi ujat és vigat. A jó koszton tartott állat nyugalmával nézte a

világ folyását, szivta pipáját a kis veteményes kertjében.

Tudta, hogy ennek igy kell lenni: ő nem számit a világban. A világ tele van távirópóznával, őrházzal és megálló helyekkel: ő is csak anynyi, mint egy távirópózna, megszámozva, bizonyos számu dróttal összekötve, nyugdijigénynyel feljogositva.

Egyszer aztán egy csillagos, holdvilágos éjjelen, amikor a szénaillat nagyon csiklandozta, a községi korcsmában is megfordult és a multjának, az elszaladt, az elvesztegetett fiatalságának az emléke is egy pillanatra visszaszaladt nehéz fejébe, jött a gyors, a büszke, tüzfényü szörnyeteg. Katt, katt . . . Egy halk fütty és a szegény szürke ember kiállt a sotteres utra és bekiáltotta a zakatoló lármába megvérzett lelkének az átkát.

— Szaladj a romlásodba te rettenetes dög! Te, aki miatt itt vagyok én élőhalottan, ezer és ezer éjjen át és nappalon át. Mi vagyok én neked? Mi vagy te nekem? A martirod vagyok. A legaljasabb zsarnokom vagy. Te puha, bársonyos, villamos-fényü repülő-szalon, nászutra sietö párjaiddal, vagyonhajhászó életuzsorásaiddal, börtönre tulérett, aljasan bölcs szélhámosaiddal, pfuj, hogy utállak, hogy átkozlak, mert itt hagytál engem, mert megöltél. Fuss bele a világba, a szélviharba, az első mélyvizbe! De engem ne gyötörj, ne csábits! Te aljas, aki ezért a hóhérmunkáért még nagylelkü is vagy és azt mondod, hogy a mindennapi kenyeret adod a számba, mikor már elvetted mindenemet: az ifjuságomat, a reményeimet, a vágyaimat. Pusztulj el, fuss rossz váltóra, szaladj bele egy testvéredbe, égj porrá és temess, tiporj el mindent!

Szólt. Szalutált — és visszament a lószőr-töltéses diványához pihenni, gondolkozni, ábrándozni még husz esztendeig.

*

A SZERZETES.

Rossz kis vicinálison, szagos olajjal világitott, befüggönyözött ablaku, hideg kocsiban utaztunk. Ketten. Én, meg egy szerzetes. Az egyik sarokban, jobbra én. A másik oldalon, a sarokban ő. Egy hatalmas szál, erőtől duzzadó férfi, durva szerzetesi ruhájában is impozáns, méltóságos. Gyönyörü sasorra, mély tüzü szemei, magas homloka volt, amit még jobban kiemelt a haja kiberetváltsága.

Csöndes zörgéssel ment a vonat. Én télikabátomba temetkezve szivaroztam. Ő a vastag imakönyvéből félhangon olvasott, azt hiszem, utazás alkalmára előirt imát: latint, alázatosat, segitségül kérőt minden kisértés ellen.

Ez szép kép volt, ez imponál a kényelemből pogány léleknek is: Ime, egy földi szent, aki odahaza zárt ajtós házban, udvarra nyiló, rácsos szobában lakik, kényelem nélkül, önsanyargatással, ima, tanulás mellett védekezik még a rossz gondolatok ellen is, most, uton, vasuti kupéban kettőzött buzgalommal és áhitattal merül imakönyvébe.

Aztán becsukta a könyvet, felállott és felém fordult:

— Engedelmével — mondotta és az amugy is rosszul világitó lámpa üveggömbjére ráhuzta az ernyőt.

Korom sötét lett. Csak egy kis zajból tudtam kivenni, hogy visszaül helyére, derekán lógó öregszemü olvasóját oldja le és finom, befelé szálló áhitatos mormogással kezdi leimádkozni . . .

A vonat ment tovább. Engem kezdett untatni az egyhangu rázás, a sötétség, a szomszédom. Elvégre is . . .

Pár perc mulva egy nagyobb állomáson voltunk. Kivülről ivlámpák megtört fénye, hordárok kiabálása, csengetyüszó jött be a kocsiba. Egyszerre csak erős sistergés, robogás és a szomszéd

vágányon mellénk bejár egy másik vonat. Egy hatalmas mozdonyu, Pullmann-kocsikból álló gyors.

A szerzetes egy percre félbehagyta az imáját és kissé oldalt huzta az ablakfüggönyt. És a velünk szemben álló kocsiból egy gyönyörü szőke leányfej mosolyog át hozzánk. Egy pajkosszemü angyal, valami gazdag ember jól öltözött leánya: gondtalan, csintalan, az arcáról, az alakjáról, a kosztümjéről árasztva a jólét hitét, a gráciát, az élet imádatát.

A szerzetes egy pillanatra tekintetbe kapja, aztán gyorsan visszarántja a függönyt.

Vége a képnek. Megint sötét lesz. Nyomban rá el is indul a vonatunk. Én mosolyogva szivom szivaromat és hallom, amint az öregszemü faolvasó ügyetlenül kopog, zörög ott a sarokban . . .

A durva, barna függönyön át is látom még az előbbi képet . . . Még jobban . . . Még szebben . . . Én is . . . A szerzetes is . . .

*

NÁSZUTASOK.

Egy fiatal pár — rózsával a kezükben, mosollyal az ajkukon — felszáll a vonatra. Nászutasok.

Mikor a hordár feladja utánuk a podgyászt, szakértő létére igy szól magában:

— Kis podgyász: nagy szerelem!

A kalauz, mikor fülkét nyit nekik és megnézi a markába nyomott pénzdarabot, igy szól:

— Jó borravaló: szép hozomány!

A kocsi-folyosón cigarettázó utazósapkás cinikusan néz végig a páron és ajkbigygyesztve jegyzi meg:

— Nagy szerelem: gyors kiábrándulás.

Amikor aztán diszkréten becsukódik utánuk a fülke lefüggönyözött ajtaja, az ott ácsorgó könnyüvérü ficsur kárörvendezve vigasztalja meg magát:

— Szép asszony: hütlen feleség!

A VIRÁGGYILKOS.

Az unatkozó ember szereti a könnyü, jókedvü tracscsot és mert a fürdőhelyen a cukrászdában nem volt hölgykiszolgálás, természetes, hogy a virágkereskedés elárusitó leánya kötötte le érdeklődésemet. A fürdő luxusnak volt teremtve, formaságból, rossz szokásból tartottak csak kurát, de az éjjelek zajosok voltak, szinház után kezdtek az emberek lélekzethez jutni, a délutáni forróság után bosszuszomjjal csaptak a léha mulatságoknak. Alkalom, mód, volt elég erre a célra. Finom, idegesen kacagó félbeteg teremtések, idegenből jött könnyelmü szláv asszonyok szempillantásukkal kormányozták gavallérjaikat. Apró pletykák keringtek majd mindenkiről, de a személyzet diszkrét volt, az éjjeli hangos hahota elfulladt a cigányzene hangjába, a penziók falai között és a friss reggelen, a zenénél már csupa kialudt arcu, fehérruhás ember üdvözölte egymást.

Én a fenyveseket jártam, a embereket bámultam és naponta tizenkét órát kurizáltam a virágárusleánynak. Az első hét végén szerelmes voltam, de nem a finom szőke hajába, okos szemébe, hanem beleszerettem a mestersége miatt a gondolkodásába, a müvész lelkébe, izlésébe és finom kezébe. A finom kezébe — a világ legfehérebb, legáldásosabb munkát végző hosszu ujjaiba, amikkel a gyöngyvirágokat kötötte, nárciszokat tüzdelte drótra. Szegény, szép, finom lelkü leány, ha máshogy nevelik fel, ha jó kezekbe kerül, ha a talentumát kimüvelik, megmunkálják benne, a világ

egyik legszebb élete neki jut, de koldus szülőktől került cselédsorban a virágos boltba, a virágok megmérgezték és az édes, bóditó rózsák tüskéjén elvérzett a lelke.

Egy fehér kis üzletben egy fehér leány mesterkedett reggeltől estig a virágjaival. Az üzlet fővárosi filiale volt, amint az orvosok is csak nyári praxisra jöttek ide, ugy ezt a leányt is csak pár hónapra küldte le az asszonya. De a pár hónapos szezón igen jól hozott; nyáron sokat lehet a virágon keresni, a gavallér virágra nem alkuszik és a szerelmes ember a virágból szinte többet fogyaszt, mint az oxigénből.

És a leány értett a munkájához; volt izlés benne, fantázia és szerette a virágjait. Elnéztem heteken át — és szent tisztelet fogott el — mint fejleszt ki ez a leány kezdődő szerelmeket eljegyzéssé vagy néma tragédiává, akárcsak az iró tollával öntudatosan csinál egy meséből regényt, fokozatosan, lélektanilag megokolva, ugy ez a leány az ő virágjaival költeményeket, szerelmes meséket produkált.

Mert a virág az, amibe a szerelmes ember kapaszkodik, ha még gyáva, beszélteti a virágjait, ha igen sok a mondanivalója, a néma virágjai mondanak el legszebben mindent helyette. Az érzésének lázát, a neheztelését, az elhidegülését önkéntelenül, de biztosan megmutatja a virág és, hogy mint fogadja azt a nő, mit csinál vele, mire becsüli, hová teszi, tüzi, meddig őrzi, világosabban beszél az minden szerelmes levélnél, sóvárgó pillantásnál.

Jött a gavallér.

— Virágot kérek — mondotta a kisleánynak. — Egyet a gomblyukba és sokat egy csokorba. Sárga rózsák legyenek.

És attól a naptól kezdve már bontogatta a regény szálait, beszélt a virágjaival, buzditotta, lelkesitette, tüzelte a szerelmeseket: mindig uj

tudott lenni, minden nap uj formában uj hangulatot adott nekik, a rózsái illatával, szineivel bolondította meg őket, vágyakat ébresztett bennük, reményeket táplált, féltékenységet keltett, apró civódásokat simitott el.

Aztán egy napon megint jött a gavallér.

— Virágot kérek. Gomblyukba és csokorba. Vörös rózsákat.

Más virág: más asszony. A leány már tudta, mosolygott magában és elölről kezdte a munkát. Mintha ő is együtt szeretett volna a párokkal, mintha ő adta, ő kapta volna a virágokat, oly gonddal, izléssel kereste össze, rakta formába őket.

Én ott ültem a tükrös spanyolfal mögött és csodáltam.

— Maga egy édes leány — mondottam neki egyszer.

— Miért? — nevetett fel munkája közben. — Azért, mert drága pénzért szép munkát adok? A madame-tól tanultam. Kötelességem.

— No igen, de maga mégis egész mást csinál. Ha magát látom, mindig eszembe jut, hogy vannak egyesek, akik arra születnek, azért élnek, azért fáradnak, hogy mindig és mindenkinek csak szépitsék az életét. Maga is olyan. Én már régen látom, hogy az életben nem a nagy dolgok okozzák a legtöbb örömet, hanem a jelentéktelen apróságok. Egy a postástól reggel kapott kedves levél, egy nagyrabecsült egyénnek a bókja, egy hangulatos kis vers, vagy hogy prózaibb dolgot mondjak, egy izletes uzsonna, finom szivar, vagy egy jól sikerült nyakkendő-kötés nagyobb gyönyörüséget, melegebb élet-derüt tudnak teremteni, mint a nagy események, amikre rég számitunk és amikor itt vannak, érezzük, hogy semmi különöset sem érzünk miattuk. A maga virágjai elárasztják ezt a kis fészket és naponta annyi örömet szereznek száz

és száz embernek, hogy igazán megérdemelné, ha valaki már egyszer magát is boldoggá tenné.

— Ember? Én félek az emberektől, én csak a virágjaimat szeretem. Az én édes, beszédes virágjaimat. Azért tudom én megkülönböztetni őket, azért tudom a módot, a mértéket, a formát eltalálni, mert megértem a szinüket, a szagukat, a formájukat. Legtökéletesebb teremtése az Istennek a virág, avval finoman kell bánni, de aki szereti őket, az tud is dolgozni velük. Én meghalnék, ha elvennék tőlem a virágjaimat, mert imádom ezt a mesterséget és büszke vagyok egy-egy diadalomra.

— De nézze, akkor én tudnék a maga számára még szebb, nemesebb, tökéletesebb foglalkozást. Hiszen, ha annyira szereti ezeket a virágokat, akkor tulajdonképpen nem is helyes az, amit csinál. Hiszen maga gyilkosa a virágoknak. A viruló pompás rózsát feltüzni a durva drótra, az illatos ibolyát, szekfüt manzsettbe rakni: ez barbár munka annak, aki a lelküket érzi ezeknek a növényeknek és beszélni tud velük. Nem gondolt még arra soha? Magának kertészkedni kellene: ültetni, öntözni, ápolni a virágot és nem letörni, megölni, preparálni a gyors hervadásra.

Rámnézett az okos szemeivel és elgondolkozott. Bizonyára az járt az eszében, hogy mint volna ez lehetséges?

Aztán én hazajöttem, de mert igen megbarátkoztunk, leveleztünk egymással. Inkább csak ő irt, én már kezdtem elfelejteni, a leveleit alig futottam át, választ pedig csak egy-egy kártyán adtam neki.

Az egyik levele aztán igen meglepett és meg is örvendeztetett. Ezt irta benne:

„Boldog vagyok. Most vagyok igazán boldog. Amit ön nekem egyszer mondott, az most valóra vált. Férjhez mentem és a férjem egy kertész. Nem kell többet a csunya drótok, tük, kapcsok között hóhérkodnom, kint vagyok a harmatos kertben: a kezemben nem olló van, hanem öntöző.

Hatszáz cserép virágom van, azokat nekem kell elgondoznom, a rózsatők az uramé, de ha megtanulom, abból is kapok gondozásra. Szeretem az uramat. Szeretem a virágot. Szeretem az életet."

Aznap büszke voltam magamra, azt hittem, az ötletet, a boldogságot én adtam annak a fehérlelkü leánynak. Mert az ember mindig csak félig tud előre nézni, csak addig megy bele, amig a szépet látja, a veszélyről, a hibáról hallani, tudni sem akar. Akkor lett megmérgezve az a leány, amikor egy ostoba kéz kivezette a kis műhelyéből. Ott otthon volt; reggel a posta behozta neki a frissen letört virágokat és neki gyönyörüsége volt osztályozni azokat. Mit kellett neki megmagyarázni, hogy a kedves munkája tulajdonképpen gyilkolás? Mit kell egy nagyvárosban felnőtt leánynak megmutatni a természetet a maga fenséges, rabul ejtő gyönyöreivel. Ha félmüvelt emberbe finom lélek szorul, legjobb azt aludni hagyni. Uj világot mutatni, uj szépségeket, uj titkokat nem érdemes, nem szabad annak, aki egyszer már azt hiszi, hogy fogja a boldogságot.

Azután a levél után nem sokkal, kaptam tőle még egyet, a legszomorubbat és az utolsót:

„Elszöktem hazulról. El az uramtól, a virágoktól. Ha nem szököm magamtól, az uram ver ki. Ha az uram nem ver ki, magamtól pusztulok el. Ti megmutattátok nekem mint lesz a palántából pompás növény, ti megtanitottatok engem arra, hogyan kell a beteg virágot ápolni, a fejletlent megmüvelni. Aztán azt követelték tőlem, hogy amikor felneveltem a virágjaimat, tépjem le és küldjem be a városba. Hiszen most lettem az igazi gyilkossá. Én ezt nem tudom megtenni. Én, amióta igazán értem a virágokat, le nem merek egyet is szakitani a tövéről. És mert egy gyilkosnak lettem a felesége, elhagyom. Örökre. Szent irtózattal."

KONFETTI.

— Estefelé aztán menjenek el a nőegyesületbe, a kóstolóra.

Tanácsnak kaptuk ezt, tiz éves találkozón voltunk és a rendezők féltek, hogy estére kimerül a programm, estére a kisváros unalma száll meg bennünket, az ország minden részéből összeszaladt, mulatni akaró legényeket.

A nőegyesület kóstolója! Én tudtam, hogy oda fogok menni, oda biztosan benézek, hiszen tiz év előtt talán ez volt az első mulatság, ahol önállóan, tanári engedelem kikérése nélkül, bátran megjelentem. Ez olyanféle volt nekem, mint a leánynak az első bál. A kóstoló. Az első igazi mulatságom, az én első bálom és az első szerelmemet is itt találtam. Hauer vagy Bauer Irénke, igazán nem tudom már a nevét, pedig jaj de szerelmes voltam a szép, szőke fejébe annak idején. Ez volt az első leány, akihez nyitott szemmel közeledtem, ennek a leánynak a táncoló teste értetett meg sok mindent velem és ez a leány adott sok emléket, ami tiz év alatt elillant. Ma már a nevét sem tudom. Bauer. Vagy Hauer. De Irénke volt, ez biztos.

Amig ideutaztam, lassan, homályosan eszembe jutott mindez, amig itt voltam, a rég elfeledett utcákat jártam, amik kiépültek nagy, izléstelen házakkal, megcsaptak az emlékek. De kérdezni nem akartam senkit: mi lett a leányból, hol van? Biztosan asszony, talán itt a városban, talán már el is mentünk egymás mellett, de nem ismert meg,

amint nem ismert meg tiz év mulva a legjobb pajtásom sem, aki elém jött a pályaudvarra.

Estefelé elmentem a nőegyesületbe, a kóstolóra. Valami szép nagy kertben csinálták ezt a kisvárosi mulatságot: félig bál, félig majális, enni lehet ott, inni, jótékonyság cimén pénzt költeni és táncolni.

Megváltottam a jegyemet. Már sokan voltak, csupa idegen arc, fiatal leányok nyári ruhában szaladgáltak fel és alá, mindenféle lehetetlen dolgot árusitva. A cigány muzsikált, fagylaltot ettek, sört ittak, a pezsgő-sátorban egy huszárőrnagy kurizált egy kövér hölgynek, lampiónok lógtak a fákról, a cukrász panaszkodott, hogy elolvad a melegben a süteménye, mindez egy kicsit unalmas volt, igy aztán majdnem kedvetlenül ültem le egy padra.

— Vegyen konfettit — szólitottak meg és ebben a pillanatban előttem termett egy rózsaszinruhás baba. A bal kezében hatosokat szorongatott, a jobbjával pedig szines kis csomagokat nyujtott felém.

— No vegyen.

Elnevettem magam, édes jelenet volt. Egy idegen leány megszólit egy vadidegen férfit, hiszen tudom, a „jótékony cél érdekében", mégis furcsa volt, hogy szóba állnak velem, ismerkedést kezdenek. De hát mit csináljak a leánynyal, a kis csomagjaival, mikor két óra mulva indul a vonatom és ujabb tiz évre megint feléje sem nézek ennek a városnak. Nekem bizony sem időm, sem kedvem, beállni a társaságba, azt a szines szemetet izlésem szerint szórni szét néhány leány kócos hajába és fehér nyakába, mosolyogni, bókot mondani, ismerkedni.

De a leány ott állt előttem, a pénztárcámból kivettem egy pénzdarabot és átnyujtottam neki.

— Ezért mind odaadom magának — mondotta

jókedvüen és egy mozdulatot tett, hogy az ölembe dobja az egész készletét, de én ijedten ugrottam fel.

— Jaj, csak azt ne. Mit csinálnék én vele?

— Hát dobálja el.

— Nem lehet. Nincs ismerősöm.

— Az nem baj. Ilyenkor mindent szabad. Majd lesz igy ismeretsége is.

— Nem lehet.

— Ejnye micsoda fiatal ember maga?

Összenevettünk. Ezalatt láttam, hogy nem is olyan szép leány, de érdekes. A nem kimondottan szép arcokban van a legtöbb érdekesség. A szája nem volt szabályos, leányszájnak szinte nagy volt, de a piros ajka, a pompás fogsora izgató volt. És igen jól volt öltözve. Honnan és hogyan öltöznek ezek a kisvárosi leányok ilyen izléssel? A karja fehér bőrén, a finom kezén láttam, hogy race-leány: tiz percig foglalkozom vele, gondoltam, aztán itt hagyom az egész mulatságot.

— Bocsásson meg, de nekem annyi időm sincs, hogy megmagyarázzam, micsoda ember vagyok. Idecsöppentem egy percre, nem érdemes velem ismerkedni, mert mire megmondom a nevem, már el is vitt a vonat innen.

— Igaz, a neve. Én beszélgetek magával és még meg sem mondta a nevét.

— Nem fontos, ha udvariasságból meg is kellene mondanom. Én itt senki vagyok, magának is az, másnak is.

— Mégis.

— Tudja mit? Majd a végén.

— Minek a végén?

— A beszélgetésünk végén.

— Jaj, de én nem beszélgethetek ám itt soká. Nekem árulnom is kell. A barátnőim . . .

— Tudom, azok lefőzik, ha nem igyekszik. Adja ide szépen az egész készletét, én megveszem.

Ezalatt már vigan dobálták a konfettit a kertben, egyik-másik gavallér odajött a közelünkbe és telt

marékkal dobta meg az én kis barátnőmet: a haja, a válla, a csipkés ruhája tele volt a szászinü papirral, lerázta magáról és ahol állt, már egész mozaik volt a föld.

— Én nem akarom magát kifosztani. Aztán meg, ha ugy sem marad itt. Miért nem marad itt?

— El kell utaznom.

— Hát akkor miért jött ide?

— Mert anélkül nem tudtam volna elutazni.

— Furcsa. Hát ki maga?

— Már megint? Én emlékezni jöttem ide.

— Hát akkor mégis ismer itt valakit.

— Ismertem.

— Régen? Hány éve?

— Vagy tiz.

— Tiz? Hát hány éves maga? Tiz év előtt még gyerek volt ugye?

— Gyerek.

— És már szerelmes volt?

— Szerelmes. Mint egy gyerek.

— Ez érdekes. Kibe?

— Hogyisne, azt nem mondhatom meg.

— Itt van?

— Dehogy. Különben lehet. Én már meg sem ismerném. Akkor olyan korban volt, mint magácska, a legszebb, legbájosabb korban.

— És bele szeretett?

— Igen.

— Ő is szerette magát?

— Talán. Ennyi idő után, nem merném biztosan állitani. Az ilyet különben sem lehet soha biztosan tudni.

— Oh, a leány, amikor szeret: ezt érezni kell.

— Igen. De annyi idő mulva!

— Megcsókolta?

— A csók még nem szerelem.

— A maguké. De a mienk igen. Ő megcsókolta magát?

— Hát . . . izé . . . szeretett.

— És mégis elfelejtették egymást?

— El. Ez az élet.

— De ez akkor nem szép.

— Az élet sem szép.

— Akkor én félek magától. Maga valami lelketlen, rossz ember, aki bolondot csinál a leányokból, becsapja őket.

— Higyje el, igazán nem. Az, hogy egyszer megtörtént, nem mond semmit. Gyermek voltam, nem tudtam még komoly, állhatatos lenni, sok dolgot nem értettem, sokat nem láttam. Ma már nem volnék ilyen lelkiismeretlen. Ha ma egy leány megcsókolna, ha ma egy leány szeretne . . .

— Hát miért nem akarja? Miért nem keres, választ egyet? Maguknak olyan könnyü. Egy férfi, aki ügyes, egy férfi, aki szép.

— Nem vagyok ügyes és nem vagyok szép.

— Oh legalább egy leánynak minden férfi szép és ez előtt mennél ügyetlenebb, annál ügyesebb.

— Milyen szépen, okosan beszél maga ezekről a dolgokról.

Elpirult.

— Én nem tudom. Pedig én erről soha férfivel nem beszéltem.

— Hiszen maga aforizmákat mond.

— Én csak ugy gondolom. Talán nem is igaz.

— De nagyon igaz, okos dolgok ezek. Irigylem azt a férfit, akit maga szeret, vagy egyszer szeretni fog.

— Jaj, már nagyon messze mentünk. Mutatkozzon be szépen és megyek.

— De ha most szakad el a beszélgetésünk, én leszek a rossz ember a maga szemében és ha emlék nem is marad utánam, azt nem szeretném, hogy éppen magánál rossz emlékben legyek.

— No, majd találok mentséget a szavaira. Mondja meg a nevét.

— Őszintén szólva, minek az, hamis nevet is mondhatok, mindegy.

— Igaza van, de ez illik. Hanem tudja mit? Mondja meg annak a leánynak a nevét, akinek az emléke idehozta. Avval nem csaphat be. És ha azt tudom, kikutatom én a maga igazi nevét.

Ez tetszett, ebben volt asszonylogika. Meg aztán tiz év mulva már el is árulhatom: nem árt senkinek, nem bántok vele senkit. Megmondom neki. Hauer vagy Bauer Irénke. De melyik is? Ebben a pillanatban eszembe jutott, hogy alighanem Hauer.

— A Hauer Irénke.

— Talán Bauer Irénke?

— Igen, igen, mégis Bauer. Ismeri?

Rámnézett. Egy fél percig nézett a szemembe, aztán elkomolyodva csak ennyit mondott:

— A nővérem.

És szaladt mellőlem, egyet léptem, hogy utána futok, de már el is tünt a tömegben. A konfetti csata a legvadabb hévvel folyt, egy szines eső lepte el a vigkedvü embereket, nevetés meg cigánymuzsika csiklandozta fel mindenkiből a vidámságot, a lámpákat kezdték gyujtogatni, két-három leány már táncolni kezdett, istenem, tiz év előtt, máshogyan, mással én is ott voltam . . .

Mit csináljak itt? Kimentem a kertből, kerestem egy fiákert, a szállodában kész volt a podgyászom és kihajtattam a pályaudvarra.

A legjobb pajtásom, aki tiz év multával nem ismert meg, kijött bucsuzni. Most már meg mertem kérdezni, mi van a Bauer Irénkével.

— Régen asszony. Egy szolgabiró vette el. Itt vannak a megyében.

Aztán a vállamat simitotta végig.

— Tele vagy konfettivel. Miért nem keféltetted le magad?

— Ugy is leesik.

Jött a vonat, beültem és egy hosszu, szomoru éjjeli uton nem láttam mást a behunyt szememmel, mint a piros, sárga, kék papiros szemetet, amint jobbra-balra repülnek, amig repül hódolat, amint leesik, már szemét, mint az ember, a nemes, egészséges szivü, gondolkodó ember érzései: amig átéli, szép, boldogitó, aztán, ha tul van rajta, elfelejti, lerázza még az emlékét is . . . .

HÁROM LEÁNY ÉS HÁROM HADNAGY.

— Mert olcsó és mert katonaság van a városban, — mondották és bementek oda lakni.

Az apjuk meghalt, az anya maga maradt három szép leányával. Minden életprogramm, vagyon és igény nélkül éltek: négy nő, nem okosak, nem műveltek, máról-holnapra, valami botrányos kis nyugdijból. A séta, az alvás és a ruha, az első kettőből sok, az utóbbiból bizony mérsékelten, hanem azért frissek voltak, szépek és fiatalok.

A városban, ahova bevonultak, kevés volt a leány, már tudniillik a szép leány, annál több azonban az uniformis. A három leányos mama, mert maga is keveset élt, a társaságból, a szalon-hangulatból alig kapott valamit egész mostanáig, elfelejtett számadást csinálni és beengedte házába a tiszteket.

Az már a régi szokás, hogy a pénztelen leányok keresik a tiszteket. A pénzes leányokat megkeresik maguk a tisztek. Tiszt pedig volt elég ott a városban, szinte az ő jegyükben állott minden: egy nagy kaszinó, ahol a bálokat rendezték, egy nagy park, ahol nyári tombolák voltak, tiszt, tiszt mindenütt, akik aztán jól is érezték magukat és nem akartak innen elmenni. Egyikük-másikuk belenősült a polgári társadalomba, nem szép, de csendes és kisvárosi szagu leányokat vettek el, a többi pedig maradt táncosnak, előkorcsolyázónak, udvarlónak.

Igy talált egymásra három leány a három hadnagygyal, szép, jófogu, örökké lakkcipőben járó, magas tisztisapkát hordó nikotin-fiukkal. És a mama mosolygott.

— Fel vagyunk kapva — mondotta boldogan, nem sok sulyt helyezve arra, mit hogyan mond. Jól esett neki hallani a kard finom zörgését, a mikor végigmentek a flaszteros főutcán. A leányok ibolyavirágos kis kabátjukban vigan lépdeltek lovagjaik mellett, rájuk nézve nem létezett más, mint a tisztjeik, a gondolatuk nem volt más, mint Fritz, Béla és Stanislaus . . .

Egy petróleumlámpától világitott szalon, ez volt a világuk, amit beszéltek, amit tettek, az nem is olyan fontos, a mama különben is ott volt mindig mögöttük, de meg aztán nem is volt mitől félni, a leányok tiszták voltak minden rossz gondolattól; zongorázás közben, társasjátéknál még megengedtek egy kis közeledést, de ha éjfél előtt bucsuzott tőlük a három hadnagy, az ajtóban, a félsötétben — bár szikrázott a szemük és forró volt a leheletük, ügyesen, az igazi urinő müvészetével tudtak bucsuzkodni, hogy a szegény fiuk még a kézcsókig sem jutottak.

Hetesben jól és vigan éltek, a mama a legértékesebb családi butordarabbal, a szakácsnéval egész nap és fél éjjel sütötte az undoritó kis nyalánkságait, befőzött, kifőzött, a leányok pedig ábrándoztak és nem gondoltak arra, hogy tulajdonképpen mire is kell a férfi. Valami bacillus van ebben a fajtában, amelyiknek a szentképe az uniformisos legény, de csak a szentképe, amit beletesz az imakönyvébe, hozzá imádkozik, a szivéhez szoritja, aztán semmi. A házaséletről alig esett szó köztük, csak egyszer, a legidősebb, a legérettebb mondotta büszkén, mikor maguk között voltak:

— A Fritz én értem meg is halna!

— Na csak ilyenről ne beszéljetek előttem, — utasitotta rendre az anyja. Ettől a perctől, mintha gondolkozni kezdett volna a familia. A tisztek jöttek, a leányok nevettek, de egy éve mulott, hogy ez igy ment, érezték, hogy volna egy és más megbeszélni való.

Egy év alatt, ha férfi és nő naponta együtt van, már eljut addig a pontig, honnan vagy a teljes megértés jöhet csak, vagy kezd kellemetlenné lenni a dolog. Ők hatan már igen értették egymást, csak suttogva, négyszemközt beszéltek, a tisztek cigarettáit a leányok készitették délelőttönkint és ha korzózni mentek, a leányok behozták a ruháikat megmutatni, mit vegyenek fel és csaknem előttük öltözködtek.

Egy nap igen soká fenn volt a társaság, a szalonban borzasztó volt a füst, a mama álmos lett, rosszkedvü és küldte a fiatalokat, hogy menjenek aludni. Nagysokára el is mentek, a leányok kifáradva, elálmosodva nem akartak az anyjuknak segiteni a lakás rendbehozatalán, amin a jó asszony hirtelen elkeseredett.

— Persze, az anyátok, az semmi! Amikor az apátok élt, annak a tekintetére engedelmeskedtetek, én ledolgozom a két kezemet érettetek és mi a hála? Ilyen leányok! A háztartáshoz nem tudnak, a port sem akarják letörülni és keztyüt huznak a takaritáshoz. Hát pedig grófnék nem lesztek! Ez a három . . . — és itt valami csunyát mondott — sosem lesz a férjetek. Én kidobom őket, mit akarnak nálam? Mindenemet megeszik, mindenemet eltörik . . .

Csillapitani akarták, de már nem lehetett.

— Hagyjatok! Rossz leányok vagytok. Nem kellett volna bejönnöm veletek a városba. Mi lesz igy ennek a vége? A tisztek, no hiszen ezek éppen az én leányaimat keresik! Kidobom őket.

Aznap éjjel nem aludt egyikük sem, sirtak az ágyukban, de nem mertek szólni egymáshoz, mert a szomszéd szobában az anyjuk ébren volt és vizes borogatással csillapitotta a fejfájását.

Másnap beszélt a tisztekkel. Szépen, okosan, ahogyan egy nagyleányos anya tud csak. A tisztek megértették és nagyjában helyeselték is azt, amit mondott nekik.

Az egyik, a Béla, az kijelentette, hogy nem tágit, ő várta ezt a napot és nyilatkozni akar.

— De a pénz, a pénz édes fiam — sopánkodott az asszony.

— Ledobom az uniformist. Nekem maturám van, én a civil-kenyeret is meg tudom érdemelni.

Ez tehát el lett volna intézve. A leánynak sem volt kifogása ellene, akkor már nem az uniformist látta a vőlegényében, hanem a kedves, nemesszivü férfit.

A másik két hadnagy azonban néma maradt. Sietve távoztak, a leányoktól nem is bucsuztak el. Majd visszajövünk — mondották.

Másnap Fritz megszöktette a maga párját. Nem szóltak semmit, nem vittek magukkal semmit, a hadnagy pár sor irást küldött az ordonánccal a leánynak, délután találkoztak a pályaudvaron, aznap még Pesten voltak és éjjel egy hotelszobában négy otromba golyó szaladt a két fiatal testbe. Az ágyon feküdtek csunyán összevérezve, de a kezüknél fogták egymást. A szállodás rohant le a mentők elé:

— Meghaltak mindaketten, csak hamar el innen velük! Az istenért uraim, kiméljék a hotelem hirét.

Ez a katasztrófa végleg megtörte a harmadik leányt, akinek a gavallérja legőszintébben hagyta faképnél. Megesküdött, hogy soha nem megy férjhez és fél év után felesége lett egy ügyvédnek, aki egyik szemére hüdött volt ugyan, de tiz

házából választatott feleségével, hogy melyikben akar lakni.

Három leány, három hadnagy: három pár, ugyanannyi temparamentum és megannyi sziv. Mindegyik boldog lett. Uniformis révén. Uniformis dacára.

Megforditva nem lett volna jó. És tanulság nincs.

A VŐLEGÉNY.

Egy kis narancsvirággal a frakkjában, jókedvü boldogsággal, éjfél után ért haza. Még nem volt álmos, nem érezte a fáradtságot, az eljegyzésének meleg jelenetei, hangulata ott izzott az agyában. Félt az alvástól, nem is kivánta még és a boldogságát is féltette.

— Most jó fent lenni, most benne vagyok az édes hangulatokban, ezt kiélvezem, ezt nem pazarolom el.

Felcsavarta a villanyt és vetkőzés nélkül beleült egy karosszékbe. A szeme hunyva volt, az ajka nyitva és igy álmodozott hosszu perceken át. Azután kivett a tárcájából egy sárga selyembe takart fényképet és a térdére tette.

A menyasszonyára gondolt, anélkül, hogy tovább vitte volna ezeket a gondolatokat. A nevét ismételgette halkan, a fénykép pózmosolyából próbált kiprovokálni valami indulatot, erélyesebb mozdulatot felkeltő érzést: talán hogy megcsókolja a képet, vagy összemarkolja a kartonlapot. De az csak kép volt, a fénysugarak jóvoltából odakerült arc nem mozdult; kedvesen, szeliden mosolygott, de egyformán. Csend volt, éjjel volt, megunta ezt a száraz játékot és odament az iróasztalához.

Azon is volt egy fénykép, szintén a menyasszonyáé, egy ezüst irókészlet, az első ajándék tőle, egy kis tájkép a falon, a menyasszonyának dilettáns munkája és ezekről az emlékekről hirtelen eszébe jutott valami, amitől egy kicsit elpirult, a haragnak egy felhője szaladt át az arcán,

azután szinte sietve nyult a kulcsai után és kinyitotta az iróasztal összes fiókjait.

— Nagytakaritást kell rendeznem. Mától fogva számomra egy nő létezik, a multat, ami volt, annak minden emlékét el kell tüntetni.

És megint a menyasszonya képére nézett, a szép, szőke, mosolygó ártatlanságra, aki boldogan, gyerekes szelidséggel nézett rá. Ezt a takaritást el kell végezni minden férfinek, aki egy ilyen menyasszony képét ki akarja akasztani a szobája falára és a szivében. Mert az igazi, tiszta szerelemig sok piszkon át jut csak el a férfi és az első őszinte szóig sok hazugságot kell kimondania.

Belenézett az első fiókba. Nem volt ott rend, ahhoz ő nem értett, összevissza volt itt dobálva lóverseny-tikett, bonbonskatulya, rózsaszinü levél meg hadmentességi dij-intés, képeslap, orfeum-programm, fényképek, köztük néhány, amire a rendőrség is szivesen rátenné a kezét.

Hozzáfogott. Csak mindent összetépni, mindent megsemmisiteni, ha szép emlék is, ha kár is érte, muszáj! A jelentéktelen dolgokat sorba ledobálta a szőnyeges padlóra, sokáig nem talált semmit, néhány női iráson megakadt egy pillanatra a szeme, de nem érdekelték. Kis nők, jelentéktelen, egy napra szóló nők invitái, üdvözletei, kisded szemrehányásai, uri leányok viszonzásul küldött képeslapjai, udvariasak, kicsit kacérkodók, mérsékelten szellemesek, mind a földre kerültek. Egy hajszalag akadt a kezébe, meg is szagolta, de már nem érzett rajta semmit, pedig volt szaga akkor, erre jól emlékezett, mosolygott egyet és ledobta.

Egy album. Most egy album került elő, de hogyan, honnan? Nem az ő tulajdona, biztosan ugy kapta valakitől, hogy irjon bele és aztán megfeledkezett róla. Szép, izléses kötésü kis jószág volt, passzióval nézett bele. Mindjárt az első oldalon megtalálta a nevet, a kis leány

nevét, aki odaadta neki. Ez a kis leány, egy szerelemről álmodozó bakfis, pár hétig lógott a nyakában, ő meg játszott vele, egy kicsit cirógatta, egy kicsit bolonditotta, a vége nem lett semmi, azóta a leány férjhez ment, bizonyára szintén szerelemből, de az album itt maradt. Nem dobta el, ezt vissza fogja adni, sőt ir is bele valamit. Már a tulajdonosának sem fontos, neki sem, hogy mit.

Most egy csomó kiabáló szinü levél akadt a kezébe. Ez csunya história a multjában, szégyelni való, becstelen is, egy ártatlan kis varróleányt falt fel és mert nehezen ment a dolog, házasságot kellett igérnie. Szegény kis leány, hogy hitt neki, feláldozta mindenét, a legénylakás rendes látogatója lett és mennyit sirt, milyen keservesen, amikor szakitott vele. Ezek a levelek a panaszai, szemrehányásai, stilustalan, iráshibás nyögések, el velük gyorsan. Még jó, hogy nem lett tragédia a vége, sőt multkor este, ha jól látta, már egy zászlós kisérte valamelyik szük utcában.

Most nevetni kezdett. Egy arckép került a kezébe. Egy kövér leányt ajánlottak egyszer neki, nem szépet, nem okosat, aki tizennyolc éves korában nyolcvan kilót nyomott, de százhatvanezer korona volt a hozománya. Akkor a váltóadósságai szorongatták és kezdett megbarátkozni a gondolattal, hogy ezt a csodanőt szerződteti élete társául, de az első alkalommal, amikor nyilvános helyen mutatkozott a leánynyal, egy barátja olyan szemtelen hangon nevetett a szemébe, hogy elrestelte a dolgot, soha többé feléje sem nézett, még csak nem is köszönt a leánynak.

Szétvágta a képet és földre dobta.

Volt egy komolyabb szerelmi intermezzó is életében. Több mint egy évig volt a gavallérja egy leánynak, a korzón, a bálban, mindig összebujtak. Ezek már összetalálkoztak — mondotta rájuk mindenki, aztán egyszerre valami semmisé-

gen összekaptak és egyikük sem kívánta a kibékülést. Ennek az emlékei is ott hevertek szanaszét. Kitakaritotta.

Megint fénykép és megint más irásos levelek. Egy buffethölgy, a Champagner Netti ömlengő szerelmi vallomásai. Rossz leány volt, beteg idegzetü, de a szép bestia őt igazán szerette. Először el akarta vétetni magát vele. Kinevette.

— Eljövök hozzád szeretőnek is — ajánlkozott a leány. Csak a tied akarok lenni.

Ezen is nevetett.

— Hát a cseléded leszek.

Erre szakitott vele, mert félt, hogy baj lesz az ügyből. A leány aztán elkerült máshová, kaszirnő lett, még küldözgette egy darabig a képeslapokat, a Corzó-kávéház, az Otthon, a Sport-kávéházakból, itt is rád gondolok pubi, a régi nóta, a régi forma. El velük.

Néhány szinésznő-emlék, „ha nem küldesz pénzt, megöllek" és „életem megrontója, te drága" — émelygős, ostoba izléstelenségek. Valamikor mennyi öröme volt pedig ezekben, büszkélkedett velük és kiélvezte mindazt, amit csak lehetett.

Egy elszakadt fátyol is hevert az egyik fiókban. Annak az asszonynak az emléke, akiről azt hitte, ő a végcél. Az egyetlen asszony, aki a horgára akadt, ez tényleg szép fejezet változatokban gazdag legényéletében. Itt sokat tanult, sokat okult, a tiltott gyümölcs igazi zamatát ebben a nőben élvezte talán a legjobban, de most ez is bántó volt, sértette az izlését és idegesen gyűrte össze a fátyolt.

Már tele volt szines szeméttel a szoba és ennek a sok szines szemétnek az emléke igy sorakozva, felidézve ránehezedett a mellére. A kezei piszkosak lettek a munkában és szinte ugy érezte, hogy ez a piszok végig ömlik az egész testén, befeketedik tőle, elmerül benne. Már megbánta, hogy ma, ezen a szent napon fogott

ehhez az utálatos munkához, szégyelte magát, el is fáradt és nem mert többé a menyasszonya képére nézni.

— Hát egy ilyen gazember, ilyen szerelmi kalóz, mint én, mi jogon, mi cimen közeledhet egy ártatlan leányhoz? — kérdezte magában. Morális dolog az, odaértetni az ő ajkához az enyémet? Az övéhez, mely félénken megremeg, pedig a jövendőbeli ura csókolja meg. És az én raffinált, száz nőt végigcsókolt ajkam, amelyikre himpor, ajkpirositó, méz és méreg tapadt éveken keresztül. Nem hazugság ez az egész állapot, az én egész érzésem, célom?

Pedig tudta, hogy ez a mostani igazi szerelem. Tudta, hogy boldog lesz és a leányt is boldoggá fogja tenni. Hát minden férfinek ennyi komiszságon, hazugságon kell keresztülmennie, a mig ő maga is megállapodik és megtisztul? Eszébe jutottak a barátai, a már házasok és a még kalózkodók. Tudta, hogy azok is ugyanigy éltek és élnek. Egy olcsó és könnyü hajsza a nő után, ez az életprogrammja minden férfinek, amig rá nem talál az igazira. Lelkiismeretfurdalás nélkül, életszükségből ismétlődnek meg ezek a dolgok, a Champagner Nettik, a félredobott albumok, összegyürt fátylak, megalázott munkásleányok és a vége az, hogy jó férj lesz belőlük, aki resteli a multat és odabuj az első igénytelen, tudatlan teremtés ölébe, aki nem visz ebbe az egyenlőtlen csatába más fegyvert, csak az okosan, szerelmesen néző szemét és dobogó szivét.

Gyorsan belerakott mindent a kályhába, tüzet csinált és amig különböző lángok lobbantak fel, furcsa szagok szálltak ki a kályhaajtón, megmosdott, levetkőzött, a jegygyürüjét, a menyasszonya képét a párnája alá tette, megállt a tükör előtt, végignézte magát és megvetéssel, de önvédelmül is csak ennyit mondott:

— A férfi!

A BÉCSI NŐ.

A Praterstrasse egyik „Künstler-Kaffee"-ja előtt nézem a napkeltét. Étherikus hangulat környékez. A zajos mulatsággal teli nyári éjjelnek még nincs vége, a Práter felől százával jönnek az éjt átdorbézolt, vig, sápadt arcu emberek. Férfiak, nők együtt, mind-mind párosával, hangosan beszélnek és kinevetik a konflisokat, akik szolgálatkészen ajánlják fel bárkáikat.

Hajnalodik. A Tegethoff-emlékszobor mögött már látható valamelyes narancssárga fény, de a hatalmas uttesten még égnek a lámpák és az éjjeli züllők özönlése a városba mind sürübb lesz.

A széles járdán elhelyezett „kert-"ben ülök achát-asztalka mellett, előttem valami habos jószág, vaktában rendeltem, magam sem tudom mit. Nem az éhség csalt ide; nézni akarom az éj haldoklását, az embereket, a császárváros legvidámabb részét.

Ez a város olyan mint egy vénleány. Erényességét megőrizte, szolid, megbizható, csakhogy, toldott-foldott, nagyképü, rideg. Muzeumainak gazdagsága nem imponál, a száz Cezárok pénzén készült, összelopott kincsek, ezt irigylem tőlük, tehát dühösit, de a legőszintébb, legkedveltebb része a Práter, a nyári, vidám mulató város. Ez hat, ez imponál, itt van megfigyelni való . . .

Járdám előtt sürün osonnak el a bécsi leányok. Bájos szalmakalapokban, lehetetlen szabásu ruhákban. Hová mennek, mit keresnek? Szerelmet nem, erről ma már lekéstek, de nem tudnak még

nyugodni térni. Még ragyognak a csillagok, de a belső város felől a félhomályban minduntalan kialszik egy világító macskaszem. A lámpaoltogatók sorra oltják ki a lángokat.

Közel hozzám, vagy a negyedik asztalnál, két nő és két férfi ül. Nem isznak alkoholt, de roppant vigan vannak. Arra megy egy repülő gyümölcskereskedő. Minden fiatal barackját megeszik kosarából, az egyik leány ananászt óhajt és mert nincs a szegény ördögnek, nyakon öntik egy pohár vizzel.

Nevetve megy tovább. Jókedvü, tuladott egész készletén.

Aztán más játékba fognak. Az egyik kiüriti pénztárcáját, spagétot kötnek rá és kidobják a járda közepébe.

Elkezdik a halászást.

Egy elegáns ur veszi először észre a földön a tárcát, óvatosan körülnéz és utána nyul. Erre hirtelen berántják lábuk alá a spárgával és van nagy nevetés.

Hangos szóval muzsikus cigányok jönnek. Az egyik megpillantja az ujra kilóditott erszényt, de az éjjeli nézésben megedzett szeme meglátja a spárgát is. Röhögve figyelmezteti társait, akik magyar bókokat mondanak oda a társaságnak.

Aztán egy pincér jön, összetörött, agyondolgozott, dühös állat. Alig megy, a lábai megvannak dagadva, szürke kis felöltője vállára vetve, kigombolt keményitett inge alól kilátszik a melle, de ő a munkától agyonfáradva, félálomban ballag hazafelé, mivel sem törődve.

Hirtelen megáll. Megbotlott a pénztárcában. Egy pillanat alatt eszénél van és mohón kap a zsákmány után. Az pedig visszaugrik pajkos gazdájához.

A megtréfált ember felordit dühében, káromkodik, talán veszekedést is kezdene, ha nem volna olyan

letörött. Siet utjára, de még messziről is hallani mérges kiabálását.

Megint világosabb lesz. Szomszédaim felkerekednek. Kivülem már alig van valaki a kávéházban. A zöld ernyős ivlámpák izgatottan vibrálnak, fáj nekik is a reggeli fény, de még nem lehet leoltani őket.

A nagy mulatókból, táncszállákból most tér haza a publikum. Megint jönnek urak, nők, karonfogva, egymáshoz simulva. Aztán egyedül járó, párjukat kereső leányok, szépek, nagyok, csintalanok, akik csalódtak ebben az éjszakában, de nem tudnak még hazamenni, mert mint az albinók, ők is csak az éjt szeretik és kivárják annak teljes elmulását.

Hirtelen a rácsra könyökölve megáll előttem az egyik. Ezt az arcot láttam már valahol, talán tegnap, talán az ideálom ez az arc, de nagyon ismerős.

— Szervusz Frédi, — kiált rám és elkapja a kezem.

Nem tiltakozom. Mosolygok és kijelentem, hogy nem Frédi a nevem.

— Az nem baj. Volt egyszer egy lovagom, gavallér fiu volt, akkor még csak a legelső helyekre jártam. A Frédi volt. Azóta mindenkit, aki tetszik nekem, Frédinek szólitok.

Az olcsó bókra gavallériából meginvitálom.

— Nem lehet. Nem fogadok el semmit. Csak virágot.

Abban a percben ott terem a virágárus és egy pár illatos, tulnyilott szekfüt ad neki.

— Köszönöm, ezt a vérpirosat a kabátodba tüzöm. Igy.

És beszélni kezd mindenfélét össze-vissza. Hogy Penzingben lakik, nagyon messze és hogy mennyi cipőt tesz tönkre. Minden harmadik nap uj párt vesz, mert a vékony talp azonnal leszakad, ő pedig csak finom, könnyü francia cipellőket visel.

Ismét invitálom.

— Nem lehet, Frédikém. Jön a Policei, nagy bajom lenne belőle.

Beszélt a félelmetes detektivekről, akik suttyomban jelennek meg mindenütt. Neki is volt már egyszer baja velük, majd meghalt, amikor a titkos rendőr felmutatta jelvényét, a sast és követelte, hogy menjen vele.

Igazi német, igazi bécsi leány volt. Az arctipusa, termete, viselkedése, minden.

— Hát akkor eredj haza, — ajánlottam neki, mert már egész reggel lett. Seprőgépek, öntözőkocsik haladtak el előttünk, friss, pihent arcu emberek kezdtek munkába menni.

— Mindjárt megyek. Meg kell várnom az első villamos indulását.

— Hazaviszlek fiakkeren.

— Nem, nem, — szabadkozott. Én „otthon" tisztességes lány vagyok. Tőled amugy sem fogadok el semmit. Te nagyon jó voltál hozzám.

Igazi bécsi lány. A mi leányaink bezzeg nem ilyen szerények. Kezdett érdekelni ez a teremtés. Még soha nem volt dolgom bécsi leányokkal, de ami jellemzőt hallottam róluk, az mind benne volt ebben a tejfehér arcu szőkeségben.

— Egyszer már volt valaki, aki ilyen szépen bánt velem. De ez az egy — indián volt. A Buffalo Bill trupp-jából. Belém szeretett és el akart venni. Olyan finom ember volt, akárhány fehér ur tanulhatott volna tőle. Egy baja volt: mindig nevetett. Nem mertem neki komolyan hinni, én is kinevettem. Pedig pénze volt és micsoda erő volt benne!

Ez érdekelt, szerettem volna még egyet-mást megtudni, de ekkor egy uj vendég érkezett.

Az álmos pincérek szaladtak eléje és tiltakoztak az ellen, hogy leüljön.

— Schon Feueramt. Schluss!

Én is fizettem.

— Hová mész? kérdezte.

— A hotelembe.
— Hát idegen vagy?
— Az. Magyar.
— Én is — válaszolta most már tiszta magyarsággal az én tipikus bécsi nőm.
Füstre tehetem az egész ethnográfiai, anthropogeográfiai ismereteimet.
És végszóra, zakatolva megérkezett az első villamos. A leány kezet nyujtott és sietett felszállni.
— Látlak még valamikor? — kérdezte a magasból.
— Holnap ugyanitt.
A kocsi megindult. A leány pajkosan intett utolsót.
— Szervusz — Frédi!
Soha többé nem láttam.
Bánom is én!

EGY ZSÁK MEGINT FOLTOT TALÁL.

Este nyolcra volt meghíva Ányosékhoz. Valami kis nyári mulatság volt ez, ahova összecsődítették majd az egész város fiatalságát. Sós Károly is igy volt csak hivatalos oda, bár neki a kis Ányos Gizi különösképen tetszett. Mégsem tudta, elmenjen-e? Délután öt órakor még nem határozott. És egyáltalában ma egy egészen különös, egész életére fontos, döntő és rendkivüli elhatározáson törte a fejét. Hat órakor pedig tollat fogott és levélben mondta le a megjelenését.

„Kedves Gizike, én ma este nem leszek önöknél, igen köszönöm, hogy reám is gondoltak, de ezentul már csak nélkülem fognak mulatni. Mindig és mindenütt. Én magam visszavonulok a társas élettől, hogy miért és mit fogok csinálni, az maguknak ugysem fontos, a kezét csókolom

Sós Károly.“

Elküldötte a levelet, aznap már nem akart ismerősökkel találkozni, emberekkel beszélni: szépen lefeküdt az ágyába.

— Most már igy lesz, mindig — gondolta, mert mondani ezt máskép mondta volna.

Szóval elmondva, nála ez a kijelentés igy hangzott volna:

— Moszt máj igy lesz mindid.

Mert selypitve beszélt ez a szép darab fiatal ember és ebben a furcsa beszédhibában volt az ő tragikuma. Különös kedvtelése lehetett ez a sorsnak, hogy éppen egy külsőre tökéletes férfinek,

egy erős, termetes, a szépségig rendes arcu, fekete haju, bajuszos embernek a nyelvébe hibázott bele és a szép külső, a férfiasság uri diszpéldánya ha szólott, mint egy émelygős macskanyávogás, idétlen kis leányok nyafogása, hangzott a szó az ajkáról. Ha ez a beszédhiba egy szőkefejü, karcsu növésü fiuban van meg, még talán kedvessé, érdekessé teszi, ha nem is férfiassá, de egy atlétának fejlődött legény, akinek az uri ruháján is átérezni az izmokat, akinek a lépése alatt nagy sulyt kap a parkett, akinek az arcában keménység, erő tükrözik, a szavak, betük keménységével se tudjon megbirkózni, ez komikus, ellenállhatatlanul komikus volt.

Sós Károlyt, ha látták, mindenütt megnézték, de Sós Károlyt, ha beszélni hallották, mindenütt megmosolyogták.

— Szósz Táloly vadok — ilyen bemutatkozásra ajkába harapott mindenki és Sós Károly hiába volt szép férfi, jólelkü uri ember, egy sehova nem helyezhető, egy komolyan nem vehető, legfeljebb szánalomból kedvelt alakja maradt a társadalomnak.

Egy darabig nem vette ezt észre. Sokáig. A többi fiatal ember életmódját élte, miután a gyerekkorból férfivá nőtt. Mindenhova eljárt, a leányos szórakozások vonzották őt is leginkább és ugy képzelte, maga is ugy kivánta, hogy az ő legényéletének a végén is csak ott van az a kis aranyhorog, amibe a kellő pillanatban belekap egy pompás fiatal leány. Mert igen, az asszony volt az ő próblémája is, avval foglalkozott a legszivesebben és legállandóbban. És ebben a kalandozásában érték azok a szomoru tapasztalatok, itt, ezen az utján talált lépten-nyomon olyan tövisekre, hogy végül is észre kellett vennie: egy furcsa Cyrano szerepét játszsza a többiek között, egy jóakarattal megtűrt szalonfigura ő, akinek csak álmai, vágyai lehetnek, de komoly végcélja, boldog sikere soha.

Ez a ma esti mulatság is csak arra lett volna jó, hogy az ő pösze kijelentésein nevessenek a vig sokadalomban. Az ő külsőre korrekt, de igazában félszeg figurája hozzátartozott már az uri mulatságok kellékei közé, csakugy, mint a jó muzsika meg az ezüstasztaldisz. Nem bántott senkit, de elmulattatott mindenkit. Mennél komolyabb volt, annál többet nevettek rajta.

— Nadszád, ed tisz tomolysádot — szokta mondani, ha a mellette levő leány dévajkodott vele.

— Dizite, nem szejet a szejejemről beszélni, — állapitotta meg az Ányos leányról, akit, ha ez egyszer, egy percig, egy szóval komolyságra méltatta volna őt, már igazán is meg tudott volna szeretni, de a leányok, mind, mosolyukkal, tréfáikkal, csipős megjegyzésükkel távol tartották magukat tőle és őt maguktól.

Minden család szivesen látta, mert minden család mulatni akart rajta. Minden leánynyal eltréfálhatott, de egy leány sem vette komolyan ezt a tréfát. Addig-addig, amig ő maga is észrevette ezt, elkeseritette és végét akarta ennek az állapotnak vetni.

— Mától fogva nem járok a társaságokba, — ez volt az ő legtermészetesebb döntése és védekezése. — Rajtam ne mulassanak. Ha nem kellek nékik komolyan, a pojácájuk nem leszek. A barátaimat nem sajnálom. Azok ugy is mindig csak azért pajtáskodtak velem, mert tudták, hogy nem lehetek a versenytársuk. A nők pedig — itt nyelt egyet, ezt a gondolatot nem tudta őszintén végiggondolni, mert ez a pont fájt neki, ez keseritette el igazán.

— Ej, mit, a nők, az nem végcél. Sok férfi él asszony nélkül boldogan és sok férfit tett boldogtalánná az asszony.

És szépen, következetesen, vas elhatározással huzódott vissza mindentől, ahol megbántás érte azelőtt, ahonnan a kellemetlen emlékek üldözték

el. Nem hiányzott neki semmi a multból, a lelke nyugalma pótolta mindenért. Hiszen sok ilyen önkéntes számüzöttje van az életnek, akiket soha sehol nem látni, akiknek soha senki nem kell, sem barátnak, sem szeretőnek, sem hitvesnek, semminek és azért mégis jól érzik magukat, mégis találnak annyi varázst az életben, hogy nem kívánkoznak ki belőle. Sósnak legalább soha nem jutott eszébe a halál. Hogy eldobott magától néhány életértéket, az csak azért fájt neki, mert a maga gyengeségét, félszegsége tudatát érezte ebben, valójában pedig rendesen és rendszeresen élt tovább . . .

Igy múlott el néhány év és az a seb, amit lelkén az ajakba harapott mosolyok és az elérhetetlen vágyak ejtettek, elmúlott. Nem gondolt a csalódásaira, nem fájt neki semmi, észrevétlenül visszatért beléje a bizalom, az egészséges testébe az élet, az igazi élet vágya.

Egyszer, utazás közben, az egyik állomáson egy fiatal leány szállott be az ő szakaszába. Évek óta nem volt leánynyal együtt, talán még gondolatban sem. Évek óta nem érezte férfi mivoltának parancsoló erejét, nem engedte felülkerekedni az asszony birása iránti vágyát. Ketten utaztak a szakaszban, a leány oly szép volt, oly friss, üde, ellenállhatatlan, hogy Sós elfelejtett mindent, a fogadalmát, a csalódásait, a maga gyengeségét. Megszólitotta a leányt.

— Nadszád, ha medendedi: a nevem Szósz Táloly.

A leány felkacagott és ezt válaszolta vissza:

— De télyem, vonaton iszmejtedni, ez nem való.

Sós megdermedve nézte az utitársnőjét. Majdnem dühösen fakadt ki:

— Azért nem tell ticufojni engem.

— Hiszen nem cufolom, — hangzott a kacagásba fuló válasz.

— Ne tacadjon ti, ez nem illit.

— Én nem tacadom ti. — És megint csak nevetett a leány.

Sós előtt elborult a világ. Azt hitte, most bezárul előtte az egész jövő. Így még nem tette csuffá senki. Eddig csak titokban, a hátamögött mosolyogtak a beszédhibáján, a kimélet, az uri tapintat kézzelfoghatóan nem éreztette ezt vele. De ez a fiatal teremtés itt csufolkodva utánozza! Ilyen gyilkoló gunynyal vágnak végig az ő gyengéjén, ez a kis fruska, akiben az életvágya ébredését, tetterőt, bátor akarás kezdését remélte, most ujra, végleg és örökre összetör mindent benne. Úgy érezte, az élete szakad itt meg, minden vér a fejébe tódult. Meg tudta volna ütni haragos elkeseredésében ezt a csufolkodó babát.

Bőszülten ugrott fel a helyéről.

— Medtiltom, hogy bántson! Titéjem madamnat, hogy a beszédhibámat ticufolja!

Valami olyan mozdulatot tett, mintha ütésre készülne. A szegény leány megijedt és sirva fakadt. A könyei között dadogta ki védekezésül:

— De hiszen én isz szejpitek.

Sós leeresztette a felemelt kezét, mosolyogni, majd hangosan nevetni kezdett. A leány a zsebkendője mögül látta ezt a változást, maga is nekibátorkodott, felemelte a fejét és most már ketten kacagtak, hangosan az egymás gyengeségén, egy kis keserüséggel, egy kis vigasztalódással, a vonat szaladt velük, bent a fülkében pedig egy humorosan kedves pár találkozott össze, véletlenül, a legjobb órában, haraggal kezdődő, örökre kiengesztelő barátsággal . . .

AZ AFEKTA.

— Ez a legutálatosabb leány a világon, — jegyezte meg a korzón valaki, amikor Kétli Jolánt meglátta.

— Nem, ez a legszebb leány a városban, — kockáztattam meg a magam privát véleményét és sokáig néztem utána. Amikor aztán eltünt a szemem elől, csak akkor láttam és hallottam, milyen gunyosan, lesajnálóan fogadták a társaságban a megjegyzésemet.

— Hogy lehet ilyet állitani, — támadtak rám, — egy leány, akinek nincs egy természetes mozdulata, egy emberiesen őszinte szava, egy leány, aki csak illegeti magát, tetszeleg és apró pózmozdulatokat csinál: hát hogy lehet az szép? Egy ilyen afekta!

— Azért mégis szép, — mondottam, bár az ismerőseim megjegyzése nagyon igaz volt. — Szép, mert a szép mindig az és ha jönne valaki, aki ezt a szerencsétlen leányt kigyógyitaná a képzelgéséből, hát ugyanezt mondaná rá mindenki.

— Csakhogy ez a leány majom marad mindig, ennek a közelében jó izlésü, egészséges érzékü férfi meg nem tud maradni egy percre sem. Bár igaz, hogy ő maga sem igen tűr meg maga mellett magunk fajtákat. Talán az udvari bálon leereszkedne egy-egy udvarlóhoz, csakhogy jó büntetésből az udvari bálra még nem hivják meg a Kétli Jolánkákat.

Igaz, igaz, én magam is igen jól tudtam, hogy mindez igy van és még sem tudtam egészen bele-

nyugodni. Tulajdonképpen semmi közöm sem volt a leányhoz, személyesen nem ismertem, ő talán látásból sem, mert fej fölött elnézni ember jobban nem tudott nálánál. De itt is, ott is hallottam, ismerősök panaszolták, hogy ez a leány kegyetlen, hideg, majdnem durva, ha társaságban összekerül egy-egy gavallérral. Ez a leány lenéz, lesajnál, leint minden közeledőt, ugy, hogy lassanként a szép leányok sorából átosztályozták a csunya, az utálatos fajtához és az a pár ismerőse, aki itt-ott megismerkedett vele, nem is köszöntötte. A leány pedig ment büszkén, összehuzta a szemöldökét, nem érdekelte semmi, nem látott meg senkit. Tényleg a legutálatosabb teremtése volt igy a világnak. Hanem azért mégis a legszebb leánya a városnak!

Én azt mondtam magamban: meg fogok ismerkedni vele és ki fogom gyógyitani a bajából.

Ezt a leányt jól meg kell alázni, párszor kegyetlenül el kell bánni vele, ej ha nem volna nő, de jó orvosság volna a verés, aztán meg lehet szelidíteni, vissza lehet adni az uri társadalomnak, ahonnan ő maga közösitette ki magát és később mások közösitették ki onnan.

Meg fogok ismerkedni vele és meg fogom gyógyitani — hirtelen ezt a terv kapott meg. És abban a percben, amikor visszatér a maga természetes, bájos, leányos viselkedéséhez, meg fogja látni más is benne a nagy értéket, a finom szépségeket, aztán menjen férjhez . . . ha tud, ha akar, bánom is én, ez már nem az én gondom.

Hogy fogok megismerkedni vele? Mulatságokra már egy idő óta nem hivják meg, mert a rendezőbizottságban mindig akad egy csomó fiatal ember, aki az első nap kiköti: Veletek tartok, de Kétli Jolán nem lesz meghiva! Ha a család utján, kis ravaszkodással jutok a közelébe, hát ő áll fölöttem, amig én udvariaskodom, formaságokon eljutok a tulajdonképpeni célomig, addig ő ezerszer leint, megsért. Nem, ezt nem igy kell kezdeni.

Egyszerüen meg fogom szólitani az utcán.

Egy délelőtt szembe találkoztam vele. Azok közé a teremtések közé tartozott, akiket az ember már messziről meglát, szinte megérez. Fehér ruha volt rajta, szép volt, az alakjából, a karcsuságából nem tudott semmit lerontani a kissé mesterkélten könnyü járása és az arca, az összehuzott szemöldök, az ajkaknak erőltetett összeszoritása dacára, valami különösen kellemesen volt. A rokokószázadban festettek ilyen képeket, amikor nem volt erő többé a nagyobb kompozíciókra és a müvészek nekifeküdtek a részleteknek. Ennek az arcnak a részletei is pompás harmóniában voltak, az ilyen arcok fejlesztették ki a férfiakban a szépségtiszteletet. Ami abból idővel lekopott, lerombolódott, az mind a Kétli Jolánok hibája.

Előbb engedtem elhaladni mögöttem, aztán fordultam csak meg és azonnal hozzácsatlakoztam. Megmondtam a nevemet, kijelentettem, hogy most haza fogom kisérni.

Oldalt nézett rám, némán, de abban a semmi nézésben benne volt az: Mit akarsz te? Megbolondultál? Engem, engem, engem! igy, igy megszólitani?

Észre se vettem. Csak beszéltem neki tovább. Még mindig ugy tett, mintha nem is vele mennék, mintha nem is hozzá szólnék. Ez már öreg szokás, ezt már ismerjük. Nem tágitottam. Figyelmeztettem, hogy legyen kedves hozzám, csináljon jó arcot, mert az emberek néznek bennünket. Ha most megáll vagy megfordul és faképnél akar hagyni, száz ember nevetni fog azon. És beszéljen, szóljon hozzám, feleljen, mert én most az utca előtt udvarolok neki.

Okos leány létére azonnal látta, hogy igazam van, hogy legokosabb, ha szót fogad nekem. Nem állt meg, nem fordult sarkon, hanem keserü, sziszegő hangon, lassan beszélni kezdett.

— Mit akar velem? Ismer engem? Így megtámadni az utcán! Botrányt akart csinálni? Megszégyeniteni?

— Majd megmondom, mit akarok. De botrányt nem. Megszégyeniteni esetleg, egy kicsit. Ismer engem?

— Ismerem. Azaz, no igen . . . Mi leányok minden fiatal embert ismerünk.

— Áh, mi, leányok! Maga a többi leány közé sorozza magát?

Rámnézett. Aztán ujból türelmetlen lett.

— Kérem, most már menjen. Menjen, hiszen ez őrültség.

— Nem megyek. Haza fogom kisérni.

— De miért? Mit akar tőlem?

— Hazakisérem. Az ismeretségét akarom, a bizalmát.

Kaptam egy olyan lasajnáló pillantást, hogy elhült volna bennem a vér, ha nem tudom, kivel megyek és miért megyek vele.

— És maga igy ismerkedik? Mint az utcabetyárok?

— Mondhatja ezt is, én most mindent zsebre dugok, mert egy kicsit az is vagyok. Máshogy nem ismerkedhettem, hát igy tettem.

— De miért, mit akar tőlem?

— Majd meglátja. Most először hazakisérem.

— Az lehetetlen. Menjen el kérem, menjen innen, mindjárt hazaérek és ha engem igy meglátnak . . .

— Már látják. A mamája kinéz az ablakon.

— Jézus! Most mi lesz?

— Semmi. Fel fogok menni magukhoz.

— De hogyan? Mi cimen?

— Az mellékes. Majd hazudunk valamit. Majd maga hazudik, mint leány jobban ért ehez!

— Istenem, istenem! Én nem szoktam meg a hazugságot.

— No, majd segitek. Ismeri a nővéremet? . . . Nem baj, majd azt mondjuk, nála volt látogatóban és én otthonról kisérem haza.

— De magának kell ezt mondani. Én meghalok félelmemben.

Nem halt meg, sőt igen kedves volt a mama előtt. Mikor elmentem tőlük, hamarjában nem is tudtam, célnál vagyok-e, vagy elrontottam mindent.

Pár nap mulva fellátogattam hozzájuk. Szivesen fogadtak, de Jolán nem jött be a szalonba. Beteg, azt üzente. Igy tett máskor is, másokkal is. Megint felmentem hozzájuk. Letagadtatta magát.

— Hm!

Majd irok neki. Fő, hogy beszélni tudjak vele, ha csak papiron is. Irtam. Másnap megjött a válasza.

„Ha még egy levelet ir, odaadom a papának és megmondom, hogy mit csinált maga velem multkor az utcán."

Ez nem jó. A szülők veszekedése nem kell. Csakhogy akkor teljesen megakadtam. Már abba akartam hagyni az egész játékot, de mégis, egy kicsit izgatott, egy kicsit érdekelt, lehetne-e evvel a leánynyal valamire menni. Mindent és mindenkit meg lehet szeliditeni. Ez a nemes vad méltó a fáradságra.

Még egyszer irtam neki.

„Ne adja oda a levelemet a papájának. Mert akkor nem fogja soha megtudni, miért közeledtem én magához és mit akartam én magától. Jöjjön el holnap ide és ide, az semleges hely és ott nem zavar senki minket, hogy megmondhassam magának, amit akarok, aztán vége mindennek. Soha nem fog látni többet."

Eljött. A kiváncsiságánál megfogtam. Ez meg a hiuság: a kettő, amire biztosan épithetsz a nőnél.

— Mondja meg gyorsan, amit akar, azután ne bántson többé! — Ez volt az adjonisten.

— Gyorsan és röviden meg fogom mondani. Magánál utálatosabb, csunyább és ostobább leányt a világon nem ismertem még.

Aztán a kalapomhoz nyultam, mintha távozni akarnék, de a szegény leány a szemével ott fogott. A szemével, amelyik kidülledt, megmeredt ijedtében.

— Hát én most megmondtam, amit akartam. Ez az egész. Ezért kerestem az ismeretségét.

Megint a kalapomhoz nyultam. Megint nem volt szivem otthagyni.

— No, nézze Jolán, majd egy kicsit jobban megmagyarázom magának. Ne gondolja, hogy egy komisz, otromba fráter sértette most magát meg. És egyáltalában ne gondolja, hogy én, amikor azt mondtam, hazudtam. Nem hazudtam, mert biz isten, ugy ahogy most maga viselkedik, a legcsunyább, a legutálatosabb teremtése a világnak. A legcsunyább leány, aki a maga egyszerüségében imponálni tud, bájos lehet más szemében; de az, aki tükörmozdulatokkal él, undort kelt mindenkiben. Ahogy pedig maga a fejét hordja, a szemét, száját mozgatja, a felső testét tartja, a kisujját szétteszi, az utcán lépdel, ahogyan köszön, ahogyan beszél, gondolkozik, öltözik és valószinüleg eszik, iszik, alszik és minden mást csinál, az tiszta majomtempó, ami kedves a majomnál, de rettenetes egy fiatal leánynál. Én megismertem a maga mamáját, az egy igen kedves, egyszerü urinő, akitől csak jót tanulhatott. De van magának egy igen rossz tanácsadója: a tükre. Az hazudta tele a maga fejét: Hogy szép vagy, különb vagy Jolán, mint a többi. Járj igy, tégy igy, csinálj igy! És maga felült a tükrének.

Néztem a szegény leányt, aki most már sirni készült. Nem félt a beszédtől, az első durvaság után ez mind már bókszámba ment; majdnem sirt, de figyelt.

— Ha maga egy jó pillanatban eltörné a szobájában a tükrét és el merné kezdeni elölről az egészet, amint azt a szegény, egyszerü leányok teszik, akik félnek a tükörtől és a külső szépségeik gyengeségének tudatában kedvességgel, jósággal igyekeznek kellemesek lenni. Ha maga

egy hétig megállná, nem nézni a tükörbe, hanem beképzelné magának, hogy egy csunya, nagy betegségből most kezd felgyógyulni. Hogy sovány, sápadt, vértelen az arca, amitől félnek az emberek és alázatos, félénk tekintettel kell egy kis elnézést kikönyörögnie a maga számára, akkor azt a csunya, de őszinte sértésemet én is kikorrigálnám és valami igen jóleső, igen szép bókot tudnék mondani helyette. Mert maga . . . de nem. Törje össze a tükrét. Csak ezt akartam mondani. A többit megmondja magának az élet.

Most már erősen sirt, de én hidegen kalapot emeltem és otthagytam. Csak sirjon. Ha most megtisztul: jó. Ha megköti magát: soha senki nem gyógyitja ki . . . .

Azért fájt a szivem, ha arra gondoltam, hogy nőt kellett igy megbántanom. Bántott a lelkiismeretem, resteltem, hogy végig csináltam ezt az egész komédiát és másnap — no, kiváncsiságból is — dél felé fellátogattam Kétliékhez.

A mama fogadott.

— Jolán mindjárt jön. Sirt szegény, képzelje, a nagy állótükröt reggel véletlenül eltörte.

Hát eltörte! Örült a szivem, mert ez a legjobb jel. Ez az én művem!

Kisirt arccal, félénken, szégyenkezve jött be szegényke.

— Na gyere Jolánka, érdemes is azért az ostoba tükörért sirni, — mondotta a mama és magyarázni kezdte nekem. — Tudja, a leányok a tükörtöréstől félnek a legjobban, mert egy régi babona azt mondja, ha egy leány tükröt tör, hét évig nem megy férjhez. Ugy-e csacsiság?

— No persze, — vigasztaltam szivemből. — Hét év! Én ellenkezőleg, fogadni mernék, hogy hét hónap nem telik bele és Jolán férjhez megy.

Most már nevetett ő is és a mama, a kis ravasz, finom tapintattal kiérezte, hogy jó pillanat ez, magunkra hagyni bennünket . . .

KÉT KARMESTER.

A népparkban egymásmellett volt két mulatókert. Egyikben is, másikban is kora délutántól késő estig szólt a zene. Ötventagu, hangos, büszke Bersaglieri játszott az egyikben, hét cincogó-zenéjü, kedves arcu citerás leány a másikban. Mellettük, mögöttük pedig a többi mutatványos helyen pokoli zajba olvadt össze a sok elektromos verkli, kikiáltó trombita, céllövők pufogtatása, siklók nyikorgása.

A bolondoskedvü, mulatni vágyó emberek belekerülve a forgatagba, hamarjában azt sem tudták, hová nézzenek, merre menjenek. De ha megszólalt a Bersaglieri-zene, ez tullicitált minden zajt, a katonabanda meghóditotta a levegőt, a füleket és becsalta, bekergette a maga kertjébe a közönséget. Az ötven tagu, hangos, büszke uniformisos muzsikust száz, meg száz asztal mellett hallgatták és ha zugott a taps, harsogott a bravó kiáltás, boldogan hajlongott pódiumán a nagyszakállu, érdemrendes talián karmester.

A szomszéd kertben a hét szelidnézésü citerásleány nem birt konkurálni szomszédjaival. Puhafáju, hajszáldrótu hangszerükön hiába pengették el glantali melódiáikat, valahányszor megpróbálták becsalni a sétálókat, a ravasz, hirnevét féltő, publikum-éhes karmester odaát kopogott pálcikájával és tulmenydörögte legényeivel a gyenge lélekzetü muzsikát. Az emberek pedig észre sem vették, megsem hallották, megsem látták, hogy ők is léteznek. Körülöttük üresek voltak az asztalok,

elfogyasztalan maradt a sok kávé és szomoruak voltak a leányok.

— Tönkre megyünk, megesz bennünket az a nagyszakállu ördög — siránkoztak a leányok. — Még a cipőpertlink árát sem tányérozzuk össze. A kávés kidob bennünket, ha nem tudjuk becsalni a népet.

— Ne féljetek — biztatta őket a primásleány. — Többet észszel, mint erővel. Majd segitek én a bajon.

És kacérkodni kezdett a félelmetes szakállu karmesterrel. És mert a legtorzonborzabb szakáll alatt is megpuhul a sziv, ha szép szemek simitják végig melegen, ravaszul, hamar meg volt a barátság. A leány összeállott a vén szamárral és most már, ha a kedves arcu leányok cincogó hangszerükön belekezdtek egy nótába, csend volt a Bersaglieriknél. Az emberek megállottak a keritès előtt, meghallották a meleg, szelid hangokat és észrevették a csinos leányokat. A vörös teritékes asztalok kezdtek megtelni, mialatt odaát a fehér asztalok üresebbek lettek.

A leányok egyre rövidebb szüneteket tartottak, egyre hosszabb dalokat pengettek és az udvarias, szerelmes, bolond karmester mindig szépen kivárta a végét, csak azután játszatta legényeit, hamar, kedvetlenül: csak a keze volt a legényei között, a szeme, a szive odaát volt.

A vége aztán az lett a dolognak, hogy a fehér teritékes kávés kidobta a lusta Bersaglieriket és beültette helyükbe a cincogó zenéjü, pajkos nézésü leányokat.

De akkor már régen másnak az ölében ült a primásleány.

IKREK.

Egyszerre születtek, egy napon végeztek az iskolákkal, egyszerre bérmálkoztak, ugyanaznap lettek menyasszonyok és egy napon volt az esküvőjük is. A Szentessy leányok. Olga és Vanda. Két szép ikertestvér, arcban, termetben, hajban, szemben, mindenben egyformák. Olgát elvette egy ügyvéd, Vandát egy orvos, mindketten kaptak százezer korona hozományt és a szépségükhöz, a jómódhoz és egészséghez most hozzácsatlakozott a boldogság is.

Egy városban maradtak mind a ketten, az imádásig szerették egymást és ennek a legnagyobb, legszebb jele az volt, hogy egyformán öltözködtek. A jó szabónéjükön kivül volt jó izlésük is, a férjeik is pompásan kerestek, megengedhették maguknak azt a luxust, hogy tartották a divatot, a garderobjuk kis látványosság volt, de mindig mindenben, a fülönfüggőtől kezdve a napernyőn és keztyün át a harisnyás lábukig egyforma volt rajtuk minden: izléses, finom és értékes.

Mindig együtt jártak, a két nővér és a két férj. Mielőtt öltözködéshez fogtak volna, délelőtti bevásárlás, délutáni séta, vagy esti szinház előtt szólt a telefon:

— Halló, Olga! Halló, Paula! Mit veszünk ma fel?

És megbeszélték, röviden, de alaposan, mikor aztán összetalálkoztak, már szakasztott egyforma volt mind a kettő. Nem volt ebben semmi erőltetettség, majomkodás, sőt ennivalóan bájos volt a két fiatal asszony, amint mosolygó arccal,

kedvesen, diszkrét feltünéssel jelentek meg a nyilvánosság előtt.

A két férjnek, az ügyvédnek és orvosnak tellett bennük a legnagyobb gyönyörüségük. Imádták az asszonyaikat, a két ragyogó szépségü babát. Eleinte mosolyogtak azon, hogy „uniformisos" asszonyaik vannak, de nem akarták rontani a kedvüket, meg aztán nem is rövidültek meg avval, hát hagyták: öltözzenek csak egyformán, szeretetből, passzióból, az ő gyönyörüségükre.

De a városban — mint mindenhol, ronda emberek éltek, akik beletolakodnak mindenkinek az életébe és rosszat mondanak azokról, akikről csak jót hallanak. A ronda embereknek szemet szurt ez az izlés-fájából fakadt két virág.

— Na ja, majmok! — mondogatták. Feltünési viszketegség. Mindig egyformán öltözködni, ki hallott ilyet!

Ők négyen mindenesetre nem hallották ezt meg, vagy ha meg is hallották, mit törődtek vele! Éltek szépen, ugy, ahogy tetszett nekik, télen, nyáron egy izlés, egy minta szerint. Veszedelmesen hasonló arcukhoz, termetükhöz, ha felöltötték az egyforma toalettet, nagy kalapjukat, az emberek csodálkozva, de elragadtatással jegyezték meg:

— Bámulatos hasonlatosság. Milyen pompásak!

És most ebbe kezdtek belekapaszkodni az emberek, a tolakodók és rossz szájuak. Valaki valahol eleresztette azt az ostobaságot, hogy ez a két nő annyira egyforma, hogy még a saját uraik sem tudják őket megkülönböztetni. Hogy ez a két nővér, ha akarta vagy akarja, csak egyszerüen kicserélik egymást, valamelyik hazamenetelnél helyet cserélnek, az ügyvédné belekarol az orvosba, az orvosné az ügyvédbe és ők sohasem veszik észre a cserét.

Ostobaság volt, őrültség, de hamar elterjedt. Mindenki mosolygott rajta, de mindenki továbbadta. És amint tovább ment a bolond hir, még

bolondabb formája lett. Most már ugy mesélték, hogy azért öltözködik ez a két asszony olyan szakasztott egyformán, mert ők maguk tényleg kicserélték egymást az uraiknál. Kicserélték, mert nem voltak megelégedve — mások szerint, mert változatosságot akartak és most félelmükben, hogy az uraik rajt ne csipjék őket, még az öltözködésükkel is leplezni akarják a bünüket.

Őrültség volt, ostobaság, mindenki nevetett ezen, nem hitte senki, de pletyka igy soha még nem tartotta magát, mint ez. Már mindenki elcserélt feleségeknek nevezte őket és amikor már az egész város tudta, hirdette, a két férj is tudomást szerzett róla.

Az orvos dühös volt, az ügyvéd nevetett.

— Szemtelenség, ilyen ocsmányságot hiresztelni.

— Ugyan kérlek, ha mást nem tudnak. Bánom is én!

— De én bánom. Nem szeretem, ha mulatnak rajtam. És főleg az asszonyokon. Ez ellen tenni kell!

— Minek? . . . És mit?

— Beszélnünk kell velük. Hogy hagyják abba ezt az egyforma öltözködést. Azért is járjon mindegyikük máshogyan.

— Nem találom olyan fontosnak a dolgot. Ha éppen akarod és ők belemennek, próbáld meg.

Az orvos mindjárt meg is próbálta. El kezdett beszélni az asszonyoknak az egyéniség értékéről, hogy nem szabad kaptafára huzni az izlést, mindenki a maga eredetiségében a legszebb . . . Csak a hiuságukra kellett egy kicsit hivatkozni, könnyü volt a dolga.

Egy kicsit ellenkeztek, kicsit könnyeztek, aztán nagylelküen kimondották, hogy nem csináltatnak többé egyforma ruhát.

A legközelebbi alkalommal már az orvosné is, az ügyvédné is más-más formában jelentek meg.

Az emberek néztek, mosolyogtak és találgatták: melyik a szebbik, melyik az izlésesebbik? A férjek

is feszélyezve voltak, mindegyik a másik asszonyát figyelte és a két nővér pedig valósággal ujjá éledve élvezte a hatást és uj tervekkel volt tele a fejük.

Most már szabadjára volt eresztve a fantáziájuk, szinte kiéhezve rohanták meg a divatáruházakat, most egyenesen keresték az alkalmat, mennél inkább eltérni, elütni egymástól. Még a cipőgombjaikat is felcserélték, még a hajtűiket is eldobták és az ékszereiket sem akarták feltenni többé. Haj, dehogy volt most már bennünk egy csepp hasonlatosság, a feltünő ruha, különbség szinte megváltoztatta még a hajuk, arcuk, testméreteik hasonlatosságát is. Kétféle nő lett belőlük, két egészen más feleség.

De melyik nyert evvel? Ki lett a szebbik? Ki lett a fessebb? Akarva, nem akarva, ezt kereste, kutatta mindenki, ők maguk is, a férjek is. Valami néma, ki nem mondott, de vad hajsza indult itt meg, pazarlás a pénzzel, idő, munka pocsékolás, az öltözködés lett a napiprogramm és az első civakodás sem maradt el soká.

Kezdtek ritkábban összejárni. Mindegyik asszony csak a maga urával akart lenni. És mindegyik férjnek a másik asszony tetszett jobban. A civakodás után jött a komoly veszekedés, aztán a harag, a két nővér bosszut esküdött egymás ellen és a férjek muszájból is a feleségeikkel tartottak.

A város, a ronda embereivel nagyot nevetett rajtuk. Négy boldog, szeretettől áthatott ember családi életét, majdnem az anyagi jólétét megrontották, haszna nem volt senkinek, de a két iker utja elvált egymástól.

Ki a szebbik, ki a fessebb, ez lett az eldöntetlen problémájuk és hiúságból, féltékenységből, gyülöletből rá sem néztek többé egymásra . . .

ARANYHAJ.

A borbélynál éppen egy Bay-Rum esőt kaptam a fejemre, amikor nyilott az ajtó és három ember lépett be. Parasztok. Apa, anya és leánya.

Nem is figyeltem rájuk, miért jönnek, mit akarnak, a gondolataim egész máshol jártak, szerettem volna már felugrani, a fehér galléromat néztem, ami ott feküdt előttem, a lila nyakkendőmet, meg az arany csiptetőmet, amiket jó lett volna már felrakni magamra, de a borbély még dolgozott rajtam, simogatott, becézett, kivasalt és szépitett.

A három paraszt vendég a gazdával tárgyalt hátul, pénzről volt szó köztük, ezt ki lehetett venni a beszédjükből és csak ugy unalom üzésnek, reflex kiváncsiságból kérdeztem meg a segédet:

— Mit akarnak?

— Hajat eladni.

És tovább simogatott, becézett, de nekem ez a két szó, mint a villám csipett az oldalamba. Hajat eladni — hopp, most itt van valami, ami régóta érdekel, amiről mindig szerettem volna egyet-mást megtudni, de még mindig titokzatos előttem az egész. A paróka-készités titkai, ez érdekes dolog, ebből én, de más is csak annyit tud, hogy ott kint a kirakatban lóg egy csomó frizura: egy Gretchen, egy lovag-paróka, egy fekete és egy barna gavallér hajzat, de hát honnan, hogyan veszik ezek a borbélyok mindehhez az anyagot?

Gyorsan lepudereztettem magam és már sétáltam hátrafelé, ahol nagy tárgyalások folytak. Beálltam hivatlan ötödiknek.

A gazda védte a maga álláspontját.

— Negyven forint. Ennyit ér nekem. Csak a szine jó, meg a hossza, de nem erős, nem sürü ez a haj. Amig kitisztitom, elszakad a fele.

Az öreg parasztnak nem tetszett az ügy.

— Negyven, az kevés. Hatvan, az pénz, annyi köll nekem, annyit adtak a Mészáros Marcsa hajáért is. Az én lányom feje is megér annyit.

És most önkénytelenül is odanéztem a leányzó hatvan forintos fejére. Hát megállott a lélekzetem. Egy gyönyörü aranyfolyó, szinben, ragyogásban valami csodálatosan finom. Parasztleány fején ilyen szint még nem láttam soha, az igaz, hogy nem is igen kerestem. A parasztot én eddig csak Móricz Zsiga regényeiből, meg Bihari képeiről ismertem. Lám, most itt egy darab élet játszódik le, most már tudom, miből csinálódik az a sok paróka és amikor megtudtam, mindjárt fel is lázadt a vérem.

Elvenni ettől a leánytól a legszebb ékét, negyven, vagy hatvan forintért, csunya kapzsiságból vagy ha rászorultságból is, hát nem egy igazi vágóhid ez? Utálatos volt, ahogy igy alkudoztak a lelketlen szülők, meg a közömbös üzletember. A leány nem szólt egy szót sem, nem is látszott rajta: örül-e ennek, bánkódik-e? De nagyon jól esett, amikor a végén nem egyeztek meg és szép lassan kivonultak az üzletből.

Én utánuk.

Az utcán már ott voltam mellettük és barátkozni kezdtem.

— Most hova tartanak?

— Másik borbélyhoz. Van elég, aki vesz.

— Miért akarják azt a szép hajat levetetni? Rá vannak szorulva?

Az öreg morgott.

— Hát, ha nem volnánk rászorulva, nem csinálnánk ilyent.

— De bűn, kár, szentségtörés. Azt a hosszu, szép hajat tőbül levágatni! Hatvan forintért oda akarják adni, amikor annak minden szála, igy ahogy van, a maga legszebb helyén, megfizethetetlen. Ez nem is haj, ez egy aranytenger.

— Köll a pénz uram. Hosszu még a tél, az őszi keresetünk meg már fogytán.

— Hát tudják mit — és nagy elhatározás emelt fel. — Én megveszem azt a hajat.

— Hatvan pengőért?

— Annyiért.

— Aztán mit csinál az ur vele?

— Semmit. Én odaadom maguknak a pénzt, de a haj nekem nem kell. Maradjon az csak ott a leányuk fején. Nekem megér annyit az, hogy nem csuful meg egy fiatal leány feje és nem kell a legbüszkébb kincsétől megválni.

Nagyon furcsán néztek rám, de amikor megérezték a pénz melegét, látták, hogy komolyan gondolom. Hálálkodtak, én meg büszkén, a magam nagy cselekedetétől áthatva mentem tovább.

Pár hónap mulva elfelejtettem az egész esetet. Amikor egy szép napon — hogy történt, de megtörtént — megint összetalálkoztam velük az utcán. Hárman voltak mint akkor: apa, anya és a leány. Ők is megismertek, de nem igen látszott rajtuk az öröm.

— Hát maguk? Mit csinálnak a városban megint?

Az öreg nagyon nem akart a szemembe nézni.

— No, mi baj?

— A régi baj, uram.

— Mi?

— Megint pénzszükében volnánk.

— Hát aztán?

— Mi bizony azért jöttünk be, hogy most már odaadjuk a leány haját a borbélynak negyvenért is.

No ez szép dolog. Hát hiába volt a multkori

kapacitálásom és gavallérosságom? Elfogott a méreg.

— Megőrültek? Még mindig azon jár az eszük? Komisz, rossz emberek maguk, hogy ennek a leánynak nem hagynak békét. Örüljenek, becsüljék meg, hogy a természet olyan kincset adott neki, aminek minden szála megfizethetetlen. Hiszen az egy aranytenger, azt nem szabad bitangkézre adni!

De hiába beszéltem, ők csak egyre azt hajtogatták, hogy kell a pénz, az szükségesebb mint a haj.

— Tudják, mit? Itt a negyven forint, de aztán hazamenjenek ám!

Megkapták a negyven forintot. Ha már egyszer megvédtem azt a hajat, most sem hagyom veszni. Komisz, ronda, kapzsi nép, de száz forintot még mindig megér nekem az, hogy nem vágja le egy barbár olló azt a gyönyörü hajat tövében, egy szegény fiatal teremtés fejéről.

Két hét sem mulott el, megint megjelent az öreg paraszt. A lakásomra jött, kikutatta a vén gazember és egyedül volt, de igen bátran beszélt.

— Adjisten! Elfogyott a pénz. Hát ugy határoztunk, hogy mégis levágatjuk a leány haját. Ad az ur ötven pengőt? Akkor nem megyünk vele a borbélyhoz. Ha nem ad, hát még ma eladom a hajat.

Most már láttam, kivel van dolgom. Szépen, hidegen fogtam fel az esetet. Nem is boszantott, legfeljebb annyiban, hogy ez az öreg paraszt azt hiszi, hogy amikor zsarolni mer, egy hülyével van dolga.

Nyugodtan megmagyaráztam neki a véleményemet gyönyörüséges viselkedéséről.

— Nézze öregem, a balek fogáshoz maga nagyon is együgyü, én meg nagyon is okos vagyok. Mit gondol, meddig fog maga engem pumpolni azon a cimen, hogy ott lóg a leánya fején az a haj? Csak szedesse le, ha akarja, akár még ma. Én többé

nem váltom meg. Tőlem nem kap ugyan egy krajcárt sem.

A paraszt nagyot nézett.

— Ugy? Akkor hát megyünk a borbélyhoz.

— Csak rajta. Hanem tudja mit, öreg? Én kétszer megváltottam már a leány haját. Azt hiszem, száz pengőt kapott ezért és én nem kértem ezért semmit. Ha nagyon akarnám, kérhetném az egészet, de erre nincs lelkem. Azt azonban megtehetné nekem, hogy emlékbe egy pár szálat ad nekem a leánya hajából. Ennyit megkívánhatok. Mielőtt a borbélyé lesz az a szép haj, juttassanak nekem belőle egy keveset, csak egy kis fürtöt emléknek, hadd lássam a szinét, hadd érezzem a selymességét.

És most kaptam meg a legszebb, a leginkább nem várt feleletet.

Az öreg irtózatos dühhel fakadt ki:

— Mit gondol az ur? Azért a rongyos pár forintért hozzányulok én ahhoz a bajhoz? Kiveszek én csak pár szálat is abból a hajból, amikor annak minden szála, ugy ahogy van, a maga helyén, megfizethetetlen? Nem is haj az, uram, aranytenger az, abból ugyan nem kap!

És bevágta az ajtót.

A parasztot én eddig csak Móricz Zsiga regényeiből és Bihari képeiről ismertem. Most már máshonnan is . . .

Csak egy tincset kértem és azt sem kaptam meg. Az első női tincs, amit kértem, de nem kaptam meg. Igaz, hogy az apától kértem és nem a leánytól.

Ezentul megint majd csak maguktól a leányoktól fogom kérni.

A VÉN LEÁNY.

Nem is egész tiz év alatt harminc kitünő házasságot hozott össze Marincer Vilma. Csak kis városokban, kis keretekben, kis igényü emberek között lehetséges az, hogy monopoliumba vegyenek mindent, még a házasságközvetitést is. Marincer Vilma, egy negyven felé közeledő vén leány — a leány akkor lesz vén, amikor megszünnek kilátásai a férjhez menetelre ; ép azért, mert ezek egészen sosem szünhetnek meg, nem tud és nem mer a leány végleg megvénülni — uralta a várost, a családokat, a fiatalságot. Az összes valamire való pártikat mind ő hozta össze és valami babonás szerencsével. Akiket ő egymás számára kiszemelt, abból boldog pár is lett. Egy válás, egy veszekedéssel teli házasság nem nyomta a lelkét. És ezért imádták, félték a városban. Mindenki. A leányos szülők, a férjhez menni akaró leányok, a bátortalan gavallérok. Aki hozzá ment tanácsért, pártfogásért: hamar boldog lett. Akit nem protezsált, az kérő nélkül maradt, ahoz nem adta az utolsó apa sem oda leányát.

Most már körülbelül lehet érteni, ki és mi volt hát ez a Marincer Vilma. Védőszent, deszpota, minden. És hogy mi vezette őt erre a szerepre, azt is röviden meg lehet mondani. A vénleánysága. Valamikor — jó tizenöt éve — menyasszony volt. Boldog menyasszony. És a vőlegénye, Dömötör, a gimnázium fiatal tanára, egy gyönyörü fejü, nagy erejü különc pogány — az

esküvő előtt pár órával meggondolta magát és visszaküldte a jegygyürüjét.

A szegény leány, akinek már felállitották a nászágyát, megvarrták a menyaszonyi ruháját, akit már ölelt ugy férfi, amint csak egy vőlegény mer ölelni és ahogyan csak egy menyasszonyt szabad megölelni, amiben benne van az, hogy már értik egymást, hogy nincs szégyelni valójuk és egymásba merik bocsájtani vérüket, ez a szegény letörött, megbántott leány — boszuból-e, jóságból-e, felesküdött arra, hogy egész életében boldogságot fog csinálni másoknak.

Lemondott örökre a férjhez menésről — rögtön vén leány lett. Forel csunya dolgokat beszél azokról a megöregedett leányokról, akik idővel elvesztik nőiességüket és pótlásául a nemi szerelem boldogságának, macskát, ölebet vesznek dédelgető szeretetükbe. Az életfának ez elaszott gyümölcsei csunya egoisták lesznek és ime, Forel cáfolására itt éppen az ellenkező történt.

A vénleány házában mindennapiak voltak az összejövetelek. Hálálkodni jövő boldog házaspárok — akiket ő hozott össze — dobogó szivű, ábrándozó leányok, a babonások legbabonásabbjai keresték fel. Fiatal emberek, kissé gyávák, kamaszok, még nem igen akarók, mielőtt határozni tudtak, vagy mertek volna, bekopogtattak nála: mondjon véleményt, ajánljon feleséget, szóljon érdekükben. Mindenki hozzá ment. De senki sem bánta meg még eddig. Csak egy leány kerülte el, egy büszke, önhitt teremtés, talán a város legszebb leánya, egy walkür. Ez nem jött. Ez nem kért. És nem vitte el senki.

Pedig már huszonhárom éves volt. Abban a városban pedig a leányok tizennyolc éves korukban már mind menyasszonyok voltak.

Marincer Vilmát bántotta a dolog. Kezdett félni ettől a leánytól.

— Miért nem jön, miért nem jön? — kérdezte önmagában ezerszer is. Hiszen csak egyszer kell jönnie. Hiszen csak egy szóval kell kérnie. Mert anélkül nem! És ha még olyan szép is! És ha még annyi pezsgős vacsorát ad is az apja a fiuknak. Szegények! nem tudják, hogy azokat a házakat kerüli el legjobban a házasságra gondoló férfi, ahol odahaza is pezsgőznek. Jöjjön hozzám az a keményfejű Szohner Kamilla és én olyan férjet szerzek neki, hogy irigye lesz a megye. De addig nem!

Aztán egy szép napon Szohner Kamilla is eljött, szépen, alázatosan, piruló arccal.

— Hát eljött édes? Már régen kellett volna jönnie.

— Eljöttem. El kellett jönnöm, édes Vilma. Már nem várhatok tovább. Szégyenlem is, meg igy tavasztájt az éjszakákon nyitott ablak mellett is majd megfojt valami forróság. Belepusztulok, én nem tudom, mi az, de kicsattan a vérem, ha ez igy tart tovább is. A boldogság, édes Vilmám, a boldogság az, az hiányzik nékem.

. . . Mikor elment, a vénleány legnagyobb diadalát ülte. Büszke volt, hatalmas érzés fogta el: a dicsőség érzete, olyan nagy, amekkora a szégyene volt, mikor az a vastagnyaku legény visszaküldte a gyürüt.

És visszagondolt arra a percre és látta az ablak alatt elmenni a kemény leányt, a büszke Szohner család leányát, aki májusi éjjeleken fulladozik a kintól, aki huszonhárom éves és ugy remeg a boldogságért, mint ő, annak idején. És ő elvesztett mindent.

Ez a leány pedig most tőle várja a segitséget. A boldogságot. A férfit.

És elkezdett nevetni, ez az álomtalan éjszakák fájdalmaitól elcsunyult arc. Megvillant agyában a boszu gondolata. A boszu! Egyszer ő is meggyötörhet valakit. Most ő is tönkre tehet egy

életet! Ha akarja, ez a leány ugy fog megöregedni, mint ő maga. A férfiak elkerülik és ha csak egy szót mond ellene, nincs az a férfi, aki meg merje kérni.

Mert rettenetes ereje van a babonának. És még hatalmasabb az ereje a pletykának.

Határozott.

— Nem fogom férjhez segiteni. Nem! Ez az én elégtételem. Ez az én boldogságom. A legédesebb boszu, amit tehetek. Gyötrődjön ő is, sorvassza el bájait a kin, a gyilkos érintetlenség. Mit bánom én, ha ártatlanul szenved meg! Mindenki ugy boszul, ahogy tud. Járja meg más is az én kálváriámat. (A Forel igazsága!)

És megint eszébe jutott valami. Levelet ir Dömötörnek, az ő hűtlen vőlegényének. Megirja neki, hogy most visszaadja másnak a kölcsönt. Tudja meg ez a különc bolond, aki azóta halántéknál kissé megőszült, kissé eldurvult, hogy nemcsak ő tudott lelket ölni. Marincer Vilma is meg tudja ezt tenni. Éppen olyan kegyetlenül, mint az egykori vőlegénye.

Gyorsan megirta a levelet.

„ . . . Maga megölte az én életemet, ifjuságomat. Kegyetlenül, gorombán, helyrehozhatatlanul. Most én bosszut állok egy másik ártatlan leányon. Tudja a hatalmamat. Ezek a gyáva emberek nem mernek házasodni ebben a fészekben, mig engem meg nem hallgattak, mig én meg nem nyugtatom, nem biztatom őket. A Szohner leány ma nálam járt. Kérni volt. Majd belepusztul, annyira kivánja már ez a betegen egészséges leány a férfit. És én lefogok beszélni mindenkit arról, hogy közeledjék a Szohner családhoz. Tudja a hatalmamat. Ez a leány meg van ölve mától fogva. Én öltem meg. És maga. Most már mindaketten gyilkosok vagyunk. És ha esténként vig kompániájában, cigány és bor mellett megint átkozni fogja a házas életet, jusson eszébe, hogy Attila

létére nem volt dicsőség letaposni engem. Én, a letaposott, erőtelen semmi, szebben adtam vissza ezt. Ugy legyen boldog, ha nem a maga fejére száll ennek a gyilkosságnak is a felelőssége."

*

Két hét mulva meritett papiron kapta meg a választ erre a levélre:

DÖMÖTÖR GÉZA
és
SZOHNER KAMILLA
jegyesek.

A SZOBAFESTŐ.

A keleti pályaudvaron láttam először. Ezer idegen arc közül azért tünt fel az övé előttem, mert a váróteremben, sarokba tólt bőrszéken ülve, egy tőle nem messze levő nőt igyekezett lerajzolni mappájába. Este volt, a nyári gyorsvonatok rengeteg tömeget hoztak — vittek, a nagy zürzavarban csendben rajzolgathatott, senki sem törődött vele. A nő sem, akit meg akart örökiteni, egy rövid dereku, hosszu alsótestü, csinos teremtés, minduntalan az ajtókat nézte és várt valakit.

Én figyeltem a sápadtképü rajzoló kezét, a nőt, aki önkéntelenül, elnyujtózkodott testével pompás pózban volt. Ugy látszik, a munka jól ment; egyszercsak aztán jött a férfi, akire annyira várt a felesége vagy mije, az aztán melléje ült és igy elébe a rajzolónak, mire ez boszusan csapta be jegyzőkönyvét.

Csengettek és én elfelejtettem az egész képet, a sápadt képü legényt, álmos voltam, siettem jó helyet kapni az éjjeli utra vonatomon. Reggel megláttuk az Adriát és Fiumében, kiszállásnál egy pillanatra megint elém került a rajzoló kedvü utas. Amikor az ember olasz földre megy, Fiume igen jó arra, hogy az olajos koszttal megismerkedjék. Egyelőre több hasznát nem is igen láttam a magyar kikötő városnak. A hajó csak este indult Velencébe, egész nap az utcán csavarogtam, a fiumei utcákon, amelyik kisváros, de izelitőt ad a kikötő város forgalmából. Hamburghoz

képest egy kihalt kis semmi az egész, de a mi csendes magyar utcáink után már ez is zaj, ez a forgalom és elevenség.

Egy váltóüzletben megint találkoztam a keleti pályaudvari rajzolóval. Megszólított:

— Ön is olasz pénzt vesz?

És mellettem maradt. Nem szeretek ismerkedni, ha utazom, különösen nem. Nekem ne adjon senki tanácsot, ne csaljon ezt meg azt megnézni; én magam csinálom a programmot, amint jól esik, ahogy jön és amint az idő engedi. De mellettem jött, hát ismerkedtem vele.

— Hova utazik?

— Velencébe — és kigyult a szeme, egész lázas lett és nagyokat nyelt.

— Ön festő, ugyebár? — kérdeztem.

— Nem, azaz . . . Én csak szobafestő vagyok. Egy dunántuli kis városkában, ahol még kevés a poloska, nincs tapéta, ott keresem a kenyeremet.

— Szép mesterség — mondottam, mert nem tudtam mit mondani. — És Velencébe megy?

— Velencébe. Tizenhat éve vágyódom oda. És ma este hajóra szállok.

— Szép dolog.

Kerestem az összefüggést, mit keres egy mázoló a lagunák városában? Mit akar mondani azzal a tizenhat évvel és miért gyullad meg az arca, ha arra gondol, hogy este hajóra száll? Ránéztem, kerestem az arcában a magyarázatot és ezt észrevette.

— Megbocsásson, hogy ilyen bizalmas vagyok önhöz, hogy beszélgetést kezdtem, de idegenben jól esik az ön arca. Tegnap óta háromszor láttam, de kedvesebb ismerősnek tartom, mint akárhányat, akiket gyermekkorom óta magam mellett látok. Az előbb mondottam, hogy szobafestő vagyok, de nem annak készültem. Tizenhét éves koromban meghalt az apám, hazahivtak, mert az uj törvényszéki palotát határidőre kellett kifesteni és én átvettem az apám üzletét. Aztán ott-

hon kellett maradnom, a művészi pályámból nem lett semmi. Azóta folyton csak patronirozok, nem tudok semmit, elmaradtam, elvesztem.

Csend lett. Mit mondjak neki? Vigasztaljam? Tisztában voltam vele és szerettem volna figyelmeztetni, hogy inkább ne menjen Velencébe.

— Próbáltam valamit csinálni a mesterségemből, — folytatta. — Izlésem van, sokat olvastam, reprodukciókból ismerem a világhirü alkotásokat. Egyszer akartam elmenni a sablontól. Egy falusi templom oltárképét bizták rám és én — lehet, hogy tévedtem, — de én megpróbáltam olyan zsánerben festeni, mint Bellini Madonnája. Kinevettek, azt mondták, ez nem Madonna, ez a Reiszné, a füszeres felesége. Azóta megint festem a kerekarcu angyalokat és bemázolom a polgári szobák falait zöldre, meg sötét vörösre. Sötét vörös a szalon, zöld a hálószoba; ennyi az egész, ez az én müvészetem, ez az izlés, ezt fizetik, ezt kivánják odahaza.

Megint hallgatott.

— De ma este hajóra szállok. Szépet látni, Tintorettót eredetiben. Ez lesz az első nap életemben, hogy boldogságot fogok érezni, talán ez fog megnyugtatni. Megszöktem hazulról, a legnagyobb munka közepén ráhagytam a segédeimre mindent, mert már nagyon vágytam, nagyon ideges voltam. Ha tiz év előtt tehetem meg ezt az utat, minden máshogyan volna, most igy megyek, mint semmi, mint akiből már nem is lesz semmi. Mégis megyek. És Velence nekem is megmutatja pár napra a maga szepségeit.

Pár szót szóltam hozzá, aztán elváltunk. Én tudtam, hogy a vesztébe megy, de nem akartam bántani. Menjen, égjen el, piruljon, legyenek gyönyörüséges percei, aztán, ha meghasonlott önmagával, próbáljon megnyugvást találni. Szegény lelkek, kitagadott koldus kutyái a kulturának, ki tudna benneteket meggyógyitani? És minek is?

Ez az a bizonyos mártir-percent. Aki azt hiszi magáról, hogy tud, vagy tudott volna, a kinek a vére meg van fertőztetve és a lelkében ég valami különös, nemes, de rettenetes tüz. És az apja egy rossz napon meghalt, a törvényszéket ki kell festeni. Aztán jön pár álmatlan éjszaka, ha kibirja jó, ha nem, akkor csak menjen. Olyan mindegy, mi lesz vele, visszatér-e fatornyos hazájába, a bordó szalongarniturához vörös falakat festeni, vagy pedig beáll a szüzet imádó Gritti másolói közé s soha nem látják odahaza. Csak menjen. Olyan sokan vagyunk, bolondok, leégettek, álmodozók.

Másnap reggel szemünk előtt volt a „tenger menyasszonya". A hajón sok volt a magyar és ezeknek hangos szóval magyarázta egy német, valamelyik hatalmas hotel ágense: Ott fekszik a Lidó. Ott a félig kész campanile, ez a piazetta. És a tündérházakból összeállitott gyönyörü képet élvezte mindenki.

Aztán jöttek a finánc ok, a gondolierik és százfelé mentünk.

Én nem rohantam mindjárt a templomokba, muzeumokba, nekem általános benyomások kellettek. Ráérünk. Előbb elmentem kiszaglászni a Canale Grande-re, hogy a vaporettókat gyalázatosan büdös karboniummal hajtják, én mertem dühösen káromkodni, amikor megláttam, hogy a márványhidon, a gyönyörü Rialtón piszkos kis vászonkereskedések vannak. Megismerni és imádni, bámulni ráérek még egész életemen át a csodáit, — mert Velencébe huszszor visszamegy, aki egyszer ott volt, — előbb kiboszankodom magam e piszok miatt és majd, hogy oda nem szólok a világ legkülönösebb némberének, az olasz nőnek:

— Inkább a réklidet varrd össze, te ősi hiuság, minthogy aranyat hordasz a füledben . . .

Kora délután Floriánnál ültem, gyalázatos fekete kávé mellett, amikor a doge-palota mellékkijáratánál

csődületet láttam. Egy sovány testet hoztak, a szobafestő volt, aki a tizek tanácsának termében agyonlőtte magát.

Szegény, szerencsétlen magyar fiu belenézett oda, ahová csak laikusoknak és hivatásosoknak érdemes menni. Összeroskadt a gyönyörüségek első benyomása alatt. Eszébe jutott a müvészetek paradicsomában egy keserü falusi nevetés, ami Madonnája láttára hangzott el és revolveréhez nyult. Most már viszik . . .

Elballagtam a konzulátusra és kértem, hogy küldjenek haza egy sürgönyt. Ha kell valakinek, hát vitesse haza a szegényt . . .

A SZIKRA KIPATTANT.

Amikor reggel végig ment az utcán, fölfrissült, mosolygott körülötte minden. Harsányi Vali a a Kerepesi-uti sziniiskolába járt és amikor a rózsaszinü arcu, szőkehaju leány könyvvel a kezében, öntudatlanul bájos mosollyal az ajkán, végig ment az utcán, utána fordult mindenki. Tizenhét éves volt, az arca, a termete a leggyönyörübb fejlődési korban, a szépségében kacér is, buja is, ártatlanul szende egyszerre.

Ki tudja: talán ez a szépség maga elég ok volt arra, hogy a leányt a szini pályára adják. Az ilyen leányokra, az ilyen szépségekre szoktuk meggondolatlanul rámondani: „Ez a leány szinésznőnek született!"

Addig-addig mondogatjuk, mig a leány maga is elhiszi, a szülők is ugy gondolják.

Egy szép napon aztán a leány, az egészséges, a fiatal, a szép ott van a szini képezdében, rátermettség, talentum nélkül.

Harsányi Vali is igy volt: beadták a sziniiskolába és bár ő maga és az oldalrokonság is szentül meg volt győződve, hogy nagy tehetség, idáig csak nem akaródzott az az ördöngős talentum jelentkezni.

Hiába szavalt reggeltől estig szerelemről, hiába énekelt izzó érzékiségü dalokat, tanárnője mind komolyabban mondogatta: „Nem jó, nem jó fiam, magában nincs temperamentum. Magában nincs élet."

A szegény leány pedig ugy szeretett volna már egyszer valamit produkálni. De nem tudott, soha-

sem sikerült neki. Tanulta könyvből, közvetlenül nagy mesterektől és még sem tudott semmit. Nem ismerte az életet, nem a szerelmet, testi alakja ártatlan maradt és mikor a fiukkal utasitás szerint ölelkezett, nem érzett semmit, nem tudott hevülni, felindulni, nem tudott játszani.

A bájos leányt, legszebb volt az intézetben, talán már rég kitették volna, mint teljesen talentumnélkülit, de a tanárok még mindig várták, majd csak fölfakad a bimbó és ha eleven lesz egyszer ez a leány, kincsesbányája lesz az intézetnek, direktorának, szülőinek, önmagának — no meg a müvészetnek . . .

A Kerepesi-uton haladt a leány. Kezében a táskával: szerepek voltak benne. Valami Csiky darabból, melynek a renaisszanceát annyira hiába várják egyesek.

Talán ép „Mukányi"-ra készült az iskola, melyben a szép Valinak is jutott egy passziv, de hálás szerep. A második felvonásban van egy nagy jelenése, holmi szerelmi jelenet: ha ezt megtudja játszani, biztos a nyilt taps.

Ha nem tud vele mit csinálni, ügyetlennek fogják nevezni, nem biznak rá több szerepet.

A tanárnő már kiosztotta egy másik leánynövendéknek is ugyanazt a szerepet. Ha Harsányi az utolsó előtti próbán nem fog javulni, elveszik tőle ezt az édes szerepet, van elég leány, aki kész örömmel megbirkózik vele.

Kilenc óra volt pontban, mikor a lift felvitte az emeleti intézeti helyiségbe. Az első óra táncóra volt. A legkedvesebb órája a növendékeknek. Egy rozzant zongora kesernyés hangja mellett bájos csengetyü-ballet-et lejtettek a leánynövendékek, mialatt a fiuk a terem szélén levő padokból figyelték a táncpróbát.

Tizenhat életvidám leány, tánchoz való rövid szoknyában, kivágott laktopánokban lejtették a táncot, a kezükben levő apró ezüsthangu csengők-

kel nótát verve ki hozzá. Mikor a balletnek vége volt, a jószivü táncmester megengedte, hogy az óra hátralevő részét a növendékek tetszésük szerinti táncokkal huzzák ki. Egy ügyes zongorázó odaugrott a zongorához, a másik percben már tizenhat pár járta a bosztont. A tanár kiment a teremből, a növendékek magukra maradtak. Nevetgéltek, bolondoztak, mindenféle vad tánclépéseket próbáltak csinálni, a zongorásuk egyik percben négyesre intonált, a másik percben már tüzes csárdást játszott.

Harsányi Vali, kipirulva a tánctól, áttört bluzban, félmeztelen karokkal itt is a legbájosabb volt valamennyi leány között. Egy férfinövendékkel táncolt, egy csinos barna fiuval, az intézet ezidei „reményével." Különben partnerek szoktak lenni a próbákon, de ép kettőjükkel történt meg, hogy a leány egyszer nem csókolta vissza utasitás szerint a fiut, mire a tanárnő gorombán lehordotta: — Maga álszemérmes majom! — mondotta és kikérte magának, hogy előadás alatt valaki affektáljon előtte. Azóta aztán ismét összekerültek jó egypárszor és a leány nem restelte megcsókolni a fiut, az egyetlent valamennyi szürke, ambiciózus pályatársa közül.

A fiu érezte, hogy tud imponálni a leánynak, tetszett is neki, fel is hevitette tánc közben a közelsége — magával ragadta a leányt a terem legvégébe, ott ahol a forgatható spanyolfalak a próba-szinpadot alkották és elfödve a többiektől, megfogta a leány karját és jól a szemébe nézett.

— Vali, hát maga igazán meghódithatatlan?

A leány nem tudott erre semmit felelni.

— Vali, maga mindig ilyen akar maradni? Sohasem akar temperamentumot tanulni?

A leány most már nem mert felelni semmit. A fiu meg tudta, hogy nyert ügye van.

— Maga nem tud szeretni. Maga nem tud

ölelni. Maga még férfit igazán meg sem csókolt. Még engem sem.

És ugy magához szoritotta a külömben is felhevült leányt, hogy az mozdulni sem tudott. Aztán szépen lassan, finoman, érzékies ajkjátékkal szájon csókolta, amit kitudja hol tanult meg és ki tanitotta rá. Vali sem tudott ellentállni.

Visszaadta a csókot ugy, hogy annak égető tüzétől a fiu is megijedt.

És ez nem a közönséges csókok fajtájából való volt: csók volt, tüzes, vérrel lehelt, mert a leány lelke most nyilt fel, a fiu érintésétől tüzet fogott, mint a csiholt fa. Valami kimondhatatlant érzett magában, most már magától csókolta meg mégegyszer, ujból és ujra a fiut, mig szólt a prózai villamos csengő, szünet következett és készülni kellett „Mukányi"-ra . . .

A tanárnő belépett a terembe és a darab próbáját megkezdették. Amikor Valinak a jelenése következett, a tanárnő megállitotta egy percre a próbát és komolyan mondotta:

— Ettől a jelenéstől függ minden, fiam. Ha most nem megy, én nem segithetek. A szerepet át fogom adni Klárinak. No menjünk gyerekek. Hát vigyázzon fiam! Mutassa meg, hogy tud maga egy fiatal szerelmes leány is lenni, akiben van élet, van tüz és akiben a játék, a beszéd nem csupán affektáció!

Aztán folytatták a próbát. A leány pedig ugyanavval a fiuval, akivel csak pár perccel előbb csókolódzott, eljátszotta ugy a jelenést, hogy a végén a növendékek elkezdtek tapsolni, a mogorva tanárnő pedig felállt a székéről, odament hozzá és megcsókolta:

— Édes fiam, igy kell ezt csinálni. Látja, ez tökéletes volt. Ugy látszik, magán csak az ijesztés segit.

És találgatta mindenki, mi történhetett itt? Mi csinálhatott ebből a hideg szépségből ilyen tüzes,

életeleven alakot? Honnan, kitől kapta az instrukciót, mikor, hol és kivel gyakorolhatta ezt be? Az a tüz, az a természetesség és mégis szüzies báj, ami most a játékában volt, ritka, szokatlan, szinte meseszerü a sziniiskola pódiumán. Mindenki bámult, mindenki tudakozódott. Mi történt itten?

Csak az intézet öreg titkára, egy élettapasztalt kedélyes bácsi, aki ott volt a próbán és különben is kegyeibe fogadta a leányt, mondogatta magában:

— Mi történt itten? Mi történt? Buták vagytok mind! Semmi sem történt. Én tudtam, hogy egyszer igy lesz ez. A leány megérett. Itt az ideje. Kipattant a szikra.

PÁRBAJ.

Ez még abból az korszakból való emlék, amikor könnyen vettük az életet, szentnek a nőt, gyerekek voltunk, pénzünk nem volt, de a jókedvünk, az önteltségünk és a nagy reményeink tápláltak bennünket.

Kezdő létünkre nem értettünk semmihez, de az életből azért kiválasztottuk a kellemeset, a jót: a gondtalanságot, a szép, átpletykázott éjjeleket, a délután négyig alvásokat és a magunkfajta bolondleányok csókját.

De hogy a meséhez kezdjek, ott kezdődött a komoly és mégis nevetni való história, amikor egy színésziskolai vizsga után a siklón lejöttünk a várból, hogy Kolozs, aki ezen az estén Ócskay Lászlót játszotta, odalépett Jerfihez, az ujságíróhoz és ugy vágta pofon, hogy lefordult a cilindere.

Mi hamarosan összeszedtük a cilindert, a gyereket és vittük be a városba, nehogy nagyobb botrány legyen belőle, nevettünk is, restelkedtünk is a dolgon, de amig a rendes vacsorázótanyánkra, egy igen olcsó, de elég komisz vendéglőbe nem értünk, nem is beszéltünk az ügyről.

Ott aztán egyhangulag állapitottuk meg:

— Pali, ez pofon volt, itt vérnek kell folyni!

Pali szomoruan, mint egy érett tányérvirág, hajtotta le a fejét és gondolkozott.

Az egyik fiu az asztalnál nem ismerte az előzményeket és kiváncsian adogatta fel a kérdéseket. Annak aztán elmagyaráztuk.

— Kemény Margit miatt van az egész. Tudod, hogy ennek a leánynak Kolozs is, Pali is udvarolnak. A leány szivesebben hallgatja Kolozs ostoba diskurzusát, mint a Pali szellemességeit, mert Kolozs a legszebb legény a sziniiskolában, akivel Ócskay Lászlót játszatják, Pali pedig egy kedves, vékonydongáju éjjeli bogár, aki ha eddig még nem szedte fel, két éven belül okvetlen bekapja tüdejébe a bacillust. Viszont a leány is jó falat, akit nem szivesen hágy ott az, aki egyszer az oldala mellé lépett, hát természetes, hogy a két vetélytárs régóta ellenségeskedik.

Ma este fönn a várban, amikor Kolozs Ócskayt játszotta, mi mindnyájan ott ültünk az erkélyen, ujságirók, növendékek, akik nem játszottak, amikor egyik felvonás közben Pali elszólta magát:

— Ez a Kolozs semmi egyéb, mint egy hülye pozőr. Ezt meg is irom a kritikámban.

Kemény Margit pedig ott ült mellette, aki hallotta a kijelentést, talán éppen neki is szánta Pali, az meg sietett visszamondani Kolozsnak. A többit láttad. Pofon, repülő cilinder és most meg van az affér. Mert itt pisztoly-párbajon alul nem lehet adni.

Erre kitört Jerfiből a méltatlankodás.

— Jó, én provokálom, de mégis csak igazságtalan és buta dolog az, hogy engem, a világzsenit, esetleg az a közhülye lelő majd.

Nevettünk a kijelentésen, bár alapjában igaza volt, mert ha már arról van szó, ő érte inkább lett volna kár, aki két szép könyvet irt eddig össze, mint ezért a színészgyerekért, aki nem volt más, mint egy szép alaku, szép nyakkendőjű tökfej. De hát gyávának lenni még sem szabad és végül is ki kellett jelölni a két segédet, akik másnap majd ünnepies formában elégtételt fognak követelni a leröpült cilinderért.

Az egyik segéd, a legokosabb, a legpraktikusabb az egész bandában, látva Pali szomoru arcát, hirtelen előállott egy uj tervvel.

— Tudjátok mit? Megcsinálhatjuk ezt a dolgot olcsóbban is. Minek lődözzék le egymást ezek a gyerekek? Miért ne lőjenek a levegőbe? Majd én beszélek Kolozszsal, hogy az esetben, ha az ellenfele, aki mint sértett először lő, nem él a jogával, vagy a levegőbe lő, akkor ő is lesz olyan gavallér és szintén nem fog Pali mellére célozni.

— De belemegy-e ebbe az a másik? — ezt kérdezte mindenki.

— Csak bizzátok rám. — És rábiztuk.

Másnap a két segéd a színésziskolában akadt rá Kolozsra. Szünet volt, a folyosókon, előcsarnokban álldogáltak a fiuk meg a leányok. Kolozs most is Kemény Margitnak sugdosott a fülébe csinos históriákat, amikor félrehivták.

Várta a segédeket, de nem várta a pótajánlatot, amin felháborodott és — elfogadta. Csak a legszigorubb diszkréciót kötötte ki.

A segédek megjelenése persze szenzáció volt és a borzasfejü szubrett-leányok és a pepita nadrágos legények szinte büszkén beszéltek róla:

— Kolozs párbajozik. Pisztoly-párbajozik. Egy ujságiróval. Egy leány miatt!

Az „egy leány" pedig maga is megijedt és szánni-bánni kezdte azt, amit tett. Hogy most talán agyonlövik azt a szegény Jerfit és ez ő miatta fog történni. Ettől a gondolattól nem tudott szabadulni.

— Gyilkos vagyok — mondogatta magában és összetett kezekkel könyörgött Kolozsnak, hogy ne párbajozzék.

— Mint uri ember, tudom kötelességemet, — mondotta a kis rongyos, aki csak a szinpadon volt hős, a privátóráiban azonban maga is szivesen féltette a bőrét.

— Le fogom lőni, ha marad időm rá — pózolt tovább, de erre a barátnőjében egy okos és természetes undor támadt iránta.

A vége veszekedés lett, a leány most már világosan látta, hogy tévedett, hiszen férfiunak, udvarlónak, mindennek különb az a másik. És hamarosan ráirta egy darab papirra: „Az istenért, ne álljon ki Kolozs pisztolya elé, mert az a vérengző irgalmatlanul lelövi.“

A papirlapot elküldötte az ujságirónak, aki boldogan olvasta el a reszkető kezekkel irt sorokat.

— Hát engem félt? Tehát engem szeret! — állapitotta meg szerényen és sietett hozzá.

A leány Budán lakott, ahol a szüleit még Kaminernek hivták; jó szegény budai familia volt ez. Két nagyon nem egészséges és csunya szülőnek egy gyönyörű gyermeke volt a Margit, aki mint szegény, szép és ostoba leány persze, hogy szinésznő akart lenni és mert szegény, szép és ostoba volt, persze, hogy egészen más nő lett.

A délutánt vele töltötte. Az tele sirta a fülét, hogy „Ne párbajozz Palikám!“ „Én nem akarom Palikám. Én veled halok pubikám!“ Mire megelégelte a dolgot és elmondotta az egészet.

— Nézd kis csacsi, nem komoly az ügy. Én sem halok meg, hiszen volt eszem és előre kikötöttem, hogy a levegőbe fogunk lőni.

A szegény Kaminer-Kemény kisasszony elbigyggyesztette az ajkát és többé nem sirt semmit a fiu fülébe.

— Gyáva féreg — mondotta és tétovázás nélkül rázta le magáról.

Pali volt olyan okos, hogy mindjárt látta, itt csatát vesztett, de hát mindegy, azt a párbajt most már meg kell csinálni, ha nem is érdemes ezért a leányért.

Másnap reggel volt a párbaj. Engem, aki fél évig állatorvostanhallgató is voltam már, kivittek magukkal párbajorvosnak és kora reggel kivillanyoskocsiztunk Kispest alá.

Az ellenfelek felállnak. Mindegyik kezében ott az öldöklő szerszám.

— Vigyázz! — kiáltja a vezetősegéd, aki biztonság kedvéért odaállt az egyik fa mellé.

— Tűz! — és a következő pillanatban a sértett fél, Pali méltóságteljes nyugalommal emeli égfelé pisztolyát és megnyomja a ravaszt.

De a fegyver nem sült el. Még egyet nyom. Megint nem sül el. Jobban erőlködik, szinte féllábra áll és ugy szoritja a ravaszt, de a pisztoly csak nem dördült. Végre odamennek hozzá és konstatálják, hogy fel sincs huzva a kakas.

Erre ő dühösen eldobja a fegyvert, Kolozs pedig diszlövést ad a levegőnek.

Aztán odamennek egymáshoz és kezet fognak.

— Mondd meg őszintén, érdemes lett volna?

— Azért a lányért, dehogy!

Egy jó tizórai következett erre. Az ujságiró ettől kezdve mindig azt irta a volt ellenfeléről, hogy ő a magyar Novelli, aminek következtében bevitték az első szinházba első szinésznek. A magyar Novelli pedig aztán mindig azt hajtogatta, hogy az ő barátja a magyar Gerhardt Hauptmann, mire elfogadták egy darabját.

A darab megbukott. Az iró azt mondta: Kolozs az oka, az játszott rosszul, az ölte meg a darabot.

A szinész meg azt mondta: Jerfy az oka, nem tud darabot irni, nem is lehet abból sikert kihozni.

Ezen aztán összevesztek, másodszor, párbaj nélkül, de örökre. És akkor eszükbe jutott az első összeveszésük, az első szerelmük, akit akkor sem Kaminernek, sem Keménynek nem hivtak már, hanem egyszerüen csak ugy, hogy Margit.

ÁMOR SZÁLLÓJÁBAN.

Két hétig laktam Ámor szállójában, egy kellemes, elegáns kis palotában. Friss volt, uj, modern itt minden, a szállót nem régen alakitották át, amikor a tulajdonos rájött, hogy asztmás ügynökök helyett kellemesebb és gavallérabb vendégek a nászutasok. Hirdetni kezdte a házasulandók lapjában hoteljét, kis renomét csinált magának, aztán ment magától az üzlet. Jöttek a huszonnégyórás házastársak és jöttek a huszonnégy órára házasuló kedves, kis gonoszok.

Későn vettem észre a dolgot. Én csak magam voltam, sárga bőröndömmel a hetvenhatosban, de a szállodás nem akart elereszteni, mikor megtudtam a változást és ki akartam költözni.

— Ne tessék, nem is engedném mint régi vendégemet — marasztalt. Ezt a szobát mindig fentartom önnek, amig egyszer majd kettesben tetszik . . . és nevetett hozzá.

Hát maradtam. Szeretem a hangulatot és a vastag szőnyeges kis folyosók, a mindig lezárt ajtók, a késő reggeli kis csöngetések, a diszkrét, tiszta szobaleányok mind olyan érdekesek, kedvesek voltak, hogy jól esett maradnom.

A portás régi ismerősöm volt, mikor az első este leadtam nála a kulcsomat, nem birta megállani, hogy diskurzust ne kezdjen.

— Nagyságos ur, hogy tetszik az átalakitás? A menyezetes ágy, a rajzminták a falon, a butorokon, a szőnyegen? Soknak fel sem tünik ez, én mondtam a gazdának, kár a nagy publikum

számára ilyen drága dolgokat készittetni, de ő nem engedett.

— No és a vendégek? — kérdeztem.

— A vendégek, óh, a mi vendégeink nem sokat törődnek avval, hogy gyertya ég-e a szobájukban, vagy pedig iparmüvészeti remekben Wolfram-lámpa. Nászutasok. Ezek a legmegelégedettebb és a leggavallérabb vendégek.

— És mióta jött igy divatba a maguk szállója? Azelőtt, emlékezem, ha vendég jött, konflison érkezett, morgott, mikor megérkezett, panaszkodott amig csak itt lakott és lármázott, amikor a számláját egyenlitette ki. Most meg villamos-automobil, pneumatikus hozza a vendégeket, soha egy hangos szó, soha egy panasz, az ember, mintha egy fiók-paradicsomban volna.

A portás mosolygott és a sapkájára mutatott, ahol arany betükkel volt kirakva ez a két szó: Hotel Ámor.

— Mi nem kérjük számon a vendégeinktől a házassági bizonyitványt. Jönnek. Egy ur és egy hölgy. Egy mosolygó férfi arc és egy lefátyolozott női kalap. Mi nem kutatjuk aztán, hogy az utipor és kőszénfüst védelmére szolgál-e az a fátyol, vagy pedig az elbujás, a fel nem ismerés-e a cél. Ámor szállója vagyunk, amiről mint végcélról beszélnek a jegyes párok és amit a pajkos kuplék refrénje emleget.

— Jó — és faképnél hagytam, mert kezdett szavalni a kitanult legény. Eszembe sem jutott az egész hotel história, csak éjjel, amikor hazajöttem és a liftes fiu kitett a magam emeletén, mikor egy hosszu folyosón kellett végigmennem, az ajtók elé kitett dupla pár cipők juttatták megint eszembe azt, hogy hol vagyok. Egy pár női és egy pár férfi cipő majd minden ajtónál. Ejnye, ez érdekes, kedves és izgató. Nevetnem kellett, amugy is a szimbolumok imádója vagyok és sok minden huncut dolog jutott hirtelen eszembe.

Hetvenhat. Ez az én szobám. A mellette levő ajtónál szintén két pár cipő. Két pár szép, uri formáju sárga cipő, az asszonyé kecses francia forma, sámfára huzva. Az egyiket felemeltem és bevittem a szobámba. Elloptam tiz percre ezt a nagyszerü kis jószágot, mert beszélgetni akartam vele, a „szemébe" akartam nézni és ki akartam kérdezni egyről-másról.

Még szebb, formásabb, könnyebb volt igy kézben. Egy lehellet, egy cipészpoéta remeke, talán abból a fajtából, amiért régebben lealázták magukat a férfiak és ittak belőle jókedvükben, a tulajdonosa iránti hódolatból. Három gomb volt rajta és ha ráhajtottam a másik felét, látni lehetett a boka bőségét, a szép, nem tul vékony női lábszár méreteit, az asszonyi rejtett szépségek legfontosabbikát, mert ezt és eddig néha már szabad megmutatni a legdiszkrétebb nőnek is.

Tulajdonképpen szégyeltem magam, hogy egy nőnek, egy idegennek engedelme nélkül, erőszakkal behatolok a titkaiba, de már kezemben volt a cipő és a fénye, formája, mivolta beszélt hozzám, ugy, hogy nem tudtam szabadulni tőle.

Igy szólt:

— No te éhes férfi szem! Fölfalsz, megtapogatsz — ugy-e, pedig semmi közünk egymáshoz, neked nem jelentek semmit, nem te csináltál, nem te vettél, nem is te viselsz. De azért ha ott vagyok a fényes kirakatban, vagy az urnőm lábán, érték leszek, közfigyelem tárgya, irigyelt, bámult jószág. Én vagyok a cipő, a nő Cipője, amit a legnagyobb szentségtörés volt neked érinteni, mert az a nő, aki engem hord, idegen előtted és semmi jussod hozzá.

— Szép-e az urnőd, kis cipellő — gondoltam magamban, de ez már bőbeszédüen felelt is rá.

— Szép-e az urnőm? Persze, ez a fő, ezt szeretnéd legjobban tudni. Az urnőm, aki visel, hiu, mert hiuságból visel, de én nálánál is hiubb

vagyok. Jegyezd meg tehát, hogy azok a nők, a kik ilyen szép dolgokat viselnek, rendesen nem szépek. Mihozzánk segitségért fordulnak a nők. Oh a szépek, a diadalmasok kevésre becsülik az értékünket, de a csunya nő görcsösen ragaszkodik hozzánk. A szép láb rossz cipőben is szép, a csunya láb megszünik az lenni, ha minket magára vesz. Szép-e az urnőm? Örülj a percnek, a mikor egy darab valami, egy asszonynak egy része, kis része, de nem a leglényegtelenebbje illuziót adott neked, a valóság ugy is legtöbbször kijózanit. Egy szép női cipő, egy szép emlék, a mi egy késő éjjeli órában gondolatokat adott neked: legyen ennyi elég és most tégy ki megint a párom mellé. Reggel aztán eszedbe ne jusson megvárni az urnőmet, mert akkor más leszek már én is, más ő is, mint amilyennek most gondolod őt és látsz engemet.

Igy beszélt a cipő. Kivittem, letettem a helyére, mert féltem, hogy lefőz engem, hogy nagyon okosan és logikusan meg fog magyarázni még egyéb dolgokat is, pedig gazember mindenki, aki a nőről rosszat, őszintét, kiábránditót beszél. Szép, sámfára huzott női cipő, nem akarom tudni, ki visel. Hiszem, hogy egy ideálisan szép, finom testü és termetü nőé vagy, akin harmónia minden: a kalaptól a cipőig. Isten veled. Jó éjt nektek kis szerelmes cipőpárok! Igazatok van: szamár lenne az, aki most sorra járná a szobákat, felzavarni a tulajdonosaitokat és kutatni kezdeni: szépek-e, fáj-e a lábuk bennetek? Semmi. Hangulat minden. A szerelem legeslegelsőbb sorban. Meglátok egy hajszint, megakad a szemem egy cipőformán s e körül kristállizálódik ki a többi. Soha Stendhalt ugy nem tiszteltem és értettem, mint ebben a percben.

És elaludtam. Másnap ki akartam szökni a szobámból, anélkül, hogy szomszédaimmal találkozzam. Persze, szembetaláltam őket. Az asszony, az

én sárgacipős asszonyom, egy kis szürkearcu teremtés, akire beszélgetés közben azt szoktuk mondani:

— Nem csunya. — És mindjárt hozzátesszük. — De nem is szép!

Ezután nem is ábrándoztam többet, ha éjjel jöttem haza.

Két hétig laktam Ámor szállójában, de rám nézve nem jelentett aztán semmit a sok kedves, érdekes apróság: a hotelcsönd, a késő reggeli csengetések, a kitett apró, finom nászutjáró cipők. Én csak magam laktam a nagy, sárga bőröndömmel . . .

A SZEMÜVEG.

Hajagos harmincnégy éves koráig dolgozott a találmányán. Harmincnégy éves koráig nem járt társaságba, nem ismert szórakozást, nem nézett mélyen nő szemébe: dolgozott.

Egy optikai műszer-gyárnak volt a mérnöke. A gyárban is pontos, kiváló munkás volt, de ő a tudásának javát, elméjének frisseségét, találékonyságát és energia-többletét odahaza a maga privát munkájára, egy eszméjének megvalósitására használta fel.

Harmincnégy éves koráig számitott, furt, csiszolt, próbált és tervezett, hét esztendei éjjeli munka után egyszerre csak sikerült az, amit kieszelt, kiszámitott magának. Tudta, hogy sikerülni fog, az eredményt szent bizonyosra vette és amikor elérte a célját, az ünnepies pillanatban is nyugodt maradt, levetette a munkaköpenyét, megmosdott és megnézte magát a tükörben:

— Itt a halántékomnál van csak egy kis ősz hajcsomó. Ez semmi, ez a kultursáv. A munka különben nem viselt meg, fiatal, friss maradtam. Azt hiszem, kapok még feleséget.

Mert az egész élettől való visszahuzódása, megfeszitett munkája, a találmányáért folytatott küzdelme tulajdonképpen egy rögeszme volt, az egészet egy rögeszméért csinálta.

Nem ismerte a nőt, nem ismerte a szerelmet. Valami egészséges érzés diktálta benne, hogy szüksége van a nőre, mint életszükségleti cikkre, de hogy hogyan fogja azt megszerezni, ennél a

gondolatnál egy mellékvágányra tévedt. Mérnök volt, a számok, gépek embere, arra nem gondolt, nem tanulta sehol, nem érezte még, hogy a nőben a fő, a szép, az érték a lélek, a sziv, az érzések nemessége, ő azt hitte, a nőben a külső forma, a nyers tömeg, a test pompája a fontos. Imádta a klasszikusan szépet, a tudása, az izlése, a végtelen rajongása a formák iránt elcsalta arra a gondolatra, hogy majd, ha egyszer az egész életére választ asszonyt, külső formára, a formák pompájára kell adnia. Egy tökéletes női test: ez volt előtte a tökéletes nő és egy olyan nőben gondolta a tökéletes feleséget meglelni.

Nem volt érzéki ember, nem perverzus gondolat vezette, ennél sokkal komolyabb, műveltebb és fegyelmezettebb férfi volt, csak nem értett ehhez a problémához. A nő ideálját a szép nőben találta és a szép nőt, a képek, szobrok példájára ugy gondolta el, hogy Vénusznak, Dianának kell lennie, a felső és alsó test méretei, a lábak, kezek szabályossága, a csontozat tökéletes volta, a hustömegek arányossága, a bőr szine, ezek, csak ezek teszik a nőt. Ilyen nőt fog keresni magának és ha talált egy ilyet, a legtökéletesebbet, az lesz az ő felesége.

Elméletben igy festett az elhatározása, de egy ilyen szándékot megvalósitani lehetetlenség. Elvégre a nő ma oly jól, szépen, ügyesen van megvédve az indiszkrét szemek mérlegelésétől ruhái által, hogy Hajagos egy percig sem tarthatta volna meg komolyan ezt az elhatározását, ha nem egy másik, nagy és tudományos kiváncsisága csábitotta, izgatta volna ennek gyakorlati kivitelére.

Fiatal technikus kora óta élt benne egy rögeszme, hogy olyan szerkezetü üveget alkosson, amin át a posztóba, selyembe, batisztba burkolt emberi test tisztán és szabadon legyen látható. Kell lenni egy olyan lencsének, melynek a sugarai áthatolnak azokon a lenge és gyenge akadá-

lyokon és amin keresztül az emberi szem meglátja az emberi testet a maga diadalmas, tiszta szépségében. Ha Röntgennek sikerült az ő fluoreszkáló ernyőjével ezer oldalas könyvön, staniolon, ezüstlemezen keresztül hatolni, ő meg fogja találni a módot, áthatolni a test ruházatán. A kérdés a szakmájába vágott, a segédeszközök kezénél voltak: beleölte a fiatalságát az eszméjébe és hosszu évek után sikerült ez neki.

A találmány nem volt más, mint egy sötétszinü szemüveg, amelyet, ha szemére tett, az előtte levő emberi test, akármilyen öltözékben is volt, tisztán és csupaszon jelent meg.

A felfedezésével nem akart anyagi előnyöket, a technika csodájának sem akarta átadni szemüvegét, ő mást akart, a maga céljára, csupán csak erre használni fel.

Amikor kész volt, a lehetőségig tökéletesitve a munkája, lezárta a házi laboratóriumát és ott kezdte el az életet, ahol minden fiatal ember kezdi, amikor existenciát teremtett magának.

— Most kimegyek az életbe és körülnézek. Magam akarom élvezni a titkomnak, a találmányomnak gyönyörü gyümölcsét. Én fogom megkeresni, megtalálni a földi paradicsom legszebb hajtását és én fogom leszakitani. A föld legszebb teste az enyém lesz!

Az naptól kezdve társaságba járt, elfogadta a meghivásokat, a szinház, a bál programmjában volt, ismerkedett, udvarolt és figyelt. Rettenetesen őszinte volt ez a szemlélődése, pokolian kegyetlen ez a titka: az ő szeme előtt csupa mezitelen emberi test járt-kelt, mezitelen nőkkel táncolt, mezitelen nőkkel sétált és találkozott mindenütt. Ruhátlanul, őszintén látta maga előtt a világ minden teremtését és ugy válogatott az emberi testekben, mint a piaci vásárló válogatja ki a neki tetsző gyümölcsöt.

Mégis, a vére nem lázadozott, nem ragadtatta el magát, nem voltak érzéki céljai! A kéjenc helyett a művész szemével nézett és elhatározása komoly, mély volt, amit eszébe sem jutott pillanatnyi gyönyörökre, kellemes kalandokra felváltani.

— A magam asszonyát keresem, a tökéleteset, aki örök gyönyörűséget fog nekem adni — igy figyelmeztette önmagát és komoly, következetes maradt mindvégig.

Ép ezért késett az eredmény. A szeme megállott itt-ott, de nem állapodott meg. Megtalálni a legtökéletesebb teremtést, abban az értelemben, ahogyan ő kereste és amit módjában is volt kutatni: nem olyan gyors és könnyű feladat volt. Egyszer már azt hitte, célnál van, meg kell állnia. Egy vasuti állomáson két csendőr láncraverve vezetett egy cigányleányt. Ennél szebbet, ennél tökéletesebbet életében nem látott, álmában nem álmodott. Thorwaldsen mintázott ilyen női testeket, mint amilyen ez a mezitlábas, megkötözött cigányleány volt. Csupa hullámzó ritmus, csupa nüanszirozott finomság volt itt minden és a gyönyörü idomok fedte bőrnek a nap adott olyan zománcot, ami a legizletesebbé, legkivánatosabbá teszi a hozzásimulást.

Egy darabig habozott, aztán odament a csendőrökhöz.

— Miért viszik láncon ezt a leányt?

Az egyik csendőr megmondotta:

— A városba visszük, kórházba. Erkölcstelen személy ez, a fél falu legényei betegek lettek miatta.

Megijedt, megundorodott a felelettől, azt hitte, ez az incidens megölte a találmányát, az elhatározását. De aztán ujra biztatni kezdte magát: Majd jön más, majd lesz még tökéletesebb és evvel meg fogom valósitani a nagy elhatározásomat.

Tovább élte az életet, mint a többi fiatal ember, vigan, leányok és asszonyok között, az idő múlott, de még mindig nem akadt arra, akire lesett. Még egyszer került ingadozó helyzetbe: a szemüvege egy csodásan szép termetet mutatott neki, de ez a nő egy szobrász modellje, szeretője és felesége volt egy személyben, ezt a nőt meghóditani, elcsalni, munka, erkölcstelenség lett volna, amitől a maga erényeket tisztelő, komoly gondolkodása undorodott. Ugy érezte, ez a nő volna az, akire várt, de ez a nő nem várt őreá; lemondott róla, immár másodszor egy olyanról, akit keresett és akiben nem lehetett megvalósitania a szándékát.

Ez egy kissé kedvét szegte, a bűvös szemüveget kezdte nem használni, gondolta, ráér, ez nagy dolog, nem muszáj sietni vele! Inkább évekig vár s beváltja, betartja azt, amit elhatározott.

Egyik nyári vakációján a Quarnerón szórakozott és egy sétahajókázáson összetalálkozott valami kedves és kellemes német családdal. Apa, anya és leánya, őszinte, jókedvű népek voltak. A kék vizen, a kék ég alatt, a gyönyörű nyári délutánon szokása ellenére nagyon melegen udvarolt a fehérruhás leánykának. Thea volt a neve, szőke a haja és muzsika a kacagása, igen jól összebarátkoztak és este, amikor hazatért a penziójába, ragyogott a szeme és vigan biztatta önmagát.

— Holnap megint magamhoz veszem a szemüvegemet. Hátha . . .

Másnap a parkban találkozott a leánnyal. Együtt sétáltak, egy árnyékos padon teljes órát beszélgettek és amikor el kellett válniuk, Hajagosnak boszankodva jutott az eszébe, hogy a szemüveget elfeledte használni.

Másnap már kétszer is találkoztak, aztán egész nap együtt voltak, Hajagos félve gondolt arra, hogy milyen kegyetlen, csunya és őszinte szerszám van a birtokában. Ha ő ezt használni akarná,

vagy véletlenül is feltenné . . . irtózott még a gondolattól is. Theát, ezt a finom, nemeslelkü szépséget igy meglátni! . . . Csak járt mellette, csak leste a szavát, a szeme villanását, arca pirulását, boldog volt, ha a kezét megfogta, ha rózsát tehetett az ölébe. A szemüveget pedig eleinte dugdosta, egyik helyről a másikra, de sehol sem tudta elég biztos helyen, amig egyszer aztán beledobta a tengerbe és ettől megkönnyebült a lelke.

Őszszel pedig oltárhoz vezette Theát. És a boldogságában, szerelmében ő volt az elfogultabb, a félénkebb. Még a szemébe is csak remegve mert nézni a menyasszonyának.

VIZIT.

„Nagyságos Asszonyom!

Reggel óta néhány órai tartózkodásra ide érkeztünk. Én és a feleségem. A déli órában pár percre eljövünk Önökhöz: visszagondolni a multat és megmutatni a jelent.

Hódolattal Kemenes.“

Kemenes! Mikor a kis kártyán forditott és ezt a nevet elolvasta, belesápadt.

Hat év után Kemenes visszajött, emlékezni a multra és megmutatni a jelent, a feleségét. Hirtelen a csunya emberi érzések fogták meg, hogy miért is történik ez, mit akar evvel ez az ember, miért bántja a multat és mit érdekli őt Kemenes, meg a felesége? De aztán — mindjárt pár pillanatra rá — az igazi uri asszony lelkületével természetesnek találta ezt és saját maga magyarázta meg az egészet magának.

Kemenesnek dolga akadt ebben a városban, ahol évekig nem volt, ahol pedig gyönyörü éveket töltött el. Most, hogy itt van, nagyobb durvaság, kegyetlenség és gyávaság is volna nem eljönni hozzá, mint az, hogy eljön.

Mert ők ketten, valamikor, hat-hét év előtt — hogy is kell ezt mondani, — szerették egymást. Még pedig mélységes szenvedélylyel, erős gyökerekből táplálkozó érzéssel. Már minden rendben volt, már mindennel tisztában voltak, a lelkük teljes összetalálkozása után már igazán csak a testi közeledés hiányzott. És hirtelen,

máról holnapra, minden átmenet, magyarázat, indokolás nélkül a kis Ballagi leányt Kemenes helyett eljegyezte egy más valaki, egy dusgazdag földbirtokos.

Kemenes virágai még ott illatoztak Ballagiék szalónjában, amikor megkapta a váratlan üzenetet a leánytól: Ha szeretett, ha szeret, ne jöjjön többet, ne lásson soha többet. Másé leszek, muszáj, akarták, jobban magyarázni nem tudom, nem szabad. Örök bucsu Olgától.

A jobban magyarázás nem lett volna egyéb, mint a régi, utálatos, prózai, gazdasági oldala ennek a fájó, de nagyon gyakori eseménynek. Kemenest, az elegáns, de vagyontalan katonatisztet legyűrte a lomposjárásu, de százezrekkel biró konkurens. Volt a leánynak is pénze, de prózai családból származott, ahol nem szerették a muzsikát, a lirai hangulatokat. Valami bevándorolt porosz kalmár-familia volt az és még a leány is, a fiatal, szerelmes szivü Olga sem tudott annyira elütni a többitől, hogy meg merte volna kötni magát: Hogy nem, azért sem! Ahhoz megyek, akit szeretek.

Ahhoz ment, akit nem szeretett. Kemenes pedig egy hónap mulva elhelyeztette magát az ország másik felébe. Hat évvel ezelőtt.

És ma idejön. A feleségével. Illik jönnie, — most már belátta. És miért ne? Ő is megnősült, egyenlők mindenben. Hogy eljön, az mutatja, hogy nem is haragszik. Talán jól járt, talán jobban járt igy, ő is, mind a ketten. Az asszonylogikával mindjárt megtalálta a maga mentségét.

— Egész jó lesz, kellemes lesz egy kicsit elbeszélgetni a multról.

És kinyitotta a szalón szárnyas ajtóit.

Egy óra mulva kocsi állott meg a ház előtt és a háziasszony maga sietett a lépcsőházig a vendégek elé.

Kemenessel kezet fogott, melegen, őszintén,

mint valamikor régen, egy pillanatra ott hagyva az ujjait a férfi tenyerében. Ebben a kézszoritásban volt benne a néma bocsánatkérése, de a férfi, mintha nem érezte volna ezt meg, szinte elhuzta a maga kezét és sietett a bemutatkozással.

— Ime, a feleségem.

A két asszony szembekerült. És Kemenes felesége az első pillanatban leverte, legyőzte a maga szépségével, termetével, izlésével a másikat.

Szegény Olga az első pillanatban érezte, hogy a szépségversenyben ő marad alul. Kemenes felesége magas junói termet, de nem azokkal az erős telt idomokkal, amelyek a mai női ruhánál feleslegesek. Szinte leomlott rajta az öltözéke, a gyönyörű köpenye. Az arcába csak aztán mert bátrabban belenézni. Szőke nő volt, de nem az olcsó szépségek fajtájából. Ebben a szőkeségben, a szemek kékségében végtelen melegség volt, fiatalos tűz. Csak a szépsége volt a szőkéké, a temperamentuma azonban a feketéké. És a pompa, az izlés, a gazdagság mosolygott le az ékszereiről, mindenéről.

Amig a szalónban elhelyezkedtek, Kemenes is szemlét tartott egykori ideálján. Akkor Olga egy hamvasarcu baba volt, fejlődő idomokkal, telve életörömmel. Erély, energia nélküli leány volt, játszóbaba, édesszavu, bájos kis gyerek, — ma, hat év után a komoly háziasszony prózai vonásai ott voltak már az egész lényén. Mert mindenki és minden idomul. Ültesd bele a szekfüt a hagymaföldbe és ennek a szagát kapja meg. A rusztikus férj mellett az asszony is megváltozott. Jó háziasszony lett belőle, de a jó háziasszonyok rendszerint nem a tökéletes szépségek.

Igy együtt ez a két asszony egyenlőtlen versenyt vivott Kemenes előtt. Ha ennek most eszébe jut összehasonlitást tenni! Szegény Olga belesápadt ebbe a gondolatba.

— Férjem nincs otthon. Aminthogy ritkán van hétköznap a városban. Mikor jöttek?

— Reggel.

— És mikor mennek?

— Két óra mulva.

— Kedves, hogy igy is szakitottak időt erre a látogatásra.

— Hiszen ez természetes. Enélkül mégis illetlenség lett volna elutaznom. Ha esetleg valahogyan később megtudta volna, hogy itt jártam, hizelgek magamnak avval a gondolattal, hogy neheztelt volna rám.

— Igen, rosszul esett volna. De olyan ritkán hallok hirt magáról. Azt sem tudtam, hogy megnősült. Mikor?

— Mikor is édesem? Négy hete, nem?

Az asszony felelt rá:

— Dehogy, négy hónapja.

— Ejnye, nekem ugy elmult, mintha pár hete volna csak igy.

És boldogan összemosolyogtak. Olga az ajkába harapott. Gondolta, behozatja a kis fiát. Ez az ő ereje, ez az ő büszkesége és igazi kincse. Csengetett. A szobalány behozta a kis fiut, egy vézna, sápadt, agyonöltöztetett gyereket. De az anyának igy is a legnagyobb büszkesége volt.

— A fiam. Az Imrike.

Kemenes megcirógatta, a felesége megcsókolta.

— Hány éves? — kérdezte Kemenes.

— Három múlott.

— Nem a mamájára hasonlit — jegyezte meg és ebben az önkéntelen bókban benne volt a kritika is, amit az anya is észrevett.

Tehát ez sem sikerült igazán.

— És most hová utaznak?

— Tulajdonképen magunk sem tudjuk a célunkat. Az Adria mellé megyünk. Talán két hétre. Talán egy hónapra. Ugy csomagoltunk, hogy ha

tetszik, beutazhatjuk Olaszországot is. Rövid nászutunk volt, meg kell még párszor ismételnünk.

Megint összemosolyogtak, mint két jókedvü, csavargó gyermek. Kemenes látta, mint komolyodik el Olga, szerette volna másra terelni a beszédet.

— De ne magunkról beszéljünk, mondjon valamit az elmult hat évről, a városról, az ismerősökről. Beszéljen magáról.

— Magamról? Édes Istenem, nincs sok mondani valóm. Én majdnem azt az életet élem, mint akkor, mikor maga még itt volt.

— Nono, a házasélet . . .

— A házasélet nem sok változást hozott. Ezt mi csak később látjuk. Előtte, mit mindent várunk!

— A boldogságot.

— A boldogságot, igen. De a boldogságnak fokozatai vannak és néha a boldog családi élet még nem a legnagyobb boldogság.

Éttől maga is megijedt. Ez már elszólás volt, panasz. Elpirult és szinte ijedten kérdezte meg Kemenes feleségétől:

— Boldog?

A szőke asszony bátor nyugalommal felelte.

— Nagyon. — És megfogta az ura kezét. — Az Imre mellett! Nini, most veszem észre, a nagysád kis fia is Imre.

Szegény Olga ebbe zavarodott bele aztán igazán:

— Igen . . . Én adtam a nevet . . . Imre . . . ez olyan szép név . . .

Nem lehetett tovább ezt a játékot csinálni. Ahány szó, ahány téma, mind egy erős szurás ennek a szegény asszonynak, aki ma bűnhődött azért a hat év előtti levélért. Minek ez a lelki gyötrődés? Még elsirja magát, még baj lesz belőle.

Kemenes felállott.

— Édesem, megyünk.

Bucsuzkodtak. A két asszony megfogta egymás kezét. Kemenes közéjük állt.

— Hogy örülök ennek a percnek. Én megmondottam a feleségemnek, hogy amikor a legboldogabb perceket éljük, el fogom vinni oda, ahol valamikor szintén boldog voltam. A szép mult, az emlékek hoztak ide, a feleségem maga is látni, tudni akart mindent. Hát most teljesült. Mehetünk.

És belenézett Olga szemébe. Evvel a tekintettel tartozott azóta, amióta azt a levelet megkapta. Belenézett a szemébe, nem haraggal, de szinte mosolygó szemrehányással: No látod, te szegény gyerek! Akkor kevés voltam neked, akkor elhagytál és most itt vagyok, diadalmasan, kigyógyult sebbel, egy náladnál százszor szebb nővel, aki gazdag is és igazán szeret. És te? Odakötötted magad egy száraz emberhez, aki mellett nincs boldogság, csak házasélet van, unalmas, panasz nélküli házasélet, sóhajokkal, beteg gyerekkel. Látod, látod és most mi tovább megyünk, mosolyogva, ennek a jelenetnek az emlékével. Nem kár a multért, Olga? Nekem nem. De neked?! . . .

A bérkocsi elrobogott és Olga az ablakfüggöny mögé bujva sirta el a maga keserüségét.

— — — — — — — — — — — — — —

Kemenes egyenesen a pályaudvarra hajtatott. Váltatott a portással két elsőosztályu jegyet és amikor beültek a kupéba, magukra maradva, megszólalt:

— Jól játszottad a szerepedet, fiam. Semmi hibát nem követtél el. Ezért kapsz tőlem ötszáz koronát. A ruha is a tied, az ékszerek is tied, amiket vettem. De most hagyj egy kis időre magamra. Tele van a fejem, eredj ki a folyosóra, vagy menj át az étkező kocsiba. Gondolkodni akarok.

A nő kiment és ő végig dobta magát az ülésen. Mert ez a nő nem a felesége volt, ez egy orfeum téli kertjének a szépe volt, valami korán félrelépett, uri családból kitagadott szerencsétlen teremtés, akit ő ugy fogadott meg, hogy végigjátszsza ezt a komédiát.

Kést akart mártani ennek a szegény nőnek a szivébe. És kigondolta ezt a formát. Évekig keresett ehhez megfelelő nőt, végre megtalálta. Kioktatta, kiöltöztette és ma — ma sikerült. Hazug, csunya, utálatos komédia volt ez, de sikerült, legyőzte, legyűrte azt a másikat és ez most jól esett, mert hat évi kín után tudta, hogy most az a másik jobban szenved. Meg kellett büntetnie: nem volt sok válogatni valója az eszközökben. Aki őrajta akkorát ütött, azon vissza kellett ütni. Akárhogy, az mindegy. Csak erős legyen az ütés. És sikerült.

Az öklével kétszer a homlokára csapott és összeszoritott fogai között beszélt magában:

— Gazember vagyok. De nem azért, mert ezt tettem. Hanem, mert ez most jól esik.

GIROFLÉ — GIROFLA.

Ikrek voltak-e, vagy csak az öreg Fridolin mester kutató szeme válogatta össze őket a nagy város szemétjéből: azt senki sem tudta, de nem is fontos. Két arany-szőkehaju leány — Giroflé és Girofla, ezeket a neveket már mesterüktől kapták — a legjobb, a legreményteljesebb tanitványai voltak Fridolinnak.

A derék öreg ur egy varieté-iskola tulajdonosa, direktora és tanára volt egy személyben; kikopott, megvénült artista, akinek a szép müvészi életéből nem maradt egyebe féltucat selyemtrikónál és egy kis dresszur-tudománynál, ami elég volt ahhoz, hogy táblát akasszon ki lakása ajtaján és egy nem virágzó, de a mindennapi üres levest meghozó intézet igazgatója legyen. Persze, az intézet, vagyis a lakás kicsiny volt, az instrumentum-berendezés is gyenge volt, azért ő inkább csak ventriloquistákat, imitátorokat, két hangszeres zene clownokat képezett ki. A hire jövedelme arányában volt, de azért jöttek hozzá! Kétségbeesett, mindenre kész egyének, férfiak, nők egyaránt, akiket ő hat hét vagy hat hónap alatt művészekké képezett ki.

Fridolin mesternek ilyen véleménye volt a művészetről:

— A szinészet az az igazi artistaság. Az semmi. Ahhoz nem kell születni, nem kell tanulni, vagy igen keveset. De megállani a jobb kéz egy ujján: az művészet, erre születni kell, ezt

nem csinálja minden ember meg. Mert ez művészet.

Giroflé és Girofla, legkedvencebb tanitványai tánc-duettisták voltak. Az öreg már több, mint fél éve képezte őket, mindig csak velük foglalkozott és azt mondta: ha készen lesz velük, Európa szenzációja lesznek. Ő maga bezárja az iskolát és turnét kezd velük; a Wintergartentől a Tivoliig, az Alhambra-szinháztól a Moulin Rouge-ig ez a két leány fogja őrültté tenni a férfivilágot. Tulajdonképpen pedig ez a két leány igazi koldusnépség volt, hideg vacsorákon és vizvezetéken élők, de azért a rossz táplálkozás és rossz ruházkodás dacára is, pompás teremtések, frissek voltak, szépek, tizenhatévesek és az erős, kitornázott testük tartása gyönyörü. A férfiak, ha látták őket az utcán, elfelejtették buta gondjaikat és kiszaladtak az utca közepére, ugy néztek hosszan utánuk.

— Cirkuszhölgyek. Artisták. Veszélyes nép — jegyezte meg egyszer egy szürke cilinderes öreg ur hangosan az utcán, amint elszaladt mellette a két leány, aztán próbált a nyomukba érni, de a leányok eltüntek és soha többé nem akadt rájuk.

A két leány tudta-e az értékét vagy sem, szorgalmasan tanult; négy órát délelőtt, négy órát délután figuráztak. Ilyenkor harisnyában, rövid fiu nadrágban voltak, az öreg Fridolin lezárta az ajtókat, csak a zongorista volt jelen, de ez vak volt és ezenkivül hatvanon is tul.

Az öreg majd a lelkét ölte bele a tanitásba. Semmi sem volt jó neki, mindent ujra kellett csinálni, pedig a két leány mint két párduc repülve ugrott. A verejték jött róluk, belepirultak, belesápadtak, az ajkukat véresre harapták, a fáradtságtól felkiáltottak, de az öreg nem hagyta őket.

— Da capo, da capo, Giroflé! Ez semmi. Ezt igy mások is megcsinálják. Ez nem csuda. Nekem csuda kell. Csináljátok, hogy csuda

legyen. Giroflám, édesem, ez nem taktus. És ha belehalunk is, meg kell csinálni jól.

De tudott máshogyan is beszélni a leányokkal.

— Édes leányaim, már nem sokáig tart. Aztán kimegyünk a nagyvilágba. A tanitómestertek apátok lesz és nem hagy magatokra egy percig sem. Mert vigyázni kell ám. Most nem féltelek benneteket, mert a nehéz munka kifáraszt, sem időtök, sem kedvetek férfire gondolni. Olyanok vagytok, mint a spártai nők, akik a folytonos torna és harcijátékok miatt nem szenvedtek nemi ingerlékenységben. De majd aztán, édes Giroflém, aranyos Giroflám, majd ha jön a pihenés, az aratás, mikor tizenhat órát fogtok ágyban tölteni és illatos, langyos vizben fürödni, este, ha eltáncoljátok figuráitokat, amihez a zenét csak flóták, kürtök és hárfa fogják szolgáltatni! Idegingerlő flóták, kürtök, amik legjobban fokozzák az idegingerlést, meg a hárfa, aminek a zenéje olyan, mint a csókok idézte sóhajok visszhangja. Akkor fog kelleni csak rátok vigyázni. Ha akkor ellen tudtok állni és szótfogadtok nekem, tiétek lesz a világ.

A két leány éhes, nagy szemeivel nyelte ilyenkor a szót, összefogództak, összesimultak: féltek a jövőtől, a jövőjüktől, mert még nem tudtak semmit, nem ismertek senkit, csak ezt a szegény, ábrándozó öreget, aki meggyötörte őket, de a menyországról mesélt nekik.

A férfiakat mindezideig tényleg távol tudták tartani maguktól. Fáradtak voltak, félősek és utálták a férfiakat, akik oly ostobán akarják csinálni a dolgot. Egyszer egyiküknek a nyilt utcán egy ur nagy bankót nyomott a kezébe; a leány megijedt, nem tudta, mit lehet tennie. Egy rendőr állt a közelben, ahoz szaladt és odaadta neki a pénzt. Az kinevette és a tolakodó urnak semmi baja sem lett. Ők maguk is tudták, hogy ez nem marad mindig igy: a tolakodók, a kiván-

csiak, a szemtelenek mindig szükebbre szoritották körülöttük a kört, ha egyszer jön valaki, valami sima, finom legény, akkor aztán baj lesz. De mindezideig nem történt semmi.

Az idő, helyesebben a napok pedig multak. Fridolin mester egyre jobban és többet tervezett: kezdett a munkával kész lenni és élvezni szerette volna az eredményt, a sikert.

— Leánykáim, a napokban terveztetek számotokra kosztümöket. Már érintkezésbe léptem egy előkelő agenturával. Fényesen fogtok szerződni. Megyünk, nemsokára megyünk. És betelik minden vágyam: egy szenzációt adok a világnak. Az én munkám, az én fáradságom. És boldoggá teszlek benneteket, mert van boldogság is, de ahhoz jónak kell lenni. No, menjetek szépen haza, édes gyerekeim. Már nem tart soká, de holnap reggel pontosan itt legyetek.

És másnap reggel a két leány nem jött el. Délig várt reájuk az öreg. Akkor aztán egy gavallér kereste fel lakásán. Nagy ur lehetett, mert a kalapját sem vette le, mig beszélt.

— A leányok . . .

Fridolin ijedten vágott bele:

— A leányok?

— Nem jönnek. Többet egyáltalában nem is fognak eljönni, öreg. Elég volt a szamárságból.

Szegény Fridolin egészen megtört.

— Tudtam, óh, jól tudtam. Sejtettem ezt. Hogy el fogják rabolni tőlem őket, az utolsó percben. A kutyák, az éhesek.

A gavallér feszengett.

— Jól van, ezt hagyjuk, öreg. Valami kontraktus volt velük?

— Nem volt, dehogy volt. Nem üzlet volt ez, gyermekeimnek tekintettem őket. És most vége. A rablók! Mi történt velük?

— Jó helyen vannak. Beláthatja, az a két leány nem arra született, hogy a penészben

maradjon. Különben itt van, ha fáradsága, költségei voltak.

És papirpénzt tett az asztalra. Aztán elsietett.

Fridolin életében másodszor érezte a nagy keserüséget. Azt, ami első izben akkor szoritotta a torkát, midőn a deszkákon megroppant a teste és érezte, hogy nem biztos többé a lába, a keze, a szeme. Amikor vissza kellett vonulnia a szinpadtól, mert az artista csinálhatja szépen, csinálhatja rosszul, csinálhat könnyü vagy nehéz produkciókat, de b i z t o s a n kell csinálnia. Az első elgyengülésnél, az első megrogyásnál, vége. És most ugyanaz a keserüség töltötte el: a két ártatlan galamb elrepült örökre. — Vége . . .

Ránézett a pénzcsomóra . . . Sok volt. Zsebre tette. Aztán elővette a drótketrecből a majmot és idomitani kezdte. Az legalább könnyebben tanul, mint az ember. És nem hagyja ott olyan hamar a gazdáját, mint az igazi majom: az ember.

A SZMOKINGOS FIU.

Tizenegy óra után ment haza. Egy hosszu villamos kocsiban egyedül ült, a kocsi utolsó utján sietett a végcél felé. A megállóknál alig szünetelt, a kalauz megrántotta a szijat, gyerünk és a kocsi repült tovább nagy zökkenésekkel, a lámpák fénye nagyokat rezzent, de ez szinte kellemes volt a fiunak, aki szmokingban, kis sárga felöltőjébe mélyesztett kezekkel ült a padon. A lábait fölrakta, a nyakkendő csokrába egy csepp orchidea-parfüm volt, azt szitta magába és ettől megint megjöttek a gondolatai.

Egy leányos háznál volt délutánra, de majdnem éjfél lett, mig a társaság szétoszlott; a többi szmokingos fiu és világos ruhás leány. Közönséges mulatság, ezt csinálja minden városi ember, ő is évek óta járja már az unalom utjait: egy jó uzsonna, egy kis tánc, a leányoknak pár szamárságot kell mondani, aztán kilenc után szépen tessék hazamenni és az ember nem visz el onnan mást, mint egy meleg kézszoritást, egy ellopott vagy ajándékba kapott rózsát, ennyi az egész.

Ma is.

Azaz nem. Bár igy lett volna, de ma valami más történt. Ma először csókolt meg egy tiszta, urileányt és ettől maga is megijedt. Nemcsak a ruhája volt kifogástalan, de a nevelése, a gondolkodása is. Szinte megijedt ettől a szép eredménytől, amikor egy leánynál eljutott addig a pontig, ahol megcsókolhatta, meg merte csókolni és ennek a következménye egy finom, biztatóan

visszautasitó mozdulat volt, amikor a leány elkapta az ajkát, meg mintha hirtelen, véletlenül vissza is adta volna a csókot, de ha az ajkáról nem röppent is el, ott égett a szemében, a teste rezgésében: a csókolásban nem lehet hazudni. Ez a leány szerette őt.

A villamos nekiszaladt egy egyenes utcának, a gyors tempó diktálta a fiunak a gyors gondolatmenetet.

Minek kellett ez? Minek is jutottak ennyire? Ez csunya játék, semmi más, az egész csak arra jó, hogy agyonzaklassa, gyötörje magát, a csók csók marad, talán még jön is hozzá néhány, de mást igazán nem várhatott.

A józan fajtából való volt, abból az uj tipusból, amelyik számot vet magával az élettel és tudja, hogy a szerelem más, a házasság más, nem lehet, nem szabad nősülni, a gond, az anyagi kérdések lehuzzák a legálmodozóbb pillanatban is. Rettenetesen józan felfogás, ami kezdi meghóditani éppen az igazi uri fajtát, a legintelligensebb, legjózanabb fiukat: szeretni az életet, szeretni a szépet, de a házasságot, azt nem. Nem, mert nem lehet.

— Tizennyolc év mulva leszek abban a helyzetben, hogy olyan jólétet tudok biztositani magamnak, a feleségemnek, ami méltó hozzá és hozzám. Tizennyolc év! Tehát soha.

— Hogy én a feleségemnek, akit szeretek, aki tehát szép, finomlelkü nő kell hogy legyen, — ne tudjam megvenni mind azt, ami szép, ami tetszik neki — inkább nem házasodom. — Ilyeneket szokott mondani és igen jól érezte, hogy igaza is van. Fiatal volt, szmokingos fiu, de már egy aggastyán bölcseségével gondolkodott. Érezte, hogy a szive ott van a helyén, de nem akart ábrándozó lenni. Szerette, kereste az élet melegét, de nem a nőben, nem a kiválasztott, az „üdvözitő“ egyetlenben remélte azt.

És mégis. Olyan közönséges história. Egy napsugaras napon összeakadt egy piros bluzos leánynyal. Ragyogó szépség sem volt, sem kedvesebb, sem okosabb a többinél: fiatal leány volt és mégis mellette maradt, mégis érdekelni kezdte. Vágy a szemben, mosoly az ajkon, úgy megfogja ez a fiatal legényt; bizony szépen melléje telepedett, örült, ha mulattathatta, rágondolt, ha nem látta, róla álmodozott, amikor nem jött álom éjjel a szemére.

Aztán ma ott a kis szalonban a leány zongorázott, neki, egy kézzel, csak azért, hogy ne hallják a beszélgetésüket ott kint a szomszéd szobában. Már igen értették egymást, egyik a másikat hivta-csalta a szemével. Ez volt az a pillanat, amikor a szóból elég, amikor csak egy lépés hiányzik és meg lehet mondani, meg kell vallani cselekedettel azt, amiről addig szóval sem lehet előhozakodni. Lehajolt és megcsókolta. És abban az ijedt pillanatban volt elég ideje megérezni, hogy nem lopta a csókot, hogy a tüzből átáradt rá annyi, amennyi elég egy egész élet felmelegítésére. Ez a csók a szerelem névjegye volt, amit ő adott le és a leány elfogadta. Ez a csók vallomás volt, nem flörtölő, könnyen nevelt fiatalok ajkjátéka, hanem egy kimért, korrekt gavallér közeledő mozdulata egy érzőlelkü uri leányhoz.

A zongorajáték abba maradt, két test megrándult a boldogságtól, szólni már nem lehetett, nem is kellett, mert a másik pillanatban jöttek mások a szobába és nemsokára fel is készült mindenki.

Még egyszer találkoztak a bucsuzásnál.

— Jó éjt.

— Kezét csókolom.

A leány ment haza, boldogan, félálomban, lázas pirossággal az arcán, a szmokingos fiut pedig itt rázta a villamos kocsi.

— Buta voltam — korholta magát — mikor közeledtem hozzá, elővigyázatlan, mikor ott kitartottam mellette és gazember ma este.

Ez az önszidás jól esett.

— Most majd mit csinálok? Mert elvenni nem fogom.

Ettől aztán maga is megijedt.

— Nem vehetem el. Ahhoz nem szerelem kell, hanem jólét. Nagy vagyon, vagy jövedelem. Az én jövedelmem egy ember jövedelme: nyomorultul ki van számítva, abból én ur vagyok, kettő vagy több, koldus lenne. No és neki? Azt hiszem, pár ezer korona, amit melléje adnának, az első évre talán elég is volna, de őrültség, lelketlenség még gondolni is ilyenre.

Ezt megint meggyőződésből mondotta.

— Ha a leány apja volnék, kidobnám saját magamat. Csakhogy akkor igy kellene berendezve lenni az ember szervezetének is. Utóvégre az a csók nagyon természetes, hogy megesett, az nem hibám, nem lelkiismeretlenség. Szegény leány!

Nem tudta, mit fog tenni. Talán soha szeme elé nem fog kerülni: ez gyávaság. Talán tovább viszi a játékot: ez lelkiismeretlenség. Pedig igy, ez lesz valahogy. Az a szikra ott ég bennük, minden elintézetlen ügyet be kell valahogyan fejezni, de azt a befejezést, hogy megkérje a leányt, maga is, még most is kizártnak tartotta.

Megint a szivére szivta az orchidea-illatot, rossz kedve lett most, amikor boldog érzéseknek kellett volna átjárnia. Elvégre mégis nagy dolog az, eljutni egy leánynál egészen a szivének kellős közepéig! Ez esemény, ez siker, ami büszkévé tesz mindenkit legalább pár napra. De ő ebből nem érzett most semmit: egy akta le van zárva, most még jobban fog vigyázni a társaságban. Nem kell a siker, nem kell a csók, nem kell a házasság.

Élni a maga megszokott kényelmében, csak hirből ismerni a gondot, ezt nem adja oda semmiért, még a legmagasztosabbért sem. És ha igazán szereti azt a leányt? A cinikus ember

sohasem tud egészen becsületesen gondolkozni. Nem hitte el saját magának az érzését, rosszabb, komiszabb akart lenni, mint amilyen.

— Többé nem fogok társaságba járni. Vagy elveszem az első csunya, de gazdag leányt. Szóval beojtatom magam a szerelem ellen. De a szivemet nem engedem parancsolni. Még csak az kellene, hogy ezek a rongyos, diákos érzések fogjanak meg, aztán oltár elé vigyek egy szegény leányt. Három kis szobás lakás, egy nyolc forintos cseléd, aki minden hónapban változik, otthon ülni folyton és a szellemi szórakozás egy napilap elolvasása. Ez az a családi szentély, amire fütyülök.

És ezzel el is volt intézve az egész rózsaszinü ügy. Szomoruan nézett végig a ruháján, a szépen szabott, ünnepi szmokingon. Neki nem kellenek az ilyen hangulatok, alig várta, hogy átöltözhessen, a szürke saccojába, aztán egy finom cigaretta és álmodozás, gond, tervek és cél nélkül neki a megszokott, utálatos, elhibázott, de kényelmes legényéletnek . . . .

TARTALOM.

		Oldal
I.	Orgonahangok	3
II.	Egy Homolay leány beül a kasszába	7
III.	Serpolette	15
IV.	Magyarok	20
V.	Harminc leány	25
VI.	Vonatok jönnek, vonatok mennek	30
VII.	A virággyilkos	35
VIII.	Konfetti	40
IX.	Három leány és három hadnagy	47
X.	A vőlegény	52
XI.	A bécsi nő	57
XII.	Egy zsák megint foltot talál	62
XIII.	Az afekta	67
XIV.	Két karmester	74
XV.	Ikrek	76
XVI.	Aranyhaj	80
XVII.	A vén leány	85
XVIII.	A szobafestő	90
XIX.	A szikra kipattant	95
XX.	Párbaj	100
XXI.	Ámor szállójában	105
XXII.	A szemüveg	110
XXIII.	Vizit	116
XXIV.	Giroflé — Girofla	123
XXV.	A szmokingos fiu	128

M. T. A.
KÖNYV-
TÁRA

Weiss
L. és F.
Grafikai műintézet
Uzlet, könyvek, ékszer
Budapest V.
Korall-utca 9 szám
Telefon
89-94

Vajda

Huszonöt

vasárnap

N.M.